

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
PEYZAJ MİMARLIĞI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
2023-YL-074

DOĞAL VE KÜLTÜREL PEYZAJLARDA
GÖRSEL KALİTE ANALİZİ: AYDIN İLİ ÖRNEĞİ

BETÜL ARABACI HAYALİOĞLU
YÜKSEK LİSANS

DANIŞMAN
Prof. Dr. Zöhre POLAT

AYDIN-2023

KABUL VE ONAY

T.C. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Betül ARABACI HAYALİOĞLU tarafından hazırlanan “DOĞAL VE KÜLTÜREL PEYZAJLARDA GÖRSEL KALİTE ANALİZİ: AYDIN İLİ ÖRNEĞİ” başlıklı tez, aşağıdaki jüri tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 18/07/2023

Üye (T. D.): Prof. Dr. Zöhre POLAT Aydın Adnan Menderes Üniversitesi (imza)

Üye: Prof. Dr. Hilal TURGUT Karadeniz Teknik Üniversitesi (imza)

Üye: Doç. Dr. Özgür KAMER AKSOY Aydın Adnan Menderes Üniversitesi (imza)

ONAY:

Bu tez Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri tarafından uygun görülmüş ve Fen Bilimleri Enstitüsünün tarih ve sayılı oturumunda alınan..... numaralı Yönetim Kurulu kararıyla kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Mustafa SÜRMEN

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Doğal ve Kültürel Peyzajlarda Görsel Kalite Analizi: Aydın İli Örneği adlı çalışma Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Yüksek lisans tez danışmanlığımı üstlenerek çalışma alanımın belirlenmesinden tez çalışmasının içeriğinin geliştirilmesine kadar bütün süreçlerinde tecrübelerinden yararlandığım çok kıymetli hocam sayın Prof. Dr. Zöhre POLAT'a en içten dileklerle teşekkür ederim.

Tez çalışmamın önemli bir bölümünü oluşturan görsel kalite analizi çalışmalarının gerçekleştirilmesinde desteklerini esirgemeyen Peyzaj Mimarlığı Bölümü 2. sınıf, 3. sınıf, 4. sınıf ve yüksek lisans öğrencilerine katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Ayrıca tezin görsel kalite analizinde kullanılan fotoğrafların çekilmesi konusunda bilgi ve deneyimlerinden yararlandığım değerli ablam Prof. Dr. Olcay ARABACI'ya ve sevgili eşim İnşaat Mühendisi Ferdi HAYALİOĞLU'na, hayatım boyunca her anımda yanımda olan maddi manevi desteğini esirgemeyen canım annem, babam ve abime sevgi, saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Temmuz 2023, Aydın

Betül ARABACI HAYALİOĞLU

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
TEŞEKKÜR	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	v
ŞEKİLLER DİZİNİ	vi
RESİMLER DİZİNİ.....	vii
ÇİZELGELER DİZİN.....	viii
ÖZET	x
ABSTRACT.....	xii
1. GİRİŞ.....	1
2. KAYNAK ÖZETLERİ	8
2.1. Peyzaj Kavramı ve Peyzajın Sınıflandırılması	8
2.1.1. Doğal Peyzaj Kavramı.....	11
2.1.2. Kültürel Peyzaj Kavramı	11
2.1.2.1. Kentsel Peyzaj Kavramı	12
2.1.2.2. Kırsal Peyzaj Kavramı.....	12
2.2. Peyzaj Mimarlığı Araştırmalarında Görsel Kalite Analizi	13
2.3. Doğal ve Kültürel Peyzajlarda Görsel Kalite Analizi	15
2.4. Önceki Çalışmalar	16
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	34
3.1. Materyal.....	34
3.1.1. Ana Materyal	34
3.1.2. Yardımcı Materyaller	37
3.1.3. Veri Toplama Materyali	37
3.2. Yöntem	41

3.2.1. Görsel Kalite Analizinde Kullanılacak Fotoğrafların Çekilmesi ve Seçimi.....	44
3.2.2. Görsel Kalite Analiz Formunun Hazırlanması	44
3.2.3. Katılımcılarla Görsel Kalite Analizi.....	44
3.3. Verilerin Elde Edilmesi ve Değerlendirilmesi	45
4. BULGULAR	47
4.1. Görsel Kalite Analizinde Katılımcıların Demografik Özellikleri	47
4.2. Peyzaj Tiplerinin Peyzaj Özellikleri ve Görsel Tercihe Göre Değerlendirilmesi	49
4.2.1. Doğal Peyzajların Görsel Kalite Analizi	49
4.2.1.1. Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı	49
4.2.1.2. Bafa Gölü Tabiat Parkı	60
4.2.2. Kültürel Peyzajların Görsel Kalite Analizi.....	71
4.2.2.1. Kentsel Peyzaj	71
4.2.2.1.1. Aydın Kenti (Efeler İlçesi)	71
4.2.2.2. Kırsal Peyzaj.....	82
4.2.2.2.1. Tarımsal Peyzaj	82
4.2.2.2.2. Sanayi Peyzajı	93
4.2.2.2.3. Geleneksel Yerleşimler.....	104
4.3. Peyzaj Tiplerine Göre Görsel Tercih Puanlarının Değerlendirilmesi.....	114
5. TARTIŞMA.....	120
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	128
KAYNAKLAR.....	133
BİLİMSEL ETİK BEYAN.....	160
ÖZGEÇMİŞ.....	161

SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ

AK: Aydın Kenti

APS: Avrupa Peyzaj Sözleşmesi

BGTP: Bafa Gölü Tabiat Parkı

CoE: Avrupa Konseyi

CBS: Coğrafi Bilgi Sistemi

GKA: Görsel Kalite Analizi

GT: Görsel Tercih

GTP: Görsel Tercih Puanı

GPK: Görsel Peyzaj Kalitesi

GY: Geleneksel Yerleşimler

MP: Milli Park

SP: Sanayi Peyzajı

Std.: Standart

TP: Tarımsal Peyzaj

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3.1. Aydın ilinin konumu	35
Şekil 3.2. Aydın ilindeki araştırma alanlarının konumu	36
Şekil 3.3. Analiz formu örneği	38
Şekil 3.4. Görsel kalite analizi yöntem akış şeması	43
Şekil 4.1. Katılımcıların cinsiyete göre dağılımı.....	48
Şekil 4.2. Katılımcıların yaşa göre dağılımı.....	48
Şekil 4.3. Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı’nın görsel kalite analizi ..	52
Şekil 4.4. Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı’nın görsel tercih puanları	52
Şekil 4.5. Bafa Gölü Tabiat Parkı’nın görsel kalite analizi.....	63
Şekil 4.6. Bafa Gölü Tabiat Parkı’nın görsel tercih puanları	63
Şekil 4.7. Aydın Kenti Efeler İlçesi’nin görsel kalite analizi.....	74
Şekil 4.8. Aydın Kenti Efeler İlçesi’nin görsel tercih puanları	74
Şekil 4.9. Tarımsal peyzajın görsel kalite analizi.....	85
Şekil 4.10. Tarımsal peyzajın görsel tercih puanları	85
Şekil 4.11. Sanayi peyzajının görsel kalite analizi.....	96
Şekil 4.12. Sanayi peyzajının görsel tercih puanları.	96
Şekil 4.13. Geleneksel yerleşimler (Eski Doğanbey-Söke)’in görsel kalite analizi.....	107
Şekil 4.14. Geleneksel yerleşimler (Eski Doğanbey-Söke)’in görsel tercih puanları.....	107

RESİMLER DİZİNİ

Resim 4.1. Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı'nın uydu görüntüsü.	49
Resim 4.2. Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı'nın fotoğrafları.	50
Resim 4.3. Görsel kalite analizinde kullanılan Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı'nın fotoğrafları	53
Resim 4.4. Bafa Gölü Tabiat Parkı'nın uydu görüntüsü	60
Resim 4.5. Bafa Gölü Tabiat Parkı'ndan görünümeler	61
Resim 4.6. Görsel kalite analizinde kullanılan Bafa Gölü Tabiat Parkı fotoğrafları	64
Resim 4.7. Aydın Kenti Efeler İlçesi'nin uydu görüntüsü.....	71
Resim 4.8. Aydın Kenti Efeler İlçesi'nden görünümeler.....	72
Resim 4.9. Görsel kalite analizinde kullanılan Aydın Kenti Efeler İlçesi'nin fotoğrafları.....	75
Resim 4.10. Tarımsal peyzajın değerlendirildiği alanların uydu görüntüsü	82
Resim 4.11. Tarımsal peyzajdan görünümeler	83
Resim 4.12. Görsel kalite analizinde kullanılan tarımsal peyzaj fotoğrafları	86
Resim 4.13. Sanayi peyzajının değerlendirildiği alanların uydu görüntüsü	93
Resim 4.14. Sanayi peyzajından görünümeler.....	94
Resim 4.15. Görsel kalite analizinde kullanılan sanayi peyzajı fotoğrafları.....	97
Resim 4.16. Geleneksel yerleşimler (Eski Doğanbey-Söke)'in uydu görüntüsü	104
Resim 4.17. Geleneksel yerleşimler (Eski Doğanbey-Söke)'den görünümeler.....	105
Resim 4.18. Görsel kalite analizinde kullanılan geleneksel yerleşimler (Eski Doğanbey-Söke)'in fotoğrafları	108
Resim 4.19. Görsel kaynak değerleri haritası	119

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 2.1. Görsel kalite analizi ile ilgili yapılan bazı araştırmalar	29
Çizelge 3.1. Görsel kalite analizi değerlendirme formu.....	39
Çizelge 3.2. Likert ölçeği	46
Çizelge 4.1. Görsel kalite analizinde katılımcıların demografik özellikleri.....	47
Çizelge 4.2. Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı'nın görsel kalite analizi.	51
Çizelge 4.3. MP1 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler.....	54
Çizelge 4.4. MP2 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler.....	55
Çizelge 4.5. MP3 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler.....	56
Çizelge 4.6. MP4 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler.....	57
Çizelge 4.7. MP5 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler.....	58
Çizelge 4.8. MP6 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler.....	59
Çizelge 4.9. Bafa Gölü Tabiat Parkı'nın görsel kalite analizi.....	62
Çizelge 4.10. BGTP1 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler.	65
Çizelge 4.11. BGTP2 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler.	66
Çizelge 4.12. BGTP3 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler.	67
Çizelge 4.13. BGTP4 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler.	68
Çizelge 4.14. BGTP5 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler.	69
Çizelge 4.15. BGTP6 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler.	70
Çizelge 4.16. Aydın Kenti Efeler İlçesi'nin görsel kalite analizi.....	73
Çizelge 4.17. AK1 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler...	76
Çizelge 4.18. AK2 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler...	77
Çizelge 4.19. AK3 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler...	78
Çizelge 4.20. AK4 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler...	79
Çizelge 4.21. AK5 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler...	80
Çizelge 4.22. AK6 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler...	81
Çizelge 4.23. Tarımsal peyzajın görsel kalite analizi.....	84
Çizelge 4.24. TP1 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler	87
Çizelge 4.25. TP2 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler	88
Çizelge 4.26. TP3 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler	89
Çizelge 4.27. TP4 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler	90
Çizelge 4.28. TP5 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler	91
Çizelge 4.29. TP6 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler	92

Çizelge 4.30.	Sanayi peyzajının değerlendirildiği peyzajın görsel kalite analizi.....	95
Çizelge 4.31.	SP1 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler	98
Çizelge 4.32.	SP2 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler	99
Çizelge 4.33.	SP3 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler....	100
Çizelge 4.34.	SP4 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler....	101
Çizelge 4.35.	SP5 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler...	102
Çizelge 4.36.	SP6 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler...	103
Çizelge 4.37.	Geleneksel Yerleşimler (Eski Doğanbey-Söke)’in görsel kalite analizi.....	106
Çizelge 4.38.	GY1 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler ...	109
Çizelge 4.39.	GY2 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler...	110
Çizelge 4.40.	GY3 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler...	111
Çizelge 4.41.	GY4 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler....	112
Çizelge 4.42.	GY5 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler...	113
Çizelge 4.43.	GY6 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler...	114
Çizelge 4.44.	Peyzaj tiplerine göre görsel tercih puan ortalamaları.....	115
Çizelge 4.45.	Görsel tercih puanı (GTP) yüksek olan fotoğraflar.....	116
Çizelge 4.46.	En yüksek değer alan görsel tercihler, puanları ve en etkili peyzaj özelliği....	117

ÖZET

DOĞAL VE KÜLTÜREL PEYZAJLARDA GÖRSEL KALİTE ANALİZİ:

AYDIN İLİ ÖRNEĞİ

Arabacı Hayalioğlu, B. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü,

Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Aydın, 2023.

Amaç: Bu çalışma, Aydın ilinde örnek doğal ve kültürel peyzajların görsel kalite analizinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Materyal ve Yöntem: Araştırmanın ana materyallerini; Aydın İli Dilek Yarımadası Büyük Menderes Deltası Milli Parkı, Bafa Gölü Tabiat Parkı, Efeler İlçesi, Aydın İli tarımsal alanları, Aydın İli sanayi alanları, Aydın İli Söke İlçesi Eski Doğanbey Köyü oluşturmıştır. Çalışmada, görsel kalite değerlendirme yöntemi kullanılmıştır. Yöntem, araştırma hipotezinin kurgulanması, veri toplama, analiz alanlarını belirleme, istatistiksel analizler ve verilerin sentezi aşamalarından oluşmuştur. Görsel kalite analizi ve peyzaj özellikleri arasındaki karşılıklı ilişkiler Spearman's korelasyon analizi ile değerlendirilmiştir.

Bulgular: Aydın ilinin 2021-2022 yılı Eylül ve Mart aylarında araştırma alanlarını temsil eden 1890 adet fotoğraf çekilmiştir. Çalışmada doğal ve kültürel peyzaj (kentsel peyzaj (Aydın kenti), kırsal peyzaj), (tarımsal peyzaj, sanayi peyzajı ve geleneksel yerleşim) tipine uygun 36 adet fotoğraf seçilmiş ve 8 adet peyzaj özelliği (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) belirlenmiş ve 120 katılımcıya değerlendirmeleri için Görsel Kalite Analizi formu sunulmuştur. Değerlendirilen fotoğraflardan görsel tercih puanlarının (GTP) ortalamaları incelenerek, her peyzaj tipinden en yüksek puanı alan fotoğraf belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre; Doğal Peyzaj tipinden; Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkının fotoğraflarından 6. fotoğrafın (MP6) (GTP=5,5250), Bafa Gölü Tabiat Parkı fotoğraflarından 5. fotoğrafın (BGTP5) (GTP=5,8167), Kültürel Peyzaj tipinde yer alan, Kentsel Peyzaj fotoğraflarından; Aydın Kentine ait 4. fotoğraf (AK4) (GTP=3,3250) ve 6. fotoğraf (AK6) (GTP=3,3250)'ların, Kırsal Peyzaj tipinde yer alan Tarımsal Peyzajlara ait fotoğraflardan, 5. fotoğrafın (TP5) (GTP=4,2250), Sanayi Peyzajlarına ait fotoğraflardan, 2. fotoğrafın (SP2) (GTP=3,1917), Geleneksel Yerleşim fotoğraflarından 6. fotoğrafın (GY6) (GTP=6,0667) görsel tercih puanları diğer fotoğraflara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Çalışmada incelenen tüm parametreler içinde en yüksek değerin Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı'nda doğallığa, Bafa Gölü Tabiat Parkı'nda

büyüleyiciliğe, Aydın Kenti (Efeler İlçesi)'nde canlılığa, tarımsal peyzajda doğallığa, sanayi peyzajında bitki varlığına ve geleneksel yerleşimlerde ise canlılığa verildiği belirlenmiştir.

Sonuç: Çalışmada, görsel kaliteleri belirlenen peyzajların, görsel kaynak değerlerinin, peyzaj planlama, peyzaj koruma, peyzaj tasarımı ve peyzaj yönetimi açısından değerlendirilmesi için öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Görsel kalite analizi, doğal peyzaj, kültürel peyzaj, kentsel peyzaj, Aydın ili

ABSTRACT

VISUAL QUALITY ASSESSMENT OF NATURAL AND CULTURAL LANDSCAPES: THE CASE OF AYDIN PROVINCE

Arabacı Hayalioğlu, B. Aydın Adnan Menderes University, Graduate School of Natural and Applied Sciences, Department of Landscape Architecture Master's Thesis, Aydın, 2023.

Objective: This study was conducted in the province of Aydın in order to determine the visual quality assessment of natural and cultural landscapes.

Materials and Methods: The main materials of the research have been formed by: the National Park of the Great Menderes Delta of the Dilek peninsula, the Bafa Lake Natural Park, the Efeler District, the Agricultural Areas of the Aydın province, the Industrial Areas of Aydın province, the Old Doğanbey Village of Söke in Aydın. In the study, the visual quality assessment method was used. The method consists of the stages of the establishment of the research hypothesis, data collection, identification of analytical fields, statistical analysis and synthesis of data. The relationship between visual quality analysis and landscape characteristics has been evaluated by Spearman's correlation analysis.

Results: 1890 photographs were taken representing the field of research of the province of Aydın in September and March 2021-2022. The study selected 36 photographs suitable for the type of natural and cultural landscape (urban landscapes (city), rural landscapes (agricultural, industrial and traditional settlements) and selected 8 landscape elements (liveliness, harmony, charm, naturality, curiosity, plant presence, color diversity, visual preference) and presented to 120 participants for evaluation. By examining the averages of visual preference scores (GTP) from the evaluated photographs, the photo with the highest score for each type of landscape was determined. According to the obtained results, it was determined that among the photographs of the Natural Landscape type, the 6th photo (MP6) from Dilek Peninsula-Great Menderes Delta National Park (VQS=5.5250), the 5th photo (BGTP5) from Bafa Lake Nature Park (VQS=5.8167); among the photographs of the Cultural Landscape type, the 4th photo (AK4) (VQS=3.3250) and the 6th photo (AK6) (VQS=3.3250) belonging to Aydın City in the Urban Landscape photographs; among the photographs of the Rural Landscape type, the 5th photo (TP5) (VQS=4.2250) belonging to Agricultural Landscapes; among the photographs of Industrial Landscapes, the 2nd photo (SP2) (VQS=3.1917); and among the photographs of Traditional Settlements, the 6th photo (GY6) (VQS=6.0667) had higher visual preference

scores compared to the other photographs. Among all the parameters examined in the study, it was determined that the highest values were attributed to naturalness in Dilek Peninsula-Great Menderes Delta National Park, charming in Bafa Lake Nature Park, liveliness in Aydın City (Efeler District), naturalness in agricultural landscapes, plant presence in industrial landscapes and liveliness in traditional settlements.

Conclusion: In the study, suggestions were presented for evaluating landscapes defined as visual qualities, visual source values, landscape planning, land-scape protection, land design, and landscape management.

Keywords: Visual Quality Assessment, natural landscape, cultural landscape, urban landscape, Aydın province

1. GİRİŞ

Peyzaj, insanlar tarafından algılandığı şekliyle, karakteri doğal veya insanî unsurların eyleminin ve etkileşiminin sonucu olan bir alandır (Avrupa Konseyi, 2000).

Görsel peyzaj ise; biyotik, abiyotik, görsel ve kültürel bileşenlerin etkileşiminden oluşmaktadır (Bulut ve Yılmaz, 2008). Peyzaj; yalnızca arazi formu, bitki örtüsü ve yapıların bir arada oluşturduğu yapının görsel algılanması olmayıp tarihi arazi kullanımlarını, diğer kültürel özellikleri, yaban hayatı ve bir alanın mevsimlere bağlı değişimini içeren daha kapsamlı bir yapıyı da içermektedir. Tüm bileşenlerin bir araya gelmesi peyzajın nasıl değer kazanacağını göstermektedir (Anonymous, 2002).

Peyzaj doğal peyzaj ve kültürel peyzaj olarak sınıflandırılmaktadır. Doğal peyzaj da; tamamen doğal, doğala yakın ve yarı doğal olarak ifade edilmiştir. Kültürel peyzaj; kırsal peyzaj ve kentsel peyzaj olarak gruplandırılmaktadır. Kırsal peyzaj ise, rekreasyonel peyzaj, sanayi peyzajı ve tarımsal peyzaj şeklinde ayrılmaktadır (Koç ve Şahin, 1999).

Peyzajı oluşturan elemanların veya sahip oldukları yapının tanımlanmasında “görsel kalite” kavramı, planlama ve tasarım çalışmalarında önem taşımaktadır. Bu nedenle, bir alandaki görsel kalitenin belirlenmesi var olan peyzaj yapısına ait değerlerin neler olduğunun saptanması, o alandaki peyzajı oluşturan elemanların ve bileşenlerin sahip oldukları potansiyelin tespit edilmesini sağlamaktadır (Ak, 2010).

Günümüzde hızla artan kentleşmenin sonucunda çevre değişmekte ve değişen çevrenin görsel niteliği kullanıcı algısını oluşturmaktadır. Görsel niteliğin geliştirilmesi, insanların beklentilerinin ve estetik ihtiyaçlarının karşılanması bakımından önem taşımaktadır. Bu nedenle, alan kullanım kararları gereği “peyzaj”ın tanımlanması ve görsel değerinin belirlenmesi gerekmektedir (Kaptanoğlu, 2006).

Görsel peyzaj insan psikolojisi ile şekillenmiş, insan algısının doğal ve kültürel peyzaja karşı zihninde oluşturduğu değerdir. Kişinin algısındaki estetik kavramı, zihinsel ve ruhsal yapılarının bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır (Kaplan ve Kaplan, 1989; Müderrisoğlu ve Eroğlu, 2006). Algı kişiden kişiye ve çevreden çevreye farklılaşmaktadır. Peyzaj kalitesi ise göreceli estetik analiz olarak tanımlanan nesnellik taşıyan bir görüştür (De La Fuente vd., 2006; Elinç, 2011).

Görsel kalite, insanların duygusal ve fiziksel açıdan kendilerini iyi hissetmelerini sağlayan önemli unsurlardandır (Çelik, 2013).

“Görsel peyzaj kalitesi, gözlemcinin algısal ve duygusal psikolojik süreçleri ile etkileşim içinde olan belli (görünür) peyzaj özelliklerinin sonucudur. Çevrenin insan üzerindeki davranışa dönüşen bu etkisinin nasıl algılandığı nasıl yorumlandığı ve nasıl değerlendirildiği, görsel algılama süreci sonucunda oluşan "görsel peyzaj kalitesi" olarak ifade edilmektedir. Görsel peyzaj kalitesi “bir peyzajın göreceli olarak estetik kusursuzluğu” olarak da tarif edilir ve gözlemcinin beğenisiyle belirlenebilir (Daniel, 2001; Kalın, 2004; De La Fuente vd., 2006; Gültürk ve Şişman, 2015; Özgeriş ve Karahan, 2015; Güneroğlu, 2017). Bu değerlendirmelerden en önemlisi görsel kalite analizidir. Görsel kalite analizi peyzaj görüntülerinin fotoğrafik sunumuna dayalı katılımcı değerlendirilmeleriyle ortaya koyulmaktadır (Daniel, 2001; Dramstad vd., 2006; Bulut ve Yılmaz, 2008).

Görsel peyzaj kalitesi aynı zamanda “bir manzaranın görelî estetik mükemmelliği” olarak da tanımlanabilir ve gözlemcinin beğenisi ile ölçülebilir (Çakın ve Güngör, 2023).

Peyzaj mimarlığı çalışmalarında genel olarak bir peyzajın varlığından söz edebilmek için, her şeyden önce büyük veya küçük ölçekli bir arazi parçasının bulunması gerekmektedir (Bayraktar, 1972). Arazi ve onun morfolojik yapısı peyzaja temel oluşturmaktadır (Aran, 1977). Arazi morfolojisi ve onu kaplayan doğal yeşil örtü birbirini tamamlayarak renk, kitle ve çizgi özellikleriyle bir mekânın doğal fizyonomisini belirlemektedir (Aran, 1965). Değişik iklim koşulları altında, arazi morfolojisi ve doğal bitki örtüsü arasında oluşan ilişkiler sonucunda ise farklı görünümlere sahip peyzaj örnekleri meydana gelmektedir (Sayan, 2001).

Kültürel peyzaj ise insanların çevrelerini doğal durumdan, yapay (insan yapısı) duruma dönüştürmeleri sonucunda oluşan görünümleri kapsamaktadır. Kültürel peyzaj içinde insan yapısı olan kültür varlıkları ön plandadır. Bir çevrenin peyzaj özellikleri içinde insanların ortaya koyduğu yerleşme alanları, arkeolojik kalıntılar, altyapı, tarım alanları gibi kültürel peyzaj görünümlerinin etkisi bulunmaktadır. Her bölge ve yöre kendine özgü doğal ve kültürel peyzaj özelliklerine sahiptir (Sayan, 2001).

Peyzajlar, yaşam alanları olarak insanlar için, rekreasyon ve esenliklerinin yanı sıra bireylerin belirli mekanlarla olan duygusal ilişkileri için de önemlidir (Frick ve Buchecker, 2008; Manzo ve Devine-Wright, 2013; Rewitzer vd., 2017; Hermes vd., 2018; Ridding vd., 2018; Wartmann ve Purves, 2018).

Önemli peyzaj değişiklikleri bağlamında, insanların peyzajları nasıl algıladığını anlamak, politika oluşturma ve planlama için çok önemli hale gelir (Plieninger vd., 2015). Örneğin, APS (Avrupa Peyzaj Sözleşmesine) göre peyzajı; “İnsanlar tarafından algılandığı şekliyle karakteri, doğal ve/veya insan faktörlerinin eylem ve etkileşiminin sonucu olan bir alandır” (Avrupa Konseyi, 2000).

Sözleşme, insanların bu peyzajları nasıl algıladıklarını değerlendirmek de dahil olmak üzere tüm Avrupa peyzajlarında peyzaj planlama, koruma ve yönetimini teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle, siyasi ve idari yükümlülükler, insanların görsel peyzaj kalitesine ilişkin görüşlerini ve yargılarını içeren entegre peyzaj izleme programlarının geliştirilmesini gerektirir. Ancak, Cassatella ve Peano (2011) incelemelerinde peyzaj izlemedeki odağın çoğunlukla ekolojik değerlendirmeler ve göstergeler üzerinde ve daha az insanların peyzaj algısını bütünleştirme üzerinde olduğunu vurgulamıştır. Eleştirilen peyzaj izleme sistemleri, öncelikle çevresel göstergelere odaklanmaktadır (Stahl vd., 2011), algı göstergeleri genellikle fiziksel peyzaj göstergelerinin gerisinde kalmaktadır. Kayda değer bir istisna, peyzaj karakterini sınıflandıran ve tanımlayan peyzaj karakter değerlendirmeleridir (Fairclough vd., 2018).

Peyzaj izleme göstergeleri birçok Avrupa ülkesinde (Dramstad vd., 2006; Cassatella ve Peano, 2011; Stahl vd., 2011; Van Herwaarden, 2017; Hermes vd., 2018; Kienast vd., 2019) peyzaj kalitesini halk tarafından algılandığı şekilde değerlendiren sosyal göstergelerin daha fazla geliştirilmesine ve test edilmesine ihtiyaç vardır. Bu tür kamu değerlendirmeleri, uzman temelli peyzaj değerlendirmelerinin genişletilmesine katkıda bulunur (Sevenant ve Antrop, 2009; Butler, 2016) ve halkın görüşlerini dikkate alan politikaların geliştirilmesi için temel oluşturur.

Peyzajların doğal güzelliği ve estetik yönleri, insanlar ve ekosistemler arasında önemli bir bağlantı sağlayan ve bir 'kültürel ekosistem hizmeti' olarak kabul edilen peyzaj planlama ve yönetiminde dikkate alınması gereken önemli bileşenler olarak ilgi kazanmıştır (Gobster vd., 2007).

Daniel (2001) görsel peyzaj kalitesini bir peyzajın göreceli estetik mükemmelliği olarak tanımlamıştır ve görsel peyzaj kalitesini değerlendirmek için farklı teorik çerçevelere dayanan farklı metodolojik yaklaşımlar geliştirilmiştir (Lothian, 1999; Daniel, 2001).

Lothian (1999) görsel peyzaj kalitesinin iki paradigmasının nesnelci yaklaşım ve öznelci yaklaşım olduğunu vurgulamaktadır. Nesnelci (objektivist) yaklaşım, görsel peyzaj kalitesini,

uzmanlar tarafından belirlenip sınıflandırılabilen, peyzaja özgü fiziksel bir özellik olarak görürken, öznelci (sübjektivist) yaklaşım ise, görsel kaliteyi, bir gözlemci ile peyzajın etkileşiminden kaynaklanan ve değerlendirme gerektiren bir yapı olarak değerlendirir.

Daniel ve Vining (1983) görsel peyzaj kalite değerlendirme yöntemlerinin bir tipolojisi olarak nesnelciden öznelciye uzanan bir ölçekte beş model önermiştir. Görsel peyzaj kalite değerlendirmelerine ilişkin literatür, her iki paradigmayı da yansıtmaktadır. Nesnelci paradigma, örneğin peyzaj sınıflandırmalarını ve peyzaj kalitesi değerlendirmelerini içeren uzman temelli peyzaj değerlendirmelerinde örneklendirilir (Swanwick, 2002; Van Eetvelde ve Antrop, 2009; Swanwick, 2012; Fairclough vd., 2018; Le Dû-Blayo, 2018; Swanwick ve Fairclough, 2018).

Sübjektivist paradigma, katılımcıların peyzaj tercihlerini ve fiziksel peyzaj özelliklerinin algılanan kaliteye katkısını değerlendiren çalışmalarda gösterilmektedir (Daniel vd., 1977; Zube ve Pitt, 1981; Kaplan ve Herbert, 1987; Kaplan ve Kaplan, 1989; Herzog ve Bosley, 1992). Metodolojik olarak, peyzaj kalitesini değerlendirmek için nicel bir araç olarak sözlü ifadelerle uyumu ölçen bu tür araştırmalarda Likert ölçekleri kullanılmıştır (Herzog ve Bosley, 1992).

Peyzaj tercihlerini açıklamak için çeşitli teoriler geliştirilmiştir. Bunlar, daha sonra Hunziker vd. (2007) tarafından güncellenen Bourassa (1991)'nin meta-kavramının önerdiği gibi peyzaj deneyiminin boyutlarıyla örtüşmektedir. Evrim teorileri, peyzaj tercihlerinin insan evriminin bir sonucu olduğunu belirtir. Beklenti-sığınak teorisi (Appleton, 1975), ilk insanların görülmeden (sığınak) görmesine (beklentisine) izin veren ve hayatta kalmak için elverişli koşulları gösteren manzaralar için bir insan tercihi varsayar.

Ayrıca habitat teorisi (Orians, 1980) ilk insanların dağınık ağaçlar ve açık su kaynakları ile savan tipi çayırılık arazilerde evrimleştiğinden, bu tür manzaralar için güçlü bir görsel tercih olması gerektiğini belirtir. En etkili psikolojik teorilerden biri, Kaplan ve Kaplan (1989) tarafından peyzaj estetiğine uygulanan bilgi işleme teorisidir. Teori, bir peyzajın anlaşılması ve keşfedilmesi ihtiyacının, insan evrimi sırasında önemli olduğunu belirtir; bu, dört kavram; tutarlılık (anında anlama), karmaşıklık (anında keşif), okunabilirlik (çıkarılan anlama) ve gizem (çıkarılan keşif) kullanılarak bir matriste ifade edilir. Bu kavramları değerlendiren çalışmalar üzerinde yapılan bir meta-inceleme, ufuk açıcı çalışmalarda dört kavramın da peyzaj tercihleriyle pozitif ilişkili olduğunu göstermiştir (Stamps, 2004).

Kültürel tercih teorileri ise tercihlerin sosyal ve kültürel normların yanı sıra bireysel özellikler, anılar ve deneyimler tarafından şekillendirildiğini açıklar (Kühne, 2017; Tveit vd., 2018). Tuan (1974)'ın topofili üzerine çıkır açıcı çalışması; insanların yerlerle kurdukları duygusal bağları ve bu bağların belirli yerler ve çevreler için nasıl tercih yarattığını vurgulayarak beşerî coğrafyada etkili bir çalışma olmuştur.

Bir başka etkili kültürel teori, ekolojik estetik (Gobster, 1999) belirli peyzaj özelliklerinin ekolojik değeri hakkında bilgi edinmenin halk tarafından takdir ve kabulü artırabileceğini belirtir. Ekolojik estetik böylece hedeflenen bilgiler aracılığıyla insanların tercihlerini olumlu yönde etkilemeye izin verir. Nassauer (1992)'in vurguladığı gibi, halkın peyzaj algısı sosyal olarak inşa edilmiştir ve her zaman ekolojik değeri yansıtmaz. Örneğin, yeşil çimenlere sahip bir park peyzajı, yüksek görsel peyzaj kalitesine sahip estetik olarak algılanabilir, ancak ekolojik değeri düşük olabilirken, yüksek ekolojik değere sahip restore edilmiş bir sulak alan dağınık olarak algılanabilir ve bu nedenle düşük görselliğe sahip olarak değerlendirilebilir.

Objektivist ve subjektivist teorik çerçeve birbirini destekler ve bazı çalışmalar, kültürler ve bireyler arasında tercih edilen peyzaj özelliklerinde bazı ortak noktaların varlığını öne sürer, ancak insanların peyzajları nasıl gördüğünde önemli kültürel ve bireysel farklılıkların olduğunu kabul ederek entegre bir teorik çerçeve uygular (Tveit vd., 2006; Kienast vd., 2015). Görsel peyzaj kalitesinin değerlendirilmesinin, insanların bir peyzajdaki fiziksel özellikleri nasıl algıladıklarından ve değerlendirdiklerinden kaynaklandığını ve bazı peyzaj özellikleri için bazı kültürel anlamda paylaşılan tercihleri gözönünde bulundurur. Görsel peyzaj kalitesi, bireylerin peyzajları fiziksel ve biyolojik bileşenlerinin sosyal, kültürel ve bireysel geçmişlerine ve deneyimlerine dayalı olarak nasıl değerlendirdiklerinin bir sonucudur.

Peyzajları bütünsel bir perspektiften değerlendirmek için, peyzaj kompozisyonu ve arazi kullanımı/arazi örtüsünün fiziksel ölçümlerinin yanı sıra, peyzajların bu peyzajlarda yaşayan, çalışan ve yeniden yaratan insanlar tarafından nasıl algılandığını dikkate almamız gerekir. İnsanların algısını bütünlükten böyle bir yaklaşım, Avrupa Peyzaj Sözleşmesi'nde de belirtilmektedir (Avrupa Konseyi, 2000). Bununla birlikte, biyo-fiziksel peyzaj göstergelerinin değerlendirmeleri yaygın olmakla birlikte, peyzajların kamu algısını ve kalitelerini değerlendirmek için sosyal bilim göstergeleri üzerine nispeten az sayıda çalışma bulunmaktadır (Fry vd., 2009; Cassatella ve Peano, 2011; Kienast vd., 2015; Hedblom vd., 2020).

İnsanların algıları ve hoşlanmaları ile bağlantılı olan insan psikolojisi doğal ve kültürel peyzaj elementleridir (Kuter ve Aytas, 2013). Daniel (2001)'e göre, görsel peyzaj kalitesi insan gözlemine bağlı, (algısal, bilişsel/bilişsel, duygusal) psikolojik süreçlere bağlı olarak peyzaj özelliklerinin ortak ürünüdür (Benliay vd., 2015). Peyzajın fiziksel özelliklerini görme yeteneği ile kişi sadece görsel bir temsil elde edemez, aynı zamanda kişisel düşüncelerle de yansıtabilir. Farklı ve iç içe manzaralardan çıkarılan veriler ölçülebilir kaynaklar olarak hizmet etmektedir (Bergen vd., 1995).

Öncelikli konumlardaki koruma alanlarının ve araştırma alanlarını karşılaştırmak için görsel kalite analiz tekniklerinin kullanımı Kane (1981) tarafından başlatılmış, Clay ve Daniel (2000) tarafından daha ayrıntılı olarak incelenmiştir. Turistlerin ve rekreasyoncuların genel deneyimlerini önemli ölçüde etkilediği için doğal ve kültürel peyzajların kalitesinin analizi çok önemlidir. Analiz, farklı peyzaj türleri arasındaki görsel arazilerdeki farklılıkları ve bunlarda meydana gelen faaliyetleri belirleme, takip prosedürlerini ve özel alanlardaki olumsuz değişiklikleri ölçme araçlarını saptama ve bu değişikliklerin etkisini kavrama yöntemi olarak kullanılmaktadır. Estetiğe ek olarak, görsel karakter veya peyzaj kalitesini anlamak da önemlidir (Gültürk ve Şişman, 2015).

Görsel peyzaj değerlendirmeleri, peyzaj planlaması, tasarımı ve yönetimi için farklı amaçlarla çeşitli modellerde uygulanır. Peyzajın görsel özelliklerinin farklı yönlerine odaklanan çok sayıda analiz ve değerlendirme mevcuttur (Palmer ve Hoffman, 2001). Bunlar fiziksel, psikolojik ve psikofiziksel yaklaşımları içermektedir. Son araştırmalar çeşitli incelemelerin yapıldığını göstermektedir. Bir peyzajın topografya ve bitki örtüsü gibi fiziksel özelliklerini oluşturmak ve algısal yargıları değerlendirmek için uzmanlar, psikofiziksel modeli kullanmanın tercih edilen yöntemine güvenme eğilimindedir. Bu model, uzman gözlemleri yoluyla kullanıcı tercihlerini etkili bir şekilde gözden geçirir ve doğru sonuçları garanti etmektedir (Uzzell, 1991).

Günümüzde hızla artan kentleşmenin sonucunda çevre değişmektedir. Değişen çevrenin görsel niteliği kullanıcı algısını devamlı etkilemektedir. Bu görsel niteliğin geliştirilmesi, insanların beklentilerinin ve estetik ihtiyaçlarının karşılanması açısından önemlidir. Bu yüzden, alan kullanım kararları gereği “peyzaj”ın tanımlanması ve görsel değerinin belirlenmesi zorunludur. Kullanıcıların tercih, beğeni ve gereksinimleri göz önüne alınarak yapılan çalışmalarda, işlevselliğin yanı sıra görsel açıdan memnuniyetinin de önemi vurgulanmaktadır (Kaptanoğlu, 2006).

Görsel kalite, insanların duygusal ve fiziksel açıdan kendilerini iyi hissetmelerini sağlayan önemli faktörlerdendir. Kullanıcıların herhangi bir şekilde, ziyaret ettikleri veya zaman geçirdikleri çevrede gördükleri, bu mekânda aidiyetlik duygusu ve mekândan duydukları memnuniyet duygusu üzerinde etkilidir. Ayrıca, mekânın estetiği ve doğal güzelliği ile tezat oluşturan, doğal peyzaj ile uyumsuz görüntüler, kullanıcıların aidiyet ve memnuniyet duygularını olumsuz yönde etkilemektedir (Çelik, 2013).

Bir peyzajın bulundurduğu farklı tipteki eleman ya da birimler ile diğer peyzajlardan iyi ya da kötü yönde farklı, algılanabilir ölçüde değişken veya baskın bir yapıya sahip olma durumu peyzajın karakterini ortaya koymaktadır. Peyzajı oluşturan elemanların veya sahip oldukları yapının tanımlanmasında son yıllarda “görsel kalite” kavramı, planlama ve tasarım çalışmalarında önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle, bir alandaki görsel kalitenin belirlenmesi; var olan peyzaj yapısına ait imkânlarının neler olduğunun saptanması, o alandaki peyzajı oluşturan elemanların ve bileşenlerin sahip oldukları potansiyellerinin tespit edilmesi açısından son derece önemli olmaktadır (Ak, 2010).

“Görsel kalitenin ölçülmesi” ise bir kaynağa değer biçilmesiyle belirlenmektedir. Bir yerin ya da güzergâhın estetik ve görsel özelliklerini göz başta olmak üzere bütün duyu organlarıyla fonksiyonel bir ilişki içerisinde değerlendirilmesi ile ortaya çıkmaktadır (Erdönmez ve Kaptanoğlu, 2007).

Peyzajlarda görsel kalite analizinin önemi bu veriler ışığında değerlendirildiğinde bu tez çalışmasının amaçları; (1) Aydın ilinde, örnek doğal ve kültürel peyzajların görsel kalite analizinin yapılması, (2) görsel kaliteleri belirlenen peyzajların, görsel kaynak değerlerinin; peyzaj planlama, peyzaj koruma, peyzaj tasarımı ve peyzaj yönetimi bütününde değerlendirilmesi için önerilerin sunulmasıdır.

2. KAYNAK ÖZETLERİ

Peyzaj kavramı ve peyzajın sınıflandırılması, doğal peyzaj kavramı, kültürel peyzaj kavramı, kentsel peyzaj kavramı, kırsal peyzaj kavramı, Peyzaj Mimarlığı araştırmalarında görsel kalite analizi, doğal ve kültürel peyzajlarda görsel kalite analizi ve önceki çalışmalarla ilgili bilgiler aşağıda sunulmuştur.

2.1. Peyzaj Kavramı ve Peyzajın Sınıflandırılması

Peyzaj, Fransızca peysage, İngilizce landcape ve Almanca landschaft olarak ifade edilmektedir. Kelime anlamı olarak manzara şeklinde kullanılmaktadır. Aran (1970)'e göre peyzaj, bir görüş içerisinde bulunan doğal ve kültürel çevrenin kompozisyonu olarak tanımlanmaktadır.

Peyzaj, bir görüş çerçevesi içine giren doğal ve kültürel elemanların birlikte oluşturdukları kompozisyon olarak betimlenmektedir. Almanca "Landschaft", İngilizce "Landscape", Fransızca "Peysage Geographique" ve İspanyolca "Paisage" olarak kullanılmaktadır (Koç ve Şahin, 1999).

Peyzaj, insanlar tarafından algılandığı şekliyle, karakteri doğal veya insanî unsurların eyleminin ve etkileşiminin sonucu olan bir alandır (Avrupa Konseyi, 2000).

Öztan (1969)'a göre peyzaj, çevrede yer alan farklı karakterlerde bulunan doğal ve kültürel elemanların bir noktadan bakıldığında görüş açısına girebilen bir alanın doğal ve kültürel özelliklerinin tümü olarak ifade edilmektedir.

Çepel (1990)'a göre peyzaj, arazi parçalarının ekolojik, biyolojik, yapısal vb. doğal karakteristikleri topluluğudur.

Peyzaj, bir görüş alanı içerisine giren doğal ve kültürel varlıklara ait ekolojik, sosyo-ekonomik ve estetik değerlerin oluşturduğu bir bütündür (Özhancı vd., 2013). Beza (2010)'ya göre peyzaj; manzarayı kapsayan, manzarayı tasvir eden ya da görsel açıdan yerini tutan estetik deneyimdir (Özhancı ve Yılmaz, 2013).

Forman (1995) peyzajı, geniş alanlarda benzer formlarla tekrarlanan arazi kullanımları ya da yerel ekosistemlerin karışımı olan bir mozaik olarak tanımlamıştır.

Peyzaj terimi, farklı kavram ve tanımları sürdüren çeşitli bilimsel disiplinler tarafından kullanılmaktadır. Alexander von Humboldt tarafından peyzajın açıklaması olarak "Dünya'nın bir alanının toplam karakteri" ile ne kastedilmektedir? Çok çeşitli disiplinleri kapsayan paleo-

evre araştırmalarında, peyzaj çok önemli bir terimdir. Birbirinden farklı disiplinler arasında araştırma iş birliği ile iletişim için bir temel oluşturulmalıdır (Förster vd., 2012).

zhancı vd. (2013)'e göre peyzaj, gzn görüş alanına giren doğal ve kültürel varlıklara ait ekolojik, sosyo-ekonomik ve estetik değerlerin oluşturduğu bir bütündür.

Ak (2013)'e göre peyzaj, gözlemlenebilir bir ervede doğal ve kültürel unsurlardan oluşan manzara olarak ifade edilmektedir.

Peyzaj 'kişinin düşünce ve duygu yapısı' olarak tanımlanabilirken, bir diğer tanım 'gözlemlenen şeyin kişide yarattığı bilişsellik yapısıdır. Sonuçta ortaya çıkan algı kültür ve deneyimlerin bir yansımasıdır ve kişinin bir ziyaretçi ya da o çevrenin yerlisi olup olmadığına bağlıdır (Beza, 2010).

Peyzaj, kilometrelerce geniş alanlarda benzer formlarla tekrarlanan alan kullanımları ya da yerel ekosistemlerin karışımı olan bir mozaiktir. Ülkemizde bölgeler bazında peyzajların belirlenmesi durumunda, bölge ve yöre ölçeklerinde her bir peyzajın, benzer formlarla tekrarlanan yerel ekosistem karışımlarını içereceği görülecektir (Uzun, 2003).

Peyzaj bir alanının doğal ve kültürel özelliklerinin bütününü ifade etmektedir. Peyzajın uluslararası ölçekte ele alındığı Avrupa Peyzaj Sözleşmesi'ne göre peyzaj insanlar tarafından algılandığı şekliyle, özellikleri insan ve/veya doğal faktörlerin etkileşimi ve faaliyetleri sonucu oluşan alanlardır (Council of Europe, 2000). Peyzajdaki insan varlığı kültürel peyzajı tanımlarken; insan ve doğa etkileşiminin farklı formları peyzaja kentsel, kırsal gibi farklı karakterler kazandırmaktadır (Atik, 2019).

Avrupa Peyzaj Sözleşmesi, Avrupa peyzajlarının planlanmasının korunmasını, yönetilmesini, teşvik edilmesini ve bu konularda Avrupa iş birliğinin düzenlenmesini amaçlamaktadır (Avrupa Konseyi (CoE), 2000). Ancak, Avrupa Peyzaj Sözleşmesi (APS), Avrupa Birliği (AB) tarafından dayatılan peyzajlarla ilgili yeni düzenlemeler dikte etmemektedir; aksine, peyzajlarını geliştiren ve koruyan ülkelere ilkeler, stratejiler, rehberlik ve araçlar sağlar (Butler ve Berglund, 2014). Bir ülkenin peyzaj özelliklerinin, peyzajın bilimsel olarak desteklenmesinin, planlanmasının ve korunmasının farklı yönetim ve deneyim yaklaşımlarına dayandığı kabul edilmektedir. APS iki yol gösterici ilke sağlar. İlk ilke, peyzajların, peyzaj çeşitliliğinin insan yaşam kalitesi üzerindeki etkisinin kanıtı olarak değerlendirilebileceği anlamda ilgilidir. İkinci olarak, APS, Avrupa vatandaşlarına kendi peyzajları hakkında karar vermede aktif rol alma fırsatı sağlar (Council of Europe (CoE), 2008). Avrupa leğinde ortaya konan bu yenilikçi yaklaşımlar, yalnızca koruma statüsüne sahip

belirli alanlarda koruma yerine, geniş alanlarda sürdürülebilir bir çerçevede peyzajların 'korunması' ayırım yapan bir yaklaşımı ortaya koymaktadır (Butler ve Berglund, 2014).

Avrupa düzeyinde peyzaj sınıflandırması ihtiyacı Mücher vd. (2003) tarafından rapor edilmiştir (Jongman vd., 2006; Mücher vd., 2010). Ona göre bu ihtiyaçlar, karşılıklı olarak kabul edilen bir yaklaşımın olmamasıyla bağlantılıdır. Birbiriyle ilişkili katmanlı bir sistemde peyzaj sınıflandırması için kullanılan yöntem metodolojik çerçevenin bir parçasıdır. Ancak, tutarlı bir yaklaşım Avrupa'nın farklı bölgelerindeki çok çeşitli peyzajları kapsar ve geniş çapta kabul görmektedir. Bu, karakterizasyon ve haritalama için kullanılan yöntemlerden kaynaklanmaktadır (Warnock ve Griffiths, 2015).

Peyzaj, kısmen veya tamamen doğal, yarı doğal ve insan yapımı ekosistemlerin mekânsal bir mozağından oluşan karmaşık bir yüzeydir. Aynı peyzaj içindeki farklı peyzaj işlevlerinin veya hizmetlerinin çeşitliliği ve zenginliği, genellikle yüksek düzeyde biyoçeşitlilik ile ilişkili olduğu düşünülen peyzaj çok işlevliliği olarak adlandırılır (Otte vd., 2007; Pasari vd., 2013).

Peyzaj işlevi, insan toplumunun gelişimini desteklemenin temelidir ve insanlar, peyzaj işlevinden yararlanmaya devam ederken, sınırlı ekolojik kaynaklar aynı zamanda insan ve toprak arasındaki belirgin çelişkiye yol açmaktadır. Arazinin çeşitlendirilmiş kullanımına dikkat edilmelidir. Bu nedenle, peyzaj çok işlevliliği peyzaj ekolojisinde giderek artan bir araştırma konusu haline gelmiştir (Garland vd., 2021; Xie vd., 2022).

Peyzaj fonksiyonunun değerlendirilmesi, peyzaj çalışmalarından biridir. Ayrıca, peyzajlar arasındaki ilişkinin de anlaşılması gerekmektedir. Çoklu peyzaj fonksiyonları arasındaki ilişkileri analiz etmek için ifade edilir (Fan vd., 2021).

Peyzaj işlevleri ve çelişkili durumları belirlemek için etkili bir yöntem ile tarımsal üretim, kentsel gelişim ve ekolojik koruma alanları elde edilebilir (Xu vd., 2018).

Peyzaj fonksiyonları arasındaki ilişki üzerine bazı başarılı araştırmalar elde edilmiştir. (Richards ve Friess, 2017; Tolessa vd., 2017; Trodahl vd., 2017).

Peyzaj, kendisini oluşturan doğal ve kültürel elemanların durumuna göre genellikle doğal ve kültürel peyzaj olarak ikiye ayrılmaktadır (Koç ve Şahin, 1999).

2.1.1. Doğal Peyzaj Kavramı

Doğal peyzaj, insanın hiç değıştirmediği ya da çok az değıştirdiği, kendi doğal düzenini koruyan bir görünüm olarak tanımlanmaktadır (Şahin, 2006).

Peyzaj ekolojisi bilimi, farklı ekolojik süreçlerin birbirleriyle nasıl etkileşime girdiğini araştırır. Bu bilim, doğal kaynakların korunması için gerekli bilgilerin toplanmasında kullanılabilir. Ayrıca ekoloji, organizmalar ve çevre arasındaki etkileşimin yanı sıra çeşitli organizmalar arasındaki ilişkilerin tanınması olarak düşünülebilir. Bu bilimin genç dalı, peyzajın oluşumunda siyasetin yanı sıra sosyo-ekonomik süreçler gibi çeşitli faktörlerin etkilerini araştırarak peyzaj ekolojisidir. Bu bakımdan bahsedilen süreçler ve ekolojik süreçler benzer öneme sahiptir (Makhzoumi ve Pungetti, 1999; Makhzoumi, 2015).

İnsan müdahaleleri ve/veya doğal rahatsızlıklar peyzajı değıştirir ve ilgili yapıyı (örneğin bitki örtüsü ve hayvan topluluğu) ve peyzaj süreçlerini kesintiye uğratır. Doğal peyzaj koruma ve canlandırmanın önemi nedeniyle, peyzaj mimarlığında doğal peyzaj restorasyonu yaklaşımına geçilmiştir (Pouryoosefzadeh vd., 2012).

Doğal peyzaj restorasyonunda en önemli konu türlerin, popölasyonların, toplulukların ve süreçlerin diziliminin korunmasıdır (Farina, 2007).

Carins (1999) peyzaj restorasyonunun insan topluluğu ile doğal peyzaj arasında ilişki kurabileceğini ifade etmiştir. Peyzaj restorasyon sürecinde peyzaj mozaığının ekolojik katmanlarını, doğal ve yapay desenlerini kapsamlı bir şekilde incelemek önemlidir. Doğal süreçler ve örüntüler ekolojik değerdendirme yoluyla analiz edilmelidir. Ortak soru, peyzaj tasarımı metodolojisinin peyzaj restorasyonu için kullanılıp kullanılamayacağıdır.

“Doğal” peyzajlar, insan egemen türlerin (örneğin; kentsel/yapı, tarım, yollar) aksine, yüksek oranda doğal arazi örtüsü türleri (örneğin; orman, otlak, sulak alanlar) ile karakterize edilir (Wickham vd., 2008).

2.1.2. Kültürel Peyzaj Kavramı

"Kültürel peyzaj" terimi, Almanca "Kulturlandschaft" teriminden gelmektedir. Koç ve Şahin (1999) kültürel peyzajı, insanların doğasını çeşitli amaçlarla kullanmaları sonucunda ortaya çıkan peyzaj türleri olarak ifade etmişlerdir.

Peyzaj kelimesi de benzer şekilde Avrupa'da MS 500 yıllarına dayanan Anglo-Alman dilinden gelmektedir. Landscaef kelimesi ve ima ettiği kavram Anglo-Sakson yerleşimciler tarafından İngiltere'ye götürüldü. Ormanda hayvanlarla, kulübelerle, tarlalarla, çitlerle dolu bir

açıklık anlamına geliyordu. Esasen, orijinal orman veya ormanlardan, yani vahşi doğadan oyulmuş bir köy manzarasıydı. Bu nedenle, 'manzara' başlangıcından itibaren insan yapımı bir eser anlamına geliyordu. En uçta, insanlar doğanın bir parçası değildi ve peyzaj kültürel bir yapı olarak görülmeyerek nesnel bilimsel anlam kazandı (Taylor ve Louise Lennon, 2011).

Kültür peyzajı, toplumların doğayı kullanım amaçlarına, biçimlerine göre kentsel peyzaj ve kırsal peyzaj şeklinde ikiye ayrılmaktadır.

2.1.2.1.Kentsel Peyzaj Kavramı

Kentsel peyzaj terimi, şehirlerin doğuşu ve gelişimi ile uzun yıllar boyunca hep var olan eski bir kavramdır, ancak 19. yüzyılın sonlarında özel bir terim olarak, şehirlerin tasarım ve eylemleriyle birlikte kullanılmaktadır (Keshtkaran, 2019).

Kentsel peyzaj, çok geniş bir anlam yelpazesine sahip tartışmalı iki kelimedendir oluşmaktadır. Bu nedenle, kentsel peyzaj kavramını netleştirmek için önce kent kavramına ilişkin bazı görüşleri kontrol etmek daha iyidir (Keshtkaran vd., 2017).

Aslında, bir şehir fiziksel bir nesnedir ve uzmanların değerlendirmesi sadece şehrin görsel yönleri üzerindedir. Bu görüşle ilgili olarak, sanatsal görüşün takipçilerinden Gibberd (1970) doku, renk, kütle ve çizgileri kentsel peyzajın en önemli unsurları olarak tanıtmaktadır.

Kentsel peyzaj, insanların neşe ve duygularını harekete geçiren, günlük hayatın stresinden uzaklaştıran, psikolojik olarak tazeleyen önemli bir kavramdır. Bu amaçla bir şehir ve çevresinin sistemlerinin bir şekilde yenilenmesi ancak 'görsel kalite değerlendirmesi' çalışmaları ile yapılabilmektedir (Lynch, 1960). Bu bağlamda Nasar (1998) insanların şehirlerinin farklı sektörlerinde beğendikleri veya beğenmedikleri unsurların beğenilme derecesini belirlemek için kullanıcı tercihlerinin ölçülebileceğini vurgulamıştır (Chon, 2004).

2.1.2.2.Kırsal Peyzaj Kavramı

Kırsal peyzaj, insan doğası içinde sürdürülen genel amaçlı nesneler çevresinde çeşitli uğraşlarını kurduğu çevrenin genel görünümü olarak incelenmiştir (Koç ve Şahin, 1999).

Kırsal peyzaj, insanın doğa içinde kentsel amaçları dışındaki çeşitli uğraşlarını sürdürdüğü çevrenin genel görünümü olarak tanımlanmaktadır. Bu uğraşlar daha çok tarımsal olabileceği gibi sanayi ve rekreasyonel alanlarla da ilgilidir (Aran, 1977). Çalışma alanlarına ve amaçlarına göre doğa ile ilişkileri dengeli ya da dengesiz sonuçlara sebep olabilmektedir (Koç ve Şahin, 1999).

Kırsal peyzaj, doğanın bir parçası olan insanın karakterine ve yaşamına uyum sağlamış rahatlık ve huzur vermekle birlikte doğanın diğer varlıkları ile bir bütünlük sağlamaktadır. Bu yüzden tarla alanları, meyvecilik, sebzecilik ve zeytinlikler, hayvancılık ve çiçekçilik işletmeleri, sulama tesisleri vb. kırsal peyzaj ile ilgili alanlardır (Korkut vd., 2010).

Kentleşmenin ilerlemesi ve insanların yaşam standartlarının iyileşmesiyle birlikte, insan talepleri yavaş yavaş maddi ihtiyaçlardan manevi zevk arayışına ve doğaya yakınlaşma arzusuna kaymaktadır (Emborg ve Gamborg, 2016).

Kırsal peyzaj, kentsel peyzaj, doğal peyzaj, yerleşim alanları, kırsal yerleşimlerin oluşturduğu ticari merkezler, tarım arazileri ve meyve bahçeleri insan-sosyal-doğal alanların yer aldığı birleşik bir sistem olarak tanımlanmaktadır (Yang vd., 2018).

Kırsal peyzaj, şehir dışındaki kırsal yerleşim, tarım gibi insani ekonomik faaliyetlerle ilişkili manzara da dahil olmak üzere kültür peyzajı ve doğal peyzaj olarak insan tarafından yönetilen arazilerin mozaïği olarak tanımlanabilir (Forman ve Gordon, 1986; Yuncai, 2003).

Kırsal alanlar, çağdaş toplumda önemli bir turizm destinasyonu haline gelmiştir. Kırsal peyzajlar, insanlara rekreasyon, bilim ve eğitim, kültürel miras ve estetik işlevler gibi çok çeşitli kültürel ekosistem hizmetleri sağlamaktadır (Van Zanten vd., 2014). İnsanların algıları ve sosyokültürel farklılıkları, farklı peyzaj özelliklerine yönelik tercihlerini ve bunun sonucunda kültürel hizmetlere erişimlerini etkilemektedir (Gosal vd., 2019).

2.2.Peyzaj Mimarlığı Araştırmalarında Görsel Kalite Analizi

Görsel kalite, peyzaj manzarasının ya da herhangi bir görsel kaynağın, niteliği, durumu ve kalitesidir (Anonymous, 2008).

Hull vd. (1984)'a göre görsel kalite, gerçekte ölçülmesi zor olduğu için, elle tutulamayan, algılanabilir bir kaynak olarak tanımlanmaktadır. Ölçülebilir kaynaklardan farklı olarak görsel kalitenin değeri, sadece peyzajın fiziksel özelliklerine değil, aynı zamanda peyzajla iç içe olan, onu izleyen gözlemciler tarafından öznel düşüncelerin de ortaya konulması ile elde edilebilir (Bergen vd., 1995).

Peyzaj kalitesi; insanların kavrama özellikleri, uzman bakışı ve doğrudan duylara dayalı algılanabilir süreçler yolu ile ortaya konulabilecek bir kavramdır (Daniel, 2001).

Zube vd. (1982); Brown ve Daniel (1984)'e göre; doğal çevrenin en büyük tamamlayıcısı görsel kalite analizidir (Zube,1980; Şahin, 2011).

Daniel (2001)'e göre görsel kalite analizi, peyzaj değerlendirmesi olarak uzun yıllardır kullanılmaktadır. Derece değerlendirmelerinde genellikle iki yaklaşım dikkate alınmıştır.

Daha önce yapılmış çalışmalar incelendiğinde Görsel Kalite Analizi (GKA) ile ilgili Lynch (1960) detaylı bir çalışma yapmıştır. Craik (1968); Litton (1968); Kaplan vd. (1972); Arthur ve Boster (1976) ve Zube (1984) konuyla ilgili ilk örnekleri oluşturması açısından önem taşımaktadır.

Konuyla ilgili olarak Türkiye'de yapılan çalışmalar incelendiği GKA ile ilgili Özgüç (1999) karayolları ile ilgili çalışması örnek olarak gösterilebilmektedir.

Görsel kalite de peyzaj karakterlerinin belirlenmesi nesnel bir değerlendirme ile yapılabilmektedir (Kane,1981; Bulut ve Yılmaz, 2008).

Görünürlük ve görsel kalite analizi, insan ortamının kritik bir etkileşim araştırması yönüdür. Bir gözlemcinin görsel alanı esastır mekansal tercihlerin oluşumuna (Nijhuis, 2011) ve geniş bir alanda insan-çevre deneyiminin neredeyse her yönünü etkiler. İçsel duygulardan (Millar vd., 2021) turizme kadar çeşitli ölçeklerde etkilemektedir (Schirpke vd., 2016).

Bir peyzajın görsel estetik kalitesinin değerlendirilmesi son yıllarda önemli düzeyde gelişmiştir. Objektif, güvenilir ve doğru sayısal ölçümler ve modeller bu konuda temel oluşturmaktadır (Palmer ve Hoffman, 2001; Roth, 2006). Peyzaj değerlendirme yöntemlerine dayanan iki ana peyzaj estetiği teori paradigması vardır; "objektif" paradigma (peyzaj özelliklerine göre görsel kalite) ve "öznel" paradigma ("izleyicinin gözünde peyzaj kalitesi")'dır.

Peyzajın görsel kalitesi ile yapısal özellikleri arasındaki ilişkilerin analizi, çevresel algı araştırmalarının önemli olduğu aktif bir çalışma alanıdır. Peyzaj yapısı ve algı arasındaki etkileşimler daha az bilinmektedir; ancak bunları bilmek avantaj sağlamaktadır (Fuante de Val vd., 2006).

Görsel kalite analizi yapmak için günümüze kadar birçok yöntem geliştirilmiş ve İngiltere, İskoçya, Avusturya ve ABD'de bu yöntemlerden bazıları çeşitli planlama ve araştırma programları kapsamında kullanılmıştır. Görsel kalite analizinde yapılan çalışmalar zaman içerisinde yeni yaklaşımların ortaya çıkmasını sağlamıştır (Kane, 1981).

Görsel kalite analizleri ile ilgili çalışmalarda genel olarak, çevresel uyarıcılara karşı insanların tercihleri ile ilişkilendirilen psiko-fiziksel yöntemler olarak nitelendirilen yöntemler kullanılır (Bergen vd., 1995). Roth (2006)'a göre görsel kalitenin değerlendirilmesi ve görsel

etki değerlendirmesi için peyzajı algılama ve tercih üzerine deneysel bir çalışma gereklidir. Daniel ve Boster (1976); Patey ve Evans (1979); Brown ve Daniel (1984, 1986); Hull ve Buhyoff (1986); Hull vd. (1987) ve Ribe (1990) görsel kalite analizinde temel olarak, belirli bir yörenin peyzajından elde edilen fotoğrafların katılımcılar tarafından, 1’den 10’a kadar puanlandırılarak değerlendirildiğini, daha sonra sonuçların (beğenilme oranlarını) fiziksel peyzaj özellikleri ile ilişkilendirildiğini belirtmişlerdir (Bergen vd., 1995). Shafer ve Richards (1974); Zube vd. (1974); Daniel ve Boster (1976); Shuttleworth (1980) slaytlar ve fotoğraflar psikofiziksel çalışmalarda, peyzajı temsil eden en iyi araçlardır. Görsel kalite değerlendirmelerinde fotoğraf ve slaytların sundukları görünümlerin kabul edilebilir olduğunu vurgulamışlardır (Bergen vd., 1995).

Bu anlamda, günümüzün 'görsel kalite değerlendirme' çalışmalarının temeli, 1960 yılında 'The Image of the City' kitabını yayınlayan Kevin Lynch'e dayanmakta, alanında birçok çalışmaya ışık tutmaktadır.

Görsel kalite değerlendirme yaklaşımları yukarıda belirtildiği gibi görsel kalite, insanların deneyimlerine ve yargılarına dayandığından, bilimsel ve objektif olarak ölçülmesi oldukça zordur (Chen vd., 2009). Görsel peyzaj değerlendirmesi, planlama, tasarım ve yönetim amaçları için peyzajın çeşitli görünür özelliklerinin envanterini ve değerlendirmesini kapsar (Palmer ve Hoffman, 2001). 1960'lardan bu yana, çoğu peyzajın fiziksel, estetik ve psikolojik özelliklerini değerlendirmeye dayanan farklı yaklaşımlar geliştirilmiştir (Daniel ve Boster, 1976; Ulrich, 1986; Zube, 1987; Kaplan ve Kaplan, 1989; Purcell ve Lamb, 1998; Daniel, 2001). Peyzaj tercihini değerlendirme yöntemleri üç yaklaşım olarak sınıflandırılabilir: uzman (nesnelci veya fiziksel paradigma), kamusal yaklaşım (znelci veya psikolojik paradigma) ve uzman/kamusal yaklaşım (psikofiziksel paradigma)’dır. Psiko-fizyolojik paradigmada, peyzajın fiziksel özelliklerinin gözlemcinin psikolojik tepkisini tanımladığını varsaymaktadır (Winchcombe ve Revell, 2004).

2.3. Doğal ve kültürel peyzajlarda görsel kalite analizi

Peyzaj alanlarının doğal kalitesinin belirlenmesinde arazi kullanımı önemlidir. Tarım ve kentleşmenin rekreasyon potansiyeli üzerinde olumsuz bir etkisi vardır (Palomo vd., 2011; Van Berkel ve Verburg, 2014). Bu niteliklerin doğal ve kültürel mekanlarla (şelaleler, gözlem noktaları, arkeolojik alanlar vb.) rekreasyonistlerin kendi değer ve tercihlerine göre algıladıkları rekreasyon potansiyeli çeşitliliğe göre değerlendirilebilir (Nordh vd., 2009; Kendal vd., 2012).

Rekreasyon potansiyeli iklim koşulları, yer şekilleri ve bitki örtüsü gibi biyofiziksel özellikler tarafından belirlenir (Arriaza vd., 2004; Faggi vd., 2013).

Artan kentleşmenin bir sonucu olarak kentsel yeşil alanlar önem kazanmakta ve kent ormanları çok işlevli kullanımları nedeniyle kentsel yeşil alanlar arasında öne çıkmaktadır (Pauleit ve Duhme, 2000; Pauleit vd., 2020).

Birçok çalışma, kentsel ormanları bilişsel ve fiziksel sağlık için bir kaynak olarak rekreasyon alanları olarak göstermektedir (Tyrvaenen vd., 2005; Jay ve Schraml 2009; Konijnendijk vd., 2013; Pulighe vd., 2016; Ulmer vd., 2016; Liu vd., 2017; Baumeister vd., 2020). Doğal alan ve rekreasyon değeri gibi orman değerleri giderek daha belirgin hale gelmektedir. Bu özellikle rekreasyon değerinin öneminin vurgulandığı kentsel alanlara yakın ormanlar için geçerlidir (Tahvanainen vd., 2001).

Milli parklar (Yu, 1995; Bell, 2001; Acar vd., 2006; Biénabe ve Hearne, 2006; Lewis ve Sheppard, 2006; Meitner vd., 2006), tarımsal peyzajlar (Tahvanainen vd., 2002; Dramstad vd., 2006; Sayadi vd., 2009), kentsel-kırsal geçiş alanları (Sullivan ve Lovell, 2006), görsel peyzaj ve ekolojik peyzaj değerlendirmelerinde (Fry vd., 2009) görsel kalite analizi yürütülmüştür.

2.4. Önceki Çalışmalar

Görsel kalite analizi (GKA) ile ilgili genel olarak yapılan bazı araştırmalar aşağıda sunulmuştur.

Kaplan vd. (2006) İzmir ili'ndeki yedi kırsal ve kentsel alanı incelemişlerdir. 30 izleyiciden oluşan bir panelden toplam 116 dakikalık kaydı değerlendirmeleri istenmiştir. Görüntüler çeşitli kırsal ve kentsel ortamlardaki manzaraları ve hayvan çiftliklerini içermektedir. Çalışmada, kırsal peyzajların kentsel peyzajlardan daha yüksek puan aldığı belirlenmiştir. Doğal özellikler, peyzajın görsel kalitesi üzerinde olumlu bir etkiye sahipken bazı kültürel özellikler önemli ölçüde azalmıştır. Çalışma, kırsal peyzajların, kentsel kenar manzaralarından nispeten daha yüksek puanlarla derecelendirildiğini açıkça göstermiştir. Araştırmacılar, doğal özelliklerin peyzajların görsel kalitesi üzerinde olumlu etkiler sağladığını bazı kültürel özelliklerin ise görsel kaliteyi azalttığını bildirmişlerdir.

Özgüç Erdönmez ve Çağlayan Kaptanoğlu (2007) peyzajda görsel kalite değerlerinin belirlenmesi amacıyla konuyla ilgili çalışmaları içeren literatürleri incelemişler ve yapılacak yeni çalışmalara önder olmak amacıyla derleme yapmışlardır. Araştırmacılar, geçmiş ve günümüzün çalışmaları incelendiğinde estetik algının üç farklı yaklaşıma dayandığını

bildirmişlerdir. Bu yaklaşımlar; peyzajın fiziksel koşullarının uzman görüşüne dayanması, birey ve grupların kullanıcı algısına dayanması ve peyzaja ait özelliklerin kullanıcı tercihlerinin sorgulanması yaklaşımıdır.

Polat ve Önder (2011) Konya'daki araştırmalarında 500 görüntü içerisinde 9 parametreyi temsil eden alanlara ait 4'er fotoğraf olmak üzere toplam 40 adet fotoğraf seçmişlerdir. Çalışma sonucuna göre, tüm parklardaki incelenen unsurlar görsel açıdan beğenilmesine rağmen doğallık derecesi ile ilgili değerlerin düşük puan aldığı görülmüştür.

Kiper vd. (2017) çalışmalarında Kıyıköy'ün görsel açıdan çekici olan alanlarının belirlenmesi amacıyla 12 adet fotoğraf (6 ana ve 22 alt başlıktan oluşan parametreler) uzman ve gözlemcilerden oluşan iki grup tarafından değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirme sonucunda; iki grubun da beğenilerinin benzer olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, doğal bitki örtüsü ile deniz ve kıyısının algılanan çeşitliliği uyumlu bir bütün oluşturduğu, doğal ve yapay unsurları uyumlu ve düzenli bir şekilde görsel olarak olumlu olduğu görülmüştür.

Oktay ve Erdoğan (2020) bitkisel tasarıma ilişkin kullanıcı ve peyzaj mimarlarının tercihlerini belirlemek amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Çalışmalarında belirlemiş oldukları 10 kategori içerisinde her kategoriye temsilen 5 adet fotoğraf seçip toplam 50 fotoğraf 9 parametre ile 51 uzman ve 400 kullanıcı tarafından değerlendirilmiştir. Sonuçta bitkisel tasarıma ilişkin peyzaj mimarlarının tercihlerini en çok etkileyen parametrelerin vurgu, denge ve doğallık; kullanıcıların ise vurgu ve denge olduğu belirlenmiştir.

Gürbüz (2021) Erzurum kentinin önemli köprülü kavşaklarını incelediği çalışmasında "Görsel Kalite Analizi Yöntemi" kullanmıştır. Araştırmacı köprülü kavşakların yan duvar, üst geçit peyzaj görselliğini artırmaya yönelik 24 farklı senaryo oluşturmuştur. Alandan çekilmiş 128 görüntü ve belirlenen 9 parametre ile lisans ve lisansüstü öğrencilerinden oluşan 80 öğrenciye online anket çalışması uygulanmıştır. Tasarım unsurları değerlendirme kriterlerinde uyum, denge ele alınmış ve puanlandırmalar 5'li Likert ölçeğine göre yapılmıştır. Çalışma sonucunda kavşakların mevcut durumları ve her bir kavşak için oluşturulan senaryolardan oluşan 32 görsel grup değerlendirildiğinde; tasarım senaryolarının, mevcut durumlardan daha yüksek görsel kaliteye sahip olduğu tespit edilmiştir.

Doğal peyzajlarda görsel kalite analizi ile ilgili çalışmalar aşağıda sunulmuştur.

Acar ve Kurdoğlu (2005) Doğu Karadeniz Bölgesi Kaçkar Dağları Milli Parkında yürüttükleri çalışmalarında alandan çekilmiş fotoğraflardan seçilen 30 fotoğraf üzerinde belirlenen 10 ana ve 40 alt faktör ile değerlendirme yapmışlardır. Çalışmada en yüksek tercih

değeri (6,54 puan) alan ile en düşük tercih değeri (2,30 puan) alan fotoğraflar gerçekleştirilen regresyon analizi sonucunda belirlenmiştir. Regresyon analizi, peyzaj kalitesi ile peyzaj kalitesi arasındaki ilişkinin ne olduğunu bilmemizi sağlar. R^2 değerine göre doğallık 0,482, gölün doğallık yüzdesi ve sis yüzdesi 0,641'dir. Araştırmacılar, sonuçların alanın kullanımı ve gelecekte planlanmasında etkili olacağını bildirmişlerdir.

Acar vd. (2006) Türkiye'nin kuzey doğusundaki Kaçkar Dağları Milli Parkı'nı (KMNP) örnek olarak kullanarak, milli parklar için görsel kalite değerlendirmesi anlayışını genişletmeye çalışmışlardır. Görsel kalite tercihleri, peyzaj faktörleri (10 ana ve 40 alt faktör) ve anlamsal faktörlerin (doğallık, çeşitlilik, hayranlık, canlılık, birlik, ilginç ve heyecan verici) detaylı bir araştırması, parktan seçilen 30 temsili slayt kullanılarak yapılmıştır. En yüksek tercih 6,54, en düşük tercih ise 2,30 olarak bulunmuştur. Araştırmacılar, regresyon analizi ile görsel kalite ve görsel peyzaj nitelikleri arasındaki ilişkiyi belirlemişlerdir. Çalışmada, doğallık için R^2 değeri 0,482, göl ve sis ile birlikte doğallık yüzdesi 0,641 olarak bulunmuştur. Çeşitli peyzaj birimlerinde çalışılan görünüm için tercihlerin değerlendirilmesi, KMNP'de arazi kullanım kararları ve gelecek planlaması için değerlendirilebilir ve kullanılabilir olduğu belirtilmiştir.

Kültürel peyzajlarda görsel kalite ile ilgili çalışmalar aşağıda sunulmuştur.

Özgüç (1999) otoyol ve çevresinin görsel kaynak değerlerinin saptanması amacıyla çalışmasını yürütmüştür. Çalışma literatür taraması, arazi gözlemi ve anket çalışması olmak üzere üç aşamadan oluşmaktadır. Alanın görsel olarak değerlendirilmesinin yapılması amacıyla 188 adet dialardan yararlanılarak deneklere anket yapılmıştır.

Güngör ve Arslan (2003) Beyşehir gölünde alanın turizm ve rekreasyonel yönünü tespit etmek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmalarında alanı 890 adet plan kareye ayırmışlar ve her plan kareyi 15 kriter yönünden incelemişlerdir.

Kaplan ve Coşkun Hepcan (2004) Ege Üniversitesi Kampüsü Sevgi Yolunda gerçekleştirdikleri çalışmalarında iki yönden değerlendirme yapmışlardır. Birinci bölümde 5 alt bölümden alınan görünüm kullanılırken ikinci bölümde ise görsel değerler sayısal değerlere dönüştürülmüştür.

Önder ve Polat (2004) Konya ili Karapınar ilçesinin doğal ve kültürel değerlerinin ekoturizm açısından mevcut durumu ve ekoturizm faaliyetlerine yönelik gelecekteki planlama ve uygulama kararlarına yardımcı olmak amacıyla alanda SWOT analizi ve görsel kalite analizi gerçekleştirmişlerdir.

Müderrişoğlu ve Eroğlu (2006) Düzce il merkezindeki bazı ibreli ağaç türlerinin görsel değerlerini tespit etmek ve mevsimlere göre görsel algılanışlarındaki farklılıkları ortaya belirlemeyi amaçlanmıştır. Bu amaçla 2004 yılının karlı geçen günlerinde ve diğer günlerde belirlenen ağaçların fotoğrafları çekilmiştir. 10 ağaçtan ikişer fotoğraf çekilerek belirlenen 9 çift ile öğrenciler tarafından anlamsal farklılaşma yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucu elde edilen veriler korelasyon analizi kullanılarak görsel algılamadaki (görsel kalite ve güç) farklılıklara göre yorumlanmıştır. Çalışmanın sonucunda, Düzce ilinde bulunan bazı ibreli ağaçların görsel kalite ve güç değerlerinde mevsimlere göre farklılıklar olduğu görülmüştür.

Polat ve Önder (2006) Konya ili Karapınar İlçesi ve yakın çevresinin peyzaj özelliklerinin ekoturizm kullanımları yönünden değerlendirilmesi amacıyla yaptıkları çalışmalarında, alanın ekoturizme uygunluğunu, coğrafi bilgi sistemleri kullanarak yerinde gözlem ve anket yoluyla incelemiştir. Araştırmanın yöntemi beş aşamada gerçekleşmiş, görsel kalite analizinde 7 temel faktör uzman ve katılımcı grup tarafından değerlendirilerek uygun alan tespitleri ile uygulamaya yönelik öneriler verilmiştir.

Bulut ve Yılmaz (2008) Kemaliye (Erzincan) ilçesinin görsel zenginliğini ortaya koyarak peyzajın mekânsal örüntüsü ile peyzajın görsel kalitesi arasındaki ilişkiyi belirlemiştir. Araştırmacılar, çalışmada görsel kalite değerlendirme yöntemi kullanmışlardır. Çalışmada 7 adet peyzaj tipine uygun 35 fotoğraf seçilmiş ve 9 adet parametre belirlenmiş olup 150 katılımcıya değerlendirmeleri için sunulmuştur. Çalışma sonucunda en yüksek görsel kaliteye sahip üç peyzaj tipi tespit edilmiştir. Bunlardan en yüksek değeri kentsel manzara 3 (US3; VQP= 5,9400), ikincisi jeolojik yapı manzarası 5 (GSS 5; VQP=5,9200) ve üçüncü doğal manzara 3 (NS3; VQP=5,9133) almıştır. Görsel kalite değerlendirmesi bölgenin kentsel dokusunun, jeolojik yapısının ve doğal kaynaklarının da görsel değere sahip olduğunu göstermiştir.

Tüfekçioğlu (2008) tarihi kent dokusuna sahip önemli tarihi ve mimari değerler içeren İstanbul/Yedikule örnek alanını incelemiştir. Mevcut tarihi kent dokusunun ve onu çevreleyen yapıların görsel kalitesinin belirlenmesi amaçlanmış ve çalışmada, tarihsel çevrede görsel peyzaj kalite değerlendirilmesi yapılmış olup görsel peyzaj kalite değerlendirmesine bir yöntem önerisi getirilmeye çalışılmıştır.

Acar ve Günerioğlu (2009) Trabzon kentindeki çizgisel bitki kompozisyonların tür çeşitliliği ile görsel değerlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmalarında, toplam

100 alan ve 25000 m'lik çizgisel bitki kompozisyonunu incelemişlerdir. İncelenen alanlar 18 gruba ayrılmış her grubu temsil eden örnek alanlar seçilmiştir. Analizler sonucunda tüm alanları temsil eden 18 fotoğraf 3 farklı kullanıcı (uzman (peyzaj mimarı)- öğrenci-halk) grubuyla (toplam 105 kişi) değerlendirilmiştir. Çalışmada görsel değerleri ölçmek amacı ile anlamsal farklılaşma tekniği kullanılmıştır.

Bulut ve Yılmaz (2009) çalışmalarında su peyzajlarının kullanımına ilişkin önerilerin belirlenerek peyzaj tasarımı ve planlamalarında farklı su peyzaj türleri arasındaki görsel kalite değerlerinin belirlenmesini amaçlamışlardır. Çalışmada, 6 su manzarasını içeren 50 fotoğraf kullanılarak belirlenen 5 parametre, 128 öğrenci tarafından değerlendirilmiştir. Çalışmada görsel kalite değerlendirme yöntemi kullanılmıştır.

Çakıcı ve Çelem (2009) çalışmalarında kentsel açık/yeşil alanların planlama ve tasarım süreçlerinde seçilen 25 adet fotoğraf, kullanıcı ve uzman kişiler tarafından ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler karşılaştırılarak sonuçlara ulaşılmıştır.

Bulut ve Acar (2010) Peyzajda Görsel Kaliteyi Neden Değerlendiriyoruz? bu soruya cevap vermek ve aynı zamanda peyzaj, peyzajda görsellik, güzellik, hoşluk ve estetik yargının belirlenmesine yönelik bilgiler aktarmışlardır. Araştırmacılar, görsel kalite analizinin, peyzajın görsel kaynak değerini araştırmak ve korumak için bir yöntem olduğunu vurgulamışlardır. Bu çalışmalar sonucunda elde edilen verilerin planlama, tasarım ve peyzaj yönetiminde kullanılabileceğini ifade etmişlerdir.

Bulut vd. (2010) çeşitli su peyzajlarının görsel kalitesini belirleyerek farklı su formlarını sergilemeyi amaçlamışlardır. Tortum Vadisi'nden çekilmiş 25 adet fotoğraf içerisinde 6 adet su manzarası, belirlenen 5 parametre ile 120 öğrenci tarafından değerlendirilmiştir. Peyzaj ilişkisi doğrultusunda parametreler ve su manzaralarının görsel kalite açısından incelendiğinde büyüleyici ve ilginç olma parametrelerinin etkili olduğu görülmüştür. Canlılık parametresi tercih üzerinde oldukça önemli bir etkiye sahiptir. Ayrıca tüm su peyzajlarının vadide çok önemli görsel değere sahip olduğu belirlenmiştir.

Irmak ve Yılmaz (2010) Farklı peyzaj karakterlerine sahip 8 bölgede görsel peyzaj kalitesini belirlemek amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Araştırmada 15 ayrı parametre (bitkisel çeşitlilik, doğallık/doğal manzara etkisi, orman varlığı, çayır-mera varlığı, etkili su ögesi, dağ manzarası, tarihi ve arkeolojik değerlere sahip olma, kırsal yerleşim öğelerine sahip olma, etkili jeomorfolojik öğelerin varlığı, renk etkisi/canlılık, orijinallik/özgünlük, heyecan vericilik, güven vericilik, ulaşılabilirlik) ile her alana ait 12'şer fotoğraf kullanarak 150 kişiye anket

uygulamışlardır. Sonuç olarak 9 parametrede Erzurum-Tortum-Uzundere Yol Güzergahı (8. Bölge) en yüksek puanları alırken, 3 parametrede Narman-Oltu-Şenkaya Yol Güzergahı (4. Bölge), 2 parametrede Palandöken Dağları (3. Bölge) ve 1 parametrede ise Erzurum Ovası (7. Bölge) en yüksek puan ortalamalarını aldıkları tespit edilmiştir.

Elinç (2011) Alanya ilçesinde çalışma materyali olarak önemli iki kent parkı belirlemiş ve bu kent parklarındaki yerli ve yabancı kullanıcılar üzerinde foto-anket uygulaması yapmıştır. Her parkı örnekleyen 10'ar parçalık iki fotoğraf serisi, park kullanıcıları tarafından peyzaj güzelliği ve sekiz kavramsal parametreyi Likert Ölçeği (1-5) üzerinden değerlendirilmiştir. Anket verilerine ki-kare ve Spearman korelasyon istatistiksel analizi uygulanmıştır. Alanya Belediye Başkanları Parkı'na ait 4 numaralı fotoğrafta peyzaj güzelliği ile parametreler arasındaki değişim dereceleri sırasıyla uyum %62, bakım %61, hareketlilik %60 ve güven %58 olarak saptanmıştır.

Polat vd. (2012a) Konya ilindeki bazı rekreasyonel alanların görsel kalitesinin belirlenmesi ve kullanıcıların demografik özellikleri ile görsel kalite arasındaki ilişkileri tespit edilmesi amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Araştırma alanı olarak Konya şehir merkezine yakın ve yoğun kullanılan üç rekreasyon alanı seçilmiştir. Çalışmada bölgeden çekilen fotoğrafları içerecek şekilde foto-anket değerlendirme yöntemi uygulanmıştır. Alanın görsel kalitesini ölçmek için Likert ölçeği kullanılmıştır.

Polat vd. (2012b) Ankara'daki Gençlik Parkı'nda gerçekleştirdikleri çalışmalarında alanda bulunan heykellerin görselliğini belirlemek amacıyla 5 parametre ve alana ait 6 adet fotoğraf kullanarak 60 kişiye anket uygulamışlardır. Anketten elde edilen verilere göre heykellerin kent ve parkların görsel kalitesini artırdığı sonucuna varılmıştır.

Acar vd. (2013) Tokat ilinde kentsel ve yarı kentsel bağlamında kayalık habitatların peyzaj değerlerini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmalarında anket ve peyzaj değerlendirme yaklaşımı kullanarak kent ve çevresinden seçilen toplam 20 habitat araştırılmış ve 170 katılımcı üzerinde yapılan anket çalışması ile bu habitatlar için halkın tercihleri ve peyzaj özellikleri belirlenmiştir. Tercihlere ve gerçekleştirilen faktör analizi sonuçlarına göre, faktör analizinin temel bileşen yapısına dayalı olarak manzaraların 'ekolojik ve mekansal', 'görsel/estetik' ve 'kullanım ve düzenleme' bileşenlerini ortaya çıkaran kayalık peyzajlar için bir peyzaj modeli tanımlamışlardır.

Akten ve Çelik (2013) Denizli'de gerçekleştirdikleri çalışmalarında İncirlişar ve Adalet Parklarını karşılaştırmak için her alanı temsil eden 10'ar fotoğraf toplam 20 fotoğraf 8

parametre ile 50 uzman grup ve 350 katılımcı olmak üzere toplam 400 kişiye anket uygulamışlardır.

Özkan (2014) çalışmasında diğer çalışmalardan farklı olarak alanın görsel kalitesini belirlemek amacıyla uydu görüntülerinden yararlanmıştır. İstanbul Boğazı'nın çevresinde bulunan ormanlık alanlar, saray bahçeleri, tarihi villalar ve yeşil kuşaklar araştırma alanlarını oluşturmuştur. Araştırmacı, bu alanlardan çekilen 33 fotoğrafı 153 katılımcının değerlendirmesi ve alanın uydu görüntülerinin karşılaştırılması ile görsel kalitesini belirlemiştir.

Benliay vd. (2015) araştırmayı Aspendos-Sillyon-Perge'de gerçekleştirmişlerdir. Alanlardan çekilen 210 adet fotoğraftan seçilen 67 fotoğrafı iki aşamalı olacak şekilde değerlendirmeye alınmıştır. İlk değerlendirmede parametreler kullanılmış, ikinci aşamada ise peyzaj özelliklerinin değerlendirilmesi için peyzaj mimarı ve bisiklet kullanan 25 uzmanın değerlendirmeleri esas alınmıştır. Sonuçta görsel estetik yapı belirlenirken planlamaya uygun yapılması gerektiği vurgulanmıştır.

Cengiz Gökçe ve Açıksöz (2015) kültürel peyzaj bileşenleri ile turizm arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla yerinde gözlem yaparak 6 peyzaj bileşenine ait 12 fotoğraf ile 20 uzmanın katılımıyla anket çalışması yürütmüşlerdir. Çalışma sonucunda araştırmacılar kırsal kimliğin korunduğunu ancak kültürel peyzaj bileşenlerinin turizm faaliyetlerinden olumsuz etkilendiğini bildirmişlerdir.

Düzgüneş ve Demirel (2015a) Trabzon ili Akçaabat ilçesine bağlı Salacık Köyü'nde görsel açıdan peyzaj alanlarının belirlenerek ve kaynak değerlerinin korunup sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla yürüttükleri çalışmalarında 7 ayrı peyzaj tipine ayrılan alanlarda anket uygulamışlardır. Gestalt kuramı ilkeleri dikkate alınarak yapılan değerlendirmelerle elde edilen sonuçların, şehir ve bölge planlamacıları, doğal kaynak yöneticileri ve diğer planlamacı taraflar için belirli bir alana ilişkin planlama kararlarında temel bir dayanak oluşturacağını bildirmişlerdir.

Özgeriş ve Karahan (2015) Erzurum ili Tortum ve Uzundere ilçelerinde bulunan bazı dinlenme tesislerinin görsel kalite değerlendirmesini ve görsel niteliklerin konumdaki mevcut peyzaj elemanları ile ilişkisini değerlendirmişlerdir. Çalışmada dinlenme tesislerini temsil eden dört adet fotoğraf kullanılmış ve 200 kişi ile görsel kalite anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Araştırmada peyzaj elemanları açısından çeşitlilik sunan ve peyzaja ait doğal ve kültürel unsurların bir bütünlük oluşturması ve birbiriyle uyumlu olması görsel açıdan ziyaretçilerin

daha etkili ve kaliteli olarak değerlendirdikleri sonucuna varılmıştır.

Polat ve Akay (2015) kentsel rekreasyon alanlarının görsel kalitesi ile bu alanların yapısal ve bitki örtüsü unsurları arasındaki ilişkileri, ziyaretçi ve kullanıcı tercihleri açısından değerlendirmişlerdir. Çalışma alanlarında 409 kişi ile fotoğraflı anketler kullanılarak bire bir görüşmeler yapılmıştır. Araştırmacılar, su yüzey alanı, yaya yürüyüş yollarının genişliği, rekreasyon alanlarının işlevi, bitki kompozisyonu, renk kompozisyonu ve tür çeşitliliğinin bir peyzaj alanının görsel kalitesini olumlu yönde etkileyebileceğini bildirmişlerdir. Ayrıca bitki kompozisyonunda çalı tipi bitki eksikliğinin görsel kaliteyi olumsuz etkileyebileceğini de rapor etmişlerdir.

Çelik ve Açıksöz (2016) çalışmalarında kentsel alanlarda veya yakın çevrede peyzajın korunmasını sağlamak ve peyzaj koruma alanlarının öncelikli olarak belirlenmesi amacıyla Amasra'da 20 fotoğraf ile 6 parametreyi uzman katılımcılar tarafından değerlendirmesine sunmuşlardır. Araştırmacılar doğal peyzajın görsel algı üzerinde daha etkili olduğunu belirlemişlerdir.

Aşur ve Alphan (2017) görsel analiz yaklaşımları ile bir model oluşturmak amacıyla yaptıkları çalışmalarında Van Gölü'nün güney kıyı bölgeleri için bölgenin sosyokültürel ve biyofiziksel peyzaj özelliklerini bir bütün olarak ele almışlardır. Bu kapsamda yerleşime uygunluk oluşturmak için uzaktan algılama ve coğrafi bilgi sistemleri araç olarak kullanılmıştır. Göl kıyı bölgeleri, yerleşime uygunluğu ve göl manzarası için uzman görüşlerine yer verilmiştir. Araştırmacılar, bu çalışmanın sonucunda elde edilen haritalar, veriler, bilgiler ve önerilerin Van Gölü'nün kıyı bölgeleri ve yakın çevresinin yerleşim planlamasında temel bir veri tabanını oluşturarak göl manzaralarının görsel yönlerinin korunmasında etkili olacağını bildirmişlerdir.

Dere (2017) araştırmasını Tem Otoyolu Çamlıca Gişeler-Kartal Kavşağı ile Boğaziçi Köprüsü (15 Temmuz Şehitler Köprüsü)-Altunizade Kavşağı arası ve bu otoyolları birbirine bağlayan bağlantı yollarında gerçekleştirmiştir. Tem otoyolundaki bitkilendirmeler görsel peyzaj özellikleri açısından değerlendirilmiştir. Peyzaj değişkenlerine sahip alanlarda kullanıcıların algı ve beğeniye dayalı tercihlerini 107 katılımcı ile yürütmüştür. Alanları temsil eden 21 adet fotoğraf uzman ve kullanıcılar tarafından değerlendirilmiştir.

Oktay (2017) çalışmasında bitkisel tasarımda estetik konusu özelinde karma yöntem kullanılarak peyzaj tasarımında estetiğin yerini incelemiştir. Çalışma kapsamında kullanıcı ve Peyzaj Mimarlarının bitkisel tasarımlara ilişkin tercihlerini saptamak amacıyla 400 kullanıcı

anketi ve 51 Peyzaj Mimarı anketi gerçekleştirilmiştir. Peyzaj Mimarlarının 33 fotoğrafı 9 faktör yapısı altında değerlendirdiği, kullanıcıların ise 32 fotoğrafı 7 faktör yapısı altında değerlendirdiği ortaya çıkmıştır. Peyzaj Mimarları ile kullanıcıların fotoğraflara ilişkin tercihlerinin ortalama puanları arasında bir korelasyonun olduğu belirlenmiş yapılan t-testi bu iki grubun puanları arasında anlamlı bir farkın olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Bogenç vd. (2018) çalışmalarında Rize Sahil Parkı'ndan seçilen 37 adet fotoğraf ve 6 parametre ile öğrenci-öğretim elemanlarından oluşan 100 katılımcıya anket uygulamışlardır. Çalışma sonucunda, beğenilme değeri düşük olan mekanların bakımsız ve yapısal elemanlarının fazla olduğu saptanmıştır.

Eroğlu ve Acar (2018) yol kenarı peyzajlarının şekillenmesinde önemli rol oynayan kavak kompozisyonlarının yol-bitki ilişkilerine bağlı görsel yapılarının belirlenmesi amacıyla yaptıkları çalışmalarında seçilen kentsel ve kırsal yol koridorlarındaki kavak ağaçlarının kompozisyonları fotoğraflanmış ve görsel tercihleri belirlemek için görsel analiz teknikleri uygulanmıştır. Anket çalışmasına katılan 35 kişiye yol koridoru kavak dikimlerine ait yaklaşık 1000 fotoğraf arasından seçilen 30 fotoğraf gösterilmiş ve değerlendirmeleri bir anket formuna kaydedilmiştir. Tüm görsel değerlendirmeler arasındaki ilişkileri belirlemek için bir korelasyon analizi ve gruplarını saptamak için fotoğrafların görsel durumuna göre bir küme analizi yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda, kavak ağaçlarının gerek tek tek gerekse kompozisyonlar halinde önemli bir görsel çeşitliliğe sahip olduğu bildirilmiştir.

Adıgüzel (2019) çalışmasında Bursa İli Kestel'de yer alan Gölbaşı Göleti ve yakın çevresinin görsel peyzaj kalitesini incelemiştir. 7 peyzaj karakteri (genel silüet, yarı doğal peyzaj, göl peyzajı, kırsal yol peyzajı, dağ peyzajı, kültürel peyzaj ve tarım peyzajı) için her alanı temsil eden 4 adet fotoğraf seçilmiş ve belirlenen 10 parametre 40 uzman tarafından değerlendirilmiştir. Araştırmacı, alanda yapılacak olan doğru ve korumacı planlama ile gerçekleştirilecek etkinliklerin Gölbaşı'nın doğal yapısına zarar vermeden daha cazip hale gelmesini sağlayacağını ifade etmiştir.

Çorbacı ve Oğuztürk (2019) Bartın ili Amasra ilçesinin görsel peyzaj değerlendirmesi ve önemli alanların belirlenmesi amacıyla yaptıkları araştırmalarında, gerekli olan puanlama sistemlerini akademisyenler ve uzmanlar yardımıyla belirleyerek görsel olarak yüksek kaliteli peyzajları tanımlamışlardır. Araştırmacılar, görsel peyzaj karakterinin, insanların rekreasyonel aktivite tercihlerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu bildirmişler ve bir alanın peyzaj yapısı ne kadar doğal, farklı, çeşitli, uyumlu, merak uyandırıcı, gizemli, perspektifli, güven verici ve

düzenli ise görsel değerin de o kadar yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. Çalışmada, peyzaj estetik kalitesinin çevre yönetiminde dikkate alınması gerektiği vurgulanmış ve planlama kararlarında peyzajın görsel estetik yapısına yer verilmesi önerilmiştir.

Yazıcı (2019) İstanbul ili Zeytinburnu ilçesinde bulunan Topkapı Şehir Parkı'nın görsel kalitesini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Topkapı Şehir Parkı'dan çekilen 43 adet fotoğraf ile foto-anket çalışmasını yapmış ve anketler gözlemci ve uzman gruplara uygulanmıştır. Çalışmada; doğallık, uyum, bakım, sadelik, heyecan vericilik, düzen, güven ve manzara güzelliği parametreleri 5'li Likert ölçeğinde (en yüksek 5-1 en düşük) incelenmiştir. Çalışma sonucunda doğallık, uyum, bakım, sadelik, heyecan vericilik, düzen, güven ve manzara güzelliği parametrelerinin mekân tercihleri üzerinde doğrudan etkili olduğu saptanmıştır. Araştırmacı, mekânsal özelliklerin bir arada olmasıyla mekân tipolojilerinin ortaya konulabilmesinin mümkün olabileceğini bildirmiştir.

Aysu ve Say (2021) peyzaj fonksiyonlarının analizi ve haritalanması konulu çalışmalarını Adana ilinin Yüreğir, Seyhan, Sarıçam ve Çukurova ilçelerinde gerçekleştirmişlerdir. Araştırmada peyzaj fonksiyon analizleri için gerekli olan doğal ve kültürel peyzaj envanteri oluşturulmuştur. Elde edilen veriler uzman görüşleri ile değerlendirilerek CBS yardımıyla analiz edilmiştir. Araştırmacılar, ortaya çıkan sonuç haritalarındaki uygunluk değerlerinin yeni kullanım alanları için doğru yer seçimine katkısının olacağını bildirmişlerdir.

Demirhan (2021) İstanbul ili Sarıyer ilçesine bağlı Kısırkaya Köyü ve yakın çevresinin görsel kalitesini belirlemeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda genel silüet, yarı doğal peyzaj, deniz peyzajı, kırsal peyzaj, doğal alanlar, tarım peyzajı, yol peyzajı ve kültürel peyzaj olmak üzere 8 farklı peyzaj karakter tipini, 9 parametre (doğallık, manzara güzelliği, rekreasyonel değer, bakım, güven, açıklık, düzen, uyum ve çeşitlilik) ile 50 uzmana 2 bölümden oluşan foto-anket (Google Anket programı) uygulamıştır. Araştırmacı Kısırkaya Köyü kıyı bölgesinin görsel analizinde alanın manzara değeri ve doğallığının öne çıktığını ancak bakım, güven ve düzen sorununun olduğunu tespit etmiştir.

Sağlık vd. (2021) Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Terzioğlu Yerleşkesi orta refüjünün görsel kalitesini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışma kapsamında orta refüjün yapısal ve bitkisel peyzaj unsurlarının görsel kalitesini irdelemişlerdir. Çalışmada, alanı temsil eden görüntülerle her bir alanın 5'er adet fotoğrafı kullanılarak toplam 10 adet fotoğrafla görsel peyzaj kalitesi değerlendirilmiştir. Değerlendirmelerde görsel kalite analizinin doğallık, mevcut yapıya uyumluluk, algılanabilirlik, rekreasyonel değer ve manzara güzelliği göz önünde

bulundurulmuştur. Refüjdeki bitkilerinin estetiksel potansiyellerinin uygunluğu ve bitkilerin işlevselliği, araştırmacı yorumuna göre incelenmiştir. Alana ait saptanan sorunlara yönelik çözüm önerileri sunulmuştur.

Turgut vd. (2021) Denizli ilindeki bazı rekreasyon alanlarının peyzaj yapısının algılanan görsel kalite ile ilişkili olup olmadığını ortaya koymak amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmacılar, peyzaj algısının görsel olarak ele aldığı çalışmada Denizli ilinde yaygın olarak kullanılan 4 rekreasyon alanında (Çamlık Kent Ormanı, Teleferik/Bağbaşı Yaylası, Ornaz Vadisi Piknik Alanı ve Servergazi Mesire Alanı) 9 ortak kullanım türünü belirlemişlerdir. 144 adet fotoğraf içerisinde 11 uzman tarafından alanı temsil eden 36 adet fotoğraf seçilmiş ve Merkezefendi ve Pamukkale ilçelerinde 271 kişi ile yüz yüze görüşülerek anket çalışması yapılmıştır. Değerlendirmeler sonucunda en çok Ornaz Vadisi bakımlı yüzey/alanları (%87,5) tercih edilirken, en az ise Teleferik/Bağbaşı Yaylası bakımlı yüzey/alanları (%8,4) belirlenmiştir. Çalışma sonucunda, kullanıcıların peyzaj algı ve tercihlerine göre görsel peyzaj kalitesi değerlendirmeleri dikkate alınarak mevcut ve gelecekteki rekreasyon alanları için öneriler geliştirilmiştir.

Ak ve Apaydın (2022) “Peyzaj Mimarlığında Kullanılan Sert Zemin Döşeme Malzemelerinin Görsel Etki Değerlendirmesi” başlıklı çalışmalarında Zonguldak İli, Ereğli İlçesi kıyı bandı üzerinde yer alan bir bölgenin görsel etkisini artıracak alternatif döşeme malzemesi belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmacılar, alana ait fotoğraf üzerinde 18 adet farklı zemin döşeme malzemeleri kullanılarak hazırlanan kurgu tasar görüntüleri anketler yoluyla 100 kullanıcı ve 20 uzman değerlendirmesine sunmuşlardır. Çalışmada görsel peyzaj değerini ölçmede kullanılan kriterlerin baz alındığı, 5’li Likert ölçeği kullanılmıştır. Görüntülerdeki döşeme malzemeleri; uyumluluk, doğallık, düzenlilik, açıklık, hareketlilik, güvenilirlik, heyecan vericilik, güzellik, rahatlatıcılık, etkileyicilik açısından değerlendirilmiş ve çalışmada en yüksek ve en düşük görsel etki değerini alan döşeme malzemeleri belirlenmiştir.

Türker vd. (2022) İstanbul Esenyurt ilçesinde bazı parkları görsel açıdan incelemişlerdir. Çalışmada, alandan çekilen fotoğraflarda anketler online olarak Uşak Üniversitesi öğrencilerine uygulanmıştır. Araştırmacılar alanları doğal, yarı doğal ve kentsel olarak rekreasyonel açıdan sınıflandırmışlar ve belirledikleri parametreleri (doğallık uyum, manzara güzelliği, gizem, çeşitlilik, canlılık, bakım, güven, açıklık ve düzen) 5’li Likert ölçeğinde değerlendirilmek üzere ankete katılanlara sunmuşlardır. Değerlendirme sonucunda; doğal unsurların yer aldığı alanlar

parametreler açısından en yüksek puanları alırken yapay unsurların artmasıyla puan değerlerinin azaldığı saptanmış ve incelenen alanların görsel kalitesi tespit edilmiştir.

Yaldız ve Ak (2022) çalışmalarında; Bandırma kıyı bandı örneğinde görsel kalitenin bitkisel yönden belirlenmesi ve değerlendirilmesini amaçlamışlardır. Araştırmada, Bandırma kıyı alan sınırları içerisinde seçilen ve görüntülenen 7 adet fotoğraf, 107 katılımcı tarafından anket çalışması ile değerlendirilmiştir. Bitkisel tasarım bağlamında alan düzenli-düzensiz, açık-kapalı, bakımlı-bakımsız ve basit-karmaşık ölçütler doğrultusunda 5’li Likert ölçeğine göre değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda, kıyı bandının insanların dinlenme ve rahatlama amaçlarına hizmet edecek rekreasyonel oturma sahaları, çocuk parkı, balık tutma alanları veya spor alanlarını kapsayacak şekilde görsel peyzaj kalitesi yüksek tasarımlarla yeniden düzenlenmesi gerektiği belirlenmiştir.

Yuca ve Aşur (2022) Van Ferit Melen Havalimanı yolundaki peyzaj kalitesini belirlemek amacıyla alana ait fotoğraflarda akademisyen ve öğrencilerden oluşan katılımcılarla anket çalışması gerçekleştirmişlerdir. Değerlendirme yöntemi olarak çalışmada 5’li Likert ölçeğinden yararlanılmıştır. Sonuç olarak karayolunun görsel kalitesinin (güzel, çeşitli, tatmin edici, düzenli, açık ve güvenilir) belirlenen parametreler doğrultusunda otoyolun peyzaj değerine eşdeğer olduğu saptanmıştır.

Gao vd. (2023) kırsal peyzajı korumak için yaptıkları çalışmalarında, kırsal yol peyzajlarının görsel kalitesini halkın tercihi ve ısı haritası analizine dayalı olarak değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Araştırmacılar, kırsal yol peyzajının, kırsal alanların peyzaj karakterini oluşturmada çok önemli olduğunu vurgulamışlar ve kırsal alanların sürekli gelişmesiyle, kırsal peyzaj karakterinin ciddi şekilde etkilendiğini de ifade etmişlerdir. Çalışma sonucunda, çeltik tarlaları gibi tarım alanlarının temsil ettiği açık yatay manzaralara sahip kırsal peyzajları katılımcıların çoğunun daha yüksek düzeyde tercih ettiği belirlenmiştir. Ekim zamanlarına göre farklı çeltik tarlası karakterlerinin de kırsal yol peyzajlarının görsel kalitesini olumlu yönde etkileyebileceği bulunmuştur. Gao vd. çalışmalarında ayrıca, yol kenarı yerleşimleri, ticari yapılar, karışık tarımsal ürünler ve bitki örtüsü ile kırsal alanların peyzaj karakterlerinin düşük tercih puanları aldığı ortaya konmuş ve bu karakterlerin, kırsal yol peyzajının görsel kalitesini olumsuz etkilediği rapor edilmiştir.

Güngör ve Tokgöz (2023) “Görsel peyzaj kalite değerlendirmesi: İskenderun-Arsuz sahil bandı örneği” başlıklı çalışmalarında bölgenin doğal ve kültürel peyzaj alanlarının görsel peyzaj kalitesi (GPK) açısından değerlendirmişlerdir. Araştırmacılar, bölgede gözlemlenen

farklı peyzaj karakter tiplerine sahip alanların görsel peyzaj kalitesini belirli değişkenler doğrultusunda incelemişlerdir. Çalışmada, sahil bandının GPK değerinin belirlenmesinde manzara güzelliği değerlendirme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmacılar İskenderun-Arsuz sahil bandında farklı tipte peyzaj özelliklerine sahip görüntüleri internet ortamında yer alan çeşitli web sayfalarından temin etmişler ve çalışmada kullanılmak üzere toplam 30 adet fotoğraf belirlemişlerdir. Anket çalışması 75 kişilik örneklem grubuyla gerçekleştirilmiştir. Elde edilen sonuçlar, peyzaj alanlarının doğallık, çeşitlilik, uyum, açıklık, perspektif, bakım, düzen, güven ve manzara güzelliği ile beğenilme ve rekreasyonel kullanımlar için tercih edilme düzeyi arasında olumlu yönde kuvvetli bir ilişkinin olduğunu göstermiştir. Araştırmacılar bu sonuçların peyzaj planlama ve tasarım çalışmalarında güvenilir altlık veri üretmek için kullanılabileceğini belirtmişlerdir.

Görsel kalite analizi ile ilgili yapılan bazı araştırmalar değerlendirilerek Çizelge 2.1.'de sunulmuştur.

Çizelge 2.1. Görsel kalite analizi ile ilgili yapılan bazı araştırmalar

Araştırmalar	Kaynaklar
Appleton, 1975	The Experience of Landscape
Arthur ve Boster, 1976	Measuring Scenic Beauty: A Selected Bibliography
Kane, 1981	Assessing Landscape Attractiveness: A Comparative Test of Two New Methods
Habron, 1998	Visual Perception of Wild Land in Scotland
Özgüç, 1999	Tem1 Hadımköy-Kınalı Arası Peyzaj Planlaması Üzerinde Görsel Araştırmalar
Güngör ve Arslan, 2003	Beyşehir İlçesi ve Yakın Çevresi Turizm ve Rekreasyon Kullanımına Yönelik Peyzaj Potansiyelinin Saptanması Üzerine Bir Araştırma
Arriaza vd., 2004	Assessing The Visual Quality of Rural Landscapes
Güngör ve Arslan, 2004	Turizm ve Rekreasyon Stratejileri İçin Swot Analizi, Görsel Kalite Değerlendirmesi, Turizm Tesislerinin Beğenilirliği ve Turizm Tesisleri Durum Analizi Uygulaması: Beyşehir İlçesi Örneği
Kaplan ve Coşkun Hepcan, 2004	Ege Üniversitesi Kampüsü 'Sevgi Yolu'nun Görsel (Etki) Değerlendirme Çalışması
Önder ve Polat, 2004	Konya İli Karapınar İlçesi'nin Ekoturizm Yönünden Görsel Kalite Değerlendirmesi ve Swot Analizi
Acar ve Kurdoğlu, 2005	Kaçkar Dağları Milli Parkı'nda Görsel Kalite Değerlendirmesi
Erdönmez, 2005	İstanbul'daki Korunan Alanlarda Rekreasyonel Kullanımların Görsel Etkileri: Polonezköy Tabiat Parkı Örneği
Acar vd., 2006	Public Preferences for Visual Quality and Management in the Kackar Mountains National Park (Turkey)
Bienabe ve Hearne, 2006	Public Preferences for Biodiversity Conservation and Scenic Beauty within a Framework of Environmental Services Payments
Kaplan vd., 2006	Assessing the Visual Quality of Rural and Urban-fringed Landscapes surrounding Livestock Farms
Müderrişoğlu ve Eroğlu, 2006	Bazı İbrelî Ağaçların Kar Yüğü Altında Görsel Algılanmasındaki Farklılıklar
Polat ve Önder, 2006	Karapınar İlçesi ve Yakın Çevresi Peyzaj Özelliklerinin Ekoturizm Kullanımları
Gobster vd., 2007	The Shared Landscape: What does Aesthetics have to do with Ecology?

Çizelge 2.1. (devamı)

Araştırmalar	Kaynaklar
Hunziker vd., 2007	Space and Place–Two Aspects of the Human-Landscape Relationship
Özgüç Erdönmez ve Çağlayan Kaptanoğlu, 2007	Peyzaj Estetiği ve Görsel Kalite Değerlendirmesi
Bulut ve Yılmaz, 2008	Determination of Landscape Beauties Through Visual Quality Assessment Method: A Case Study for Kemaliye (Erzincan/Turkey)
Acar ve Günerioğlu, 2009	Trabzon Kentindeki Çizgisel Bitki Kompozisyonlarının Tür Çeşitliliği ile İşlevsel ve Görsel Değerleri Üzerine Bir Araştırma
Bulut ve Yılmaz, 2009	Determination of Waterscape Beauties Through Visual Quality Assessment Method
Chen ve Wu, 2009	Sustainable Landscape Architecture: The Implications of the Chinese Philosophy of "Man with Nature" and Beyond
Çakıcı ve Çelem, 2009	Kent Parklarında Görsel Peyzaj Algısının Değerlendirilmesi
Sevenant ve Antrop, 2009	Cognitive Attributes and Aesthetic Preferences in Assessment and Differentiation of Landscapes
Beza, 2010	The Aesthetic Value of A Mountain Landscape: A Study of the Mt. Everest Trek
Bulut vd., 2010	Determining Visual Beauties of Natural Waterscapes: A Case Study for Tortum Valley (Erzurum/Turkey)
Bulut ve Acar, 2010	Peyzajda Neden ‘Görsel Kalite Analizi’ Yaparız?
Irmak ve Yılmaz, 2010	Farklı Peyzaj Karakter Alanlarına Göre Doğal ve Kültürel Kaynak Değerlerinin Görsel Analizi: Erzurum Örneği
Sezen ve Yılmaz, 2010	Visual Assessment for the Evaluation of Erzurum- Bayburt-of Highway As Scenic Road
Özhancı ve Yılmaz, 2011	Rekreasyon Alanlarının Görsel Peyzaj Kalitesi Yönünden Değerlendirilmesi; Erzurum Örneği
Polat ve Önder, 2011	Konya İli Kent Parklarının Görsel Kalitesinin Belirlenmesi
Uzun ve Müderrisoğlu, 2011	Visual Landscape Quality in Landscape Planning: Examples of Kars and Ardahan Cities in Turkey
Elinç ve Polat, 2012	Evaluation of Urban Park in Alanya County with Visual Quality Assessment Method Antalya/Turkey
Polat, 2012	Kent Parklarında Görsel Kalite ve Doğallık Derecesi Arasındaki İlişkilerin Belirlenmesi
Polat vd., 2012a	Konya Kenti Yakın Çevresindeki Kentsel Rekreasyon Alanlarının Görsel Kalitesi ile Kullanıcıların Demografik Özellikleri Arasındaki İlişkiler
Polat vd., 2012b	Gençlik Parkında Kullanılan Açık Alan Heykellerine Yönelik Park Kullanıcılarının Görsel Algıları
Turgut vd., 2012	Evaluating Different Planting Design Compositions for Visual Landscape Quality in Street Planting
Acar vd., 2013	Landscape Values of Rocky Habitats in Urban and Semi-Urban Context of Turkey: A Study of Tokat City
Ak, 2013	Visual Quality Assessment Methods in Landscape Architecture Studies
Akten ve Çelik, 2013	Evaluation of Visual Landscape Perception for Incilipinar and Adalet Park Cases

Çizelge 2.1. (devamı)

Araştırmalar	Kaynaklar
Özhancı ve Yılmaz, 2013	Değişik Peyzaj Karakterleri Barındıran Dağların, Foto Safari Amaçlı Görsel Peyzaj Analizi
Cengiz, 2014	Visual Quality Method in Assessing Landscape Characteristics: Case Study of Bozcaada Island
Eroğlu ve Özdede, 2014	Visual Effects of Vertical Gardens in Landscape Designs: A Case Study of Düzce University Campus
Özkan, 2014	Assessment of Visual Landscape Quality Using IKONOS Imagery
Aytaş ve Uzun, 2015	Düzce Kent Merkezindeki Yaya Alanlarının Görsel Peyzaj Kalitesinin Belirlenmesi
Benliay vd., 2015	Aspendos- Sillyon- Perge Bisiklet Güzergahı Örneğinde Peyzaj Görsel Kalitesi ve Peyzaj Özelliklerinin Değerlendirilmesi
Cengiz Gökçe ve Açıksöz, 2015	Kültürel Peyzaj Bileşenleri ve Turizm İlişkisinde Görsel Peyzaj Analizi: Nallıhan-Beydili Köyü Örneği
Düzgüneş ve Demirel, 2015a	Evaluation of Rural Areas in Terms of Landscape Quality: Salacik Village (Trabzon/Turkey) Example
Düzgüneş ve Demirel, 2015b	Milli Parklarda Doğal ve Kültürel Kaynak Değerlerinin Görsel Peyzaj Kalite Yönünden Değerlendirilmesi
Gültürk ve Şişman, 2015	Tekirdağ Kent Merkezi Kıyı Şeridinin Görsel Peyzaj Kalitesi Yönünden Değerlendirilmesi ve Mekân Tercihine Etkisi
Özgeriş ve Karahan, 2015	Rekreasyonel Tesislerde Görsel Kalite Değerlendirmesi Üzerine Bir Araştırma: Tortum ve Uzungözü (Erzurum) Örneği
Polat ve Akay, 2015	Relationships between the Visual Preferences of Urban Recreation Areas and Various Landscape Design Elements
Polat vd., 2015	Visual Quality Assessment of Trees And Shrubs in the South Campus of Adnan Menderes University in Spring
Sarı ve Karaşah, 2015	Hatila Vadisi Milli Parkı'nda (Artvin) Yer Alan Farklı Vejetasyon Tiplerinin Görsel Değerlendirmesi Üzerine Bir Çalışma
Ak ve Kaya, 2016	Düzce Üniversitesi Yerleşkesi Örneğinde Çim Alanların Görsel Algı Değerlendirilmesi
Ak ve Yılmaz, 2016	The Visual Quality Assessment of Urban Coastline Landscapes: A Case Study of Akçakoca City (Turkey)
Çelik ve Açıksöz, 2016	Visual Landscape Analysis in Planning Process: The Case of Amasra
Kaya vd., 2016	Düzce Üniversitesi Konuralp Yerleşkesinde Görsel Peyzaj Kalitesinin Değerlendirilmesi
Aşur, 2017	Van Kenti Yakın Çevresi Kıyı Alanı Örneğinde Sulak Alanlar ve Görsel Peyzaj Kalite Değerlendirmesi

Çizelge 2.1. (devamı)

Araştırmalar	Kaynaklar
Aşur ve Alphan, 2017	Van Gölü Güney Kıyı Alanlarında Yerleşim Alan Kullanım Değerlendirmesi ve Görsel Analiz Yaklaşımları
Eroğlu ve Başaran, 2017	İç Mekân Dikey Bahçe Bitki Kompozisyonlarının Görsel Peyzaj Kalitesinin Değerlendirilmesi
Güneroğlu, 2017	Akarsu Rehabilitasyonunun Peyzaj Kalitesi Üzerindeki Etkileri
Karaşah, 2017	A Visual Landscape Assessment of Forest Roads: ‘Case of Kafkasör-Mersivan Route, Artvin
Kiper vd., 2017	Görsel Peyzaj Kalite Değerlendirmesi: Kıyıköy Örneği
Özhancı ve Yılmaz, 2017	Görsel Peyzaj Kalite Değerlendirmelerinde Kalite Göstergelerinin Mekânsal Yansımaları
Surat, 2017	Kent Parklarının Görsel Peyzaj Algısının Peyzaj Mimarlığı Öğrencileri Tarafından Değerlendirilmesi
Acarlı ve Kiper, 2018	Kent Meydanlarının Geçmiş ve Günümüz Görüntülerinin Görsel Peyzaj Kalitesinin Saptanması: İstanbul İli Taksim Meydanı Örneği
Aklıbaşında ve Bulut, 2018	Kırsal Turizm Planlamasında Farklı Peyzaj Tiplerinin Görsel Kalite Yönünden Değerlendirilmesi
Aşur ve Alphan, 2018	Görsel Peyzaj Kalite Değerlendirmesi ve Alan Kullanım Planlamasına Olan Etkileri
Bogenç vd., 2018	Kent Parklarında Sosyalleşme Mekânlarında ki Görsel Kalite Değerlendirmesi; Rize Sahil Parkı Örneği
Eroğlu ve Acar, 2018	A Visual Assessment of Roadside Poplar Plantings in Turkey
Güngör ve Polat, 2018	Relationship between Visual Quality and Landscape Characteristics in Urban Parks
Keleş vd., 2018	Visual Landscape Quality Assessment in Historical Cultural Landscape Areas
Özhancı, 2018	Yürüyüş Güzergâhlarında Mekânsal-Görsel Niteliklerin Algı ve Aktivite Üzerindeki Etkileri; Nevşehir Örneği
Öztürk vd., 2018	Visual Landscape Evaluation of Kastamonu Clock Tower Environment as a Historical Urban Area
Yazıcı, 2018a	Evaluation of the Visual Quality of Historical Surroundings in Urban Landscape with Q-Sort Analysis
Yazıcı, 2018b	Evaluation of Visual Landscape Quality in the Wetlands North of Sivas (Turkey)
Adıgüzel, 2019	Bursa İli Gölbaşı Göletinde Rekreatiyonel ve Turistik Alanların Görsel Peyzaj Kalitesi Yönünden Değerlendirilerek Rekreatiyonel ve Turistik Etkinliklerin Belirlenmesi
Aşur, 2019	Van Kenti Dönüşen Peyzaj Örneğinde İpekyolu ve Milli Egemenlik Parklarının Mevcut Durum Analizleri
Benliay ve Altuntaş, 2019	Visual Landscape Assessment with the Use of Cloud Vision API: Antalya Case
Çorbacı ve Dönmez, 2019	Peyzaj Yapısının (Peyzaj Karakter Tiplerinin) Tanımlanması ve Haritalanması: Bartın İli Amasra İlçesi Örneği
Çorbacı ve Oğuztürk, 2019	Evaluation of Amasra's Visual Landscape Quality in Terms of Natural, Historical, and Cultural Values
Eminağaoğlu ve Surat, 2019	İstinat Duvarlarının Kent Kimlik Ögesi Olarak Değerlendirilmesi – Artvin Örneği

Çizelge 2.1. (devamı)

Araştırmalar	Kaynaklar
Hacıaloğlu vd., 2019	Farklı Arazi Örtüsüne Bağlı Peyzaj Bileşenlerinin Görsel Değerlendirilmesi: Yuvacık Baraj Havzası Örneği
Karahan ve Sezen, 2019	Erzurum Kentindeki Bazı Önemli Parkların Peyzaj Kalite Göstergelerinin Değerlendirilmesi
Özvan ve Bostan, 2019	Çeşitli Yöntemlerin Karşılaştırılması ile Görsel Estetik Kalite Değerlendirilmesi
Sezen vd., 2019	Kent İçi Yol Ağaçlarının Sonbahar Renk Etkilerinin Görsel Kalite Analizi
Yazıcı ve Kiper, 2019	Kentsel Peyzajlarda Görsel Algıya Dayalı Olarak Mekânsal Tercihlerin Belirlenmesi: Topkapı Şehir Parkı Örneği
Aşur vd., 2020	Visual Preferences Assessment of Landscape Character Types Using Data Mining Methods (Apriori Algorithm): The Case of Altınışaç and Inkoy (Van/Turkey)
Hedblom vd., 2020	Landscape Perception: Linking Physical Monitoring Data to Perceived Landscape Properties
Oktay ve Erdoğan, 2020	Bitkisel Tasarımların Formal (Biçimsel) Estetik Model Bağlamında Değerlendirilmesi: Antalya Konyaaltı Bölgesi
Ögçe vd., 2020	Visual Impact Assessment of the Istanbul Land-wall
Aysu ve Say, 2021	Peyzaj Fonksiyonlarının Analizi ve Haritalanması; Adana Örneği
Demirhan, 2021	Kıyı Bölgesinde Görsel Peyzaj Kalitesinin İncelenmesi İstanbul-Kısırkaya Örneği
Sağlık vd., 2021	Katı Atık Depolama Alanlarının Islahı ve Analizi Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Örneği
Timur, 2021	İlgaz Devrez Alt Havzasının Karşılaştırmalı Görsel Kalite Analizi
Turgut vd., 2021	Denizli Kenti Bazı Rekreasyon Alanlarının Görsel Peyzaj Kalitesi Açısından Değerlendirilmesi
Ak ve Apaydın, 2022	Peyzaj Mimarlığında Kullanılan Sert Zemin Döşeme Malzemelerinin Görsel Etki Değerlendirmesi
Türker vd., 2022	Kent Parklarının Görsel Peyzaj Kalitesi Yönünden İncelenmesi: İstanbul Esenyurt İlçesi Örneği
Yaldız ve Ak, 2022	Bandırma Kıyı Bandı Örneğinde Bitkisel Tasarım ile Görsel Kalitenin Değerlendirilmesi
Yuca ve Aşur, 2022	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi-Ferit Melen Havaalanı Karayolu Güzergahı Örneğinde Görsel Peyzaj Kalite Değerlendirilmesi
Gao vd., 2023	Identifying Visual Quality of Rural Road Landscape Character by Using Public Preference and Heatmap Analysis in Sabak Bernam, Malaysia
Güngör ve Tokgöz, 2023	Görsel Peyzaj Kalite Değerlendirmesi: İskenderun-Arsuz Sahil Bandı Örneği

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölümde çalışmada kullanılan materyallere ve araştırmada izlenen yönteme değinilmiştir.

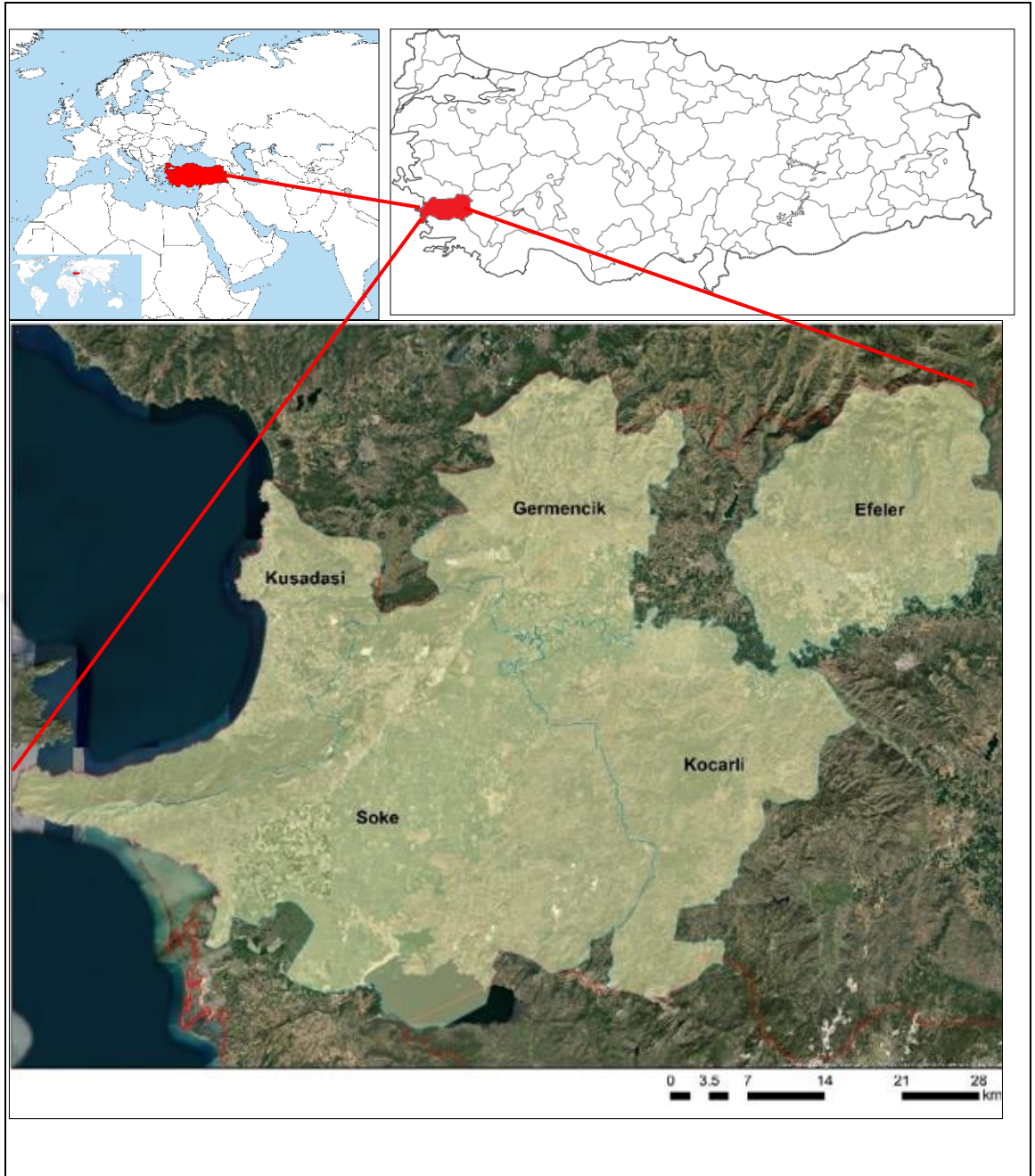
3.1. Materyal

3.1.1. Ana Materyal

Araştırmanın ana materyallerini; Aydın İli Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı, Bafa Gölü Tabiat Parkı, Efeler İlçesi, Aydın İli tarımsal alanları, Aydın İli sanayi alanları, Aydın İli Söke İlçesi Eski Doğanbey Köyü oluşturmaktadır.

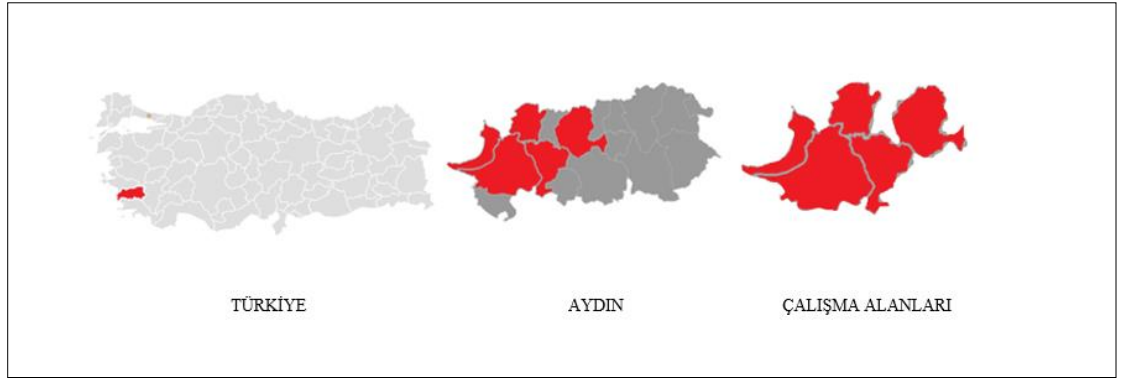
Aydın ili 37°K 27°D koordinatlarında yer almaktadır. Aydın ilinin yüzölçümü 8116 km²'dir. Aydın ilinin komşuları; İzmir, Manisa, Denizli ve Muğla illeridir. Aydın ilinin batısında Ege Denizi yer alır. Ortalama deniz seviyesinden yüksekliği 64 metredir. Aydın'da 395 494 hektar alanda sulu tarım yapılmaktadır. Zeytin ve meyvelikler en geniş alanı kaplar. Aydın, Türkiye'nin bir ili ve en kalabalık yirminci şehridir. Ege Bölgesi'nde yer alan, turizm ve tarım açısından en gelişmiş illerdendir. 2022 yılı itibarıyla 1 134 031 kişilik nüfusuyla Ege Bölgesi'nin üçüncü büyük ilidir. 17 ilçesi vardır (Anonim, 2022a).

Tez çalışmasının ana materyali Aydın İlinde belirlenen doğal ve kültürel peyzajlardır. Aydın ilinin ve araştırma alanlarının konumu Şekil 3.1. (Anonim, 2022b; Anonim, 2022c) ve Şekil 3.2. (Anonim, 2023a, 2023b, 2023c, 2023d, 2023e, 2023f, 2023g)'de sunulmuştur.

Şekil 3.1. Aydın ilinin konumu (Anonim, 2022b; Anonim, 2022c)

Bu çalışmada peyzaj sınıflandırmasına göre Aydın ilinde bulunan bazı doğal ve kültürel peyzajlar incelenmiştir. Araştırma alanı olarak Aydın ilinin incelenmesinin nedeni; zengin doğal ve kültürel kaynaklarıdır. Örneğin; sahip olduğu doğa koruma alanları ve biyolojik çeşitlilik, tarihi ve kültürel zenginliği, kıyısal alan kullanımı, turizm potansiyeli, sit alanları, tarımsal potansiyeli, sulak alanları, geleneksel kentsel alanları vb., kaynak değerleridir.

Şekil 3.2. Aydın ilindeki araştırma alanlarının konumu
(Anonim, 2023a, 2023b, 2023c, 2023d, 2023e, 2023f, 2023g)

3.1.2. Yardımcı Materyaller

Konu ile ilgili makaleler, kitaplar vb. bilimsel yayınlar, bilgisayar, fotoğraf makinesi, yazıcı, tarayıcı, uzaktan algılama programları ve Google earth pro uydu görüntüleri araştırmanın yardımcı materyallerini oluşturmaktadır.

Çalışmada ana materyaller dışında yardımcı materyallerden de yararlanılmıştır. Kullanılan yardımcı materyaller;

- Literatür çalışmalarında yerli ve yabancı kitaplar, kitap bölümleri, akademik yayınlar, tezler, makaleler, eserler, bildiriler ile internet taraması sonucunda bulunan veriler,
- Çalışma alanların yerlerini gösteren Google Earth Pro 9.1.11.1 (2023) görüntüleri,
- Yöntem akış şeması tasarımında Adobe Illustrator 27 programı,
- IBM SPSS Statistics 26 programı
- Canon EOS M50 + 15-45 mm lens aynasız fotoğraf makinesi
- Asus VivoBook laptop bilgisayar
- ArcMap 10.5 ArcGIS uzaktan algılama programı kullanılmıştır.

3.1.3. Veri Toplama Materyali

Görsel kalite analizi araştırmalarında amaç; görmek, görülen peyzaja odaklanmak, odaklanılan manzaraya değer vermek, beynimizde soyut olarak verdiğimiz bir ‘görsel tercih’ değer birimini daha sonra somutlaştırmak ve puanlamaktır. Elde edilen bu somut verilerle, araştırma sonuçları yorumlanmaktadır (Bulut ve Acar, 2010).

Araştırmada veri toplama materyali olarak görsel kalite analizi formu oluşturulmuştur. Form oluşturulurken birçok araştırmanın görsel kalite analizleri değerlendirilmiştir (Daniel, 2001; Arriaza vd., 2004; Bulut, 2006). Aşağıda analiz çalışmasında kullanılan formun özgün hali sunulmuştur (Şekil 3.3.).

AYDIN İLİNDE DOĞAL VE KÜLTÜREL PEYZAJLARDA GÖRSEL KALİTE ANALİZİ DEĞERLENDİRME FORMU

A. Ankete Katılanların Bireysel Özellikleri:

1. Yaşınız?

1. 15-24 ☐

2. 25-39 ☐

3. 40-59 ☐

2. Cinsiyetiniz?

1. Kadın ☐

2. Erkek ☐

B. Görsel Kalite Analiz Formu

Araştırma, Aydın İli'nde bulunan doğal ve kültürel peyzajların görsel kalite değerini ortaya koymak amacıyla yürütülmektedir.

Görsel Kalite Analizi; doğal peyzaj (milli park ve tabiat parkı), kentsel peyzaj (Aydın kenti) ve kırsal peyzaj (tarımsal peyzaj, sanayi peyzajı ve geleneksel yerleşim) örneklerinde yürütülecektir.

“Görsel Kalite Analizi” için, lütfen izleyeceğiniz **peyzajlarda; canlılık¹, uyum (harmoni)², büyüleyicilik³, doğallık⁴, ilginçlik⁵, bitki varlığı⁶, renk çeşitliliği⁷ gibi peyzaj özelliklerine ve görsel tercihe⁸ puan veriniz.**

Puanlama:

1'den (1 puanı peyzajı tanımlayan peyzaj özellikleri ve görsel tercihe verilebilecek en düşük puan), 7'ye (7 puanı peyzajı tanımlayan peyzaj özellikleri ve görsel tercihe verilebilecek en yüksek puan) kadar olan puanlarla yapılacaktır. Değerlendirmeyi güvenilir yapabilmek için 1 ve 7 arasındaki bütün puanları (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7) kullanınız.

NOT: Değerlendirmede, lütfen ‘görüntüye’ değil, bu görüntünün temsil ettiği ‘peyzaja’ puan veriniz.

PEYZAJ ÖZELLİKLERİ ve GÖRSEL TERCİH

¹ **Canlılık:** Zihinde açık, kuvvetli ve belirgin bir iz bırakabilen veya hayal yaratabilen görsel etki.

² **Uyum (Harmoni):** Peyzaj elemanlarının bir bütün oluşturacak biçimde birleşmiş olan parçaların yarattığı görsel etki.

³ **Büyüleyicilik:** Peyzaj elemanlarının etkili bir çekiciliğinin olma durumu.

⁴ **Doğallık:** Peyzaj elemanlarının doğal olma (insanların yaptığı, neden olduğu, denetleyebildiği türden olmayan) durumu veya özelliği.

⁵ **İlgincilik:** Peyzaj elemanlarının ilgi çekme gücü.

⁶ **Bitki varlığı:** Bitkilerin alanı kaplama derecesi.

⁷ **Renk çeşitliliği:** Farklı renklerin bir arada bulunma durumu, peyzajdaki renklerin çeşitliliği.

⁸ **Görsel Tercih:** Peyzajın bütün olarak çekici bulunma, tercih edilme derecesi.

Şekil 3.3. Analiz formu örneği

Çizelge 3.1. Görsel kalite analizi değerlendirme formu

DOĞAL PEYZAJ	Peyzaj Özellikleri ve Görsel Tercih	Puanlar (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7)					
		MP 1 Fotoğraf 1	MP 2 Fotoğraf 2	MP 3 Fotoğraf 3	MP 4 Fotoğraf 4	MP 5 Fotoğraf 5	MP 6 Fotoğraf 6
DİLEK YARIMADASI- BÜYÜK MENDERES DELTA MİLLİ PARKI (MP)	Canlılık						
	Uyum (Harmoni)						
	Büyüleyicilik						
	Doğallık						
	İlginçlik						
	Bitki Varlığı						
	Renk Çeşitliliği						
	Görsel Tercih						
BAFA GÖLÜ TABİAT PARKI (BGTP)	Peyzaj Özellikleri ve Görsel Tercih	Puanlar (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7)					
		BGTP 1 Fotoğraf 1	BGTP 2 Fotoğraf 2	BGTP 3 Fotoğraf 3	BGTP 4 Fotoğraf 4	BGTP 5 Fotoğraf 5	BGTP 6 Fotoğraf 6
	Canlılık						
	Uyum (Harmoni)						
	Büyüleyicilik						
	Doğallık						
	İlginçlik						
	Bitki Varlığı						
	Renk Çeşitliliği						
	Görsel Tercih						

Çizelge 3.1.devamı

KÜLTÜREL PEYZAJ		Peyzaj Özellikleri ve Görsel Tercih	Puanlar (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7)					
			AK 1 Fotoğraf 1	AK 2 Fotoğraf 2	AK 3 Fotoğraf 3	AK 4 Fotoğraf 4	AK 5 Fotoğraf 5	AK 6 Fotoğraf 6
KENTSEL PEYZAJ	AYDIN KENTİ (AK)	Canlılık						
		Uyum(Harmoni)						
		Büyüleyicilik						
		Doğallık						
		İlginçlik						
		Bitki Varlığı						
		Renk Çeşitliliği						
		Görsel Tercih						
KIRSAL PEYZAJ	TARIMSAL PEYZAJ (TP)	Peyzaj Özellikleri ve Görsel Tercih	Puanlar (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7)					
			TP 1 Fotoğraf 1	TP 2 Fotoğraf 2	TP 3 Fotoğraf 3	TP 4 Fotoğraf 4	TP 5 Fotoğraf 5	TP 6 Fotoğraf 6
		Canlılık						
		Uyum(Harmoni)						
		Büyüleyicilik						
		Doğallık						
		İlginçlik						
		Bitki Varlığı						
		Renk Çeşitliliği						
		Görsel Tercih						
	SANAYİ PEYZAJI (SP)	Peyzaj Özellikleri ve Görsel Tercih	Puanlar (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7)					
			SP 1 Fotoğraf 1	SP 2 Fotoğraf 2	SP 3 Fotoğraf 3	SP 4 Fotoğraf 4	SP 5 Fotoğraf 5	SP 6 Fotoğraf 6
		Canlılık						
		Uyum(Harmoni)						
		Büyüleyicilik						
		Doğallık						
		İlginçlik						
		Bitki Varlığı						
		Renk Çeşitliliği						
		Görsel Tercih						
	GELENEKSEL YERLEŞİMLER (GY)	Peyzaj Özellikleri ve Görsel Tercih	Puanlar (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7)					
			GY 1 Fotoğraf 1	GY 2 Fotoğraf 2	GY 3 Fotoğraf 3	GY 4 Fotoğraf 4	GY 5 Fotoğraf 5	GY 6 Fotoğraf 6
		Canlılık						
		Uyum(Harmoni)						
		Büyüleyicilik						
		Doğallık						
		İlginçlik						
		Bitki Varlığı						
		Renk Çeşitliliği						
		Görsel Tercih						

3.2.Yöntem

Çalışma, Aydın ilinde doğal ve kültürel peyzajlarda görsel kalite analizi yöntemiyle yürütülmüştür.

Görsel kalite analizi ile ilgili dünyadan ve Türkiye’den konuyla ilgili literatürler incelenerek doğal ve kültürel peyzajlarda görsel kalite analizine ilişkin önceki çalışmalar değerlendirilmiştir.

Görsel kalite analizi öncesinde katılımcılara çalışma alanını tanıtıcı sunum projeksiyon ile yansıtılarak alana dair bilgiler verilmiş, puanlandırmada kullanılan peyzaj özellikleri ve görsel tercih açıklanmıştır. Peyzaj özellikleri ve görsel tercihler belirlenirken önceki çalışmalardan (Kane, 1981; Daniel, 2001; Acar ve Kurtoğlu, 2005; Acar vd., 2006; Kaplan vd., 2006; Bulut ve Yılmaz, 2008; Bulut ve Acar, 2010; Polat ve Akay, 2015) yararlanılmıştır.

Peyzaj karakterlerinin görsel açıdan belirlenmesi nesnel açıdan değerlendirilmektedir (Kane, 1981; Bulut ve Yılmaz, 2008). Geçmişten günümüze görsel kalite analizinde farklı yöntemler uygulanmıştır (Anderson vd., 1979; Arriaza vd., 2004).

Görsel kalitede temel amaç insanların izledikleri peyzajı görsellik açısından değerlendirmeleri istenmektedir. Çalışmalar slayt gösterileri ve manzara gösterilerek yapılmaktadır. Görsel kalite analizi ile ilgili yapılan çalışmalar oldukça yaygınlaşmış olup değişik yöntemlerle ve internet ortamında da analiz gerçekleştirilebilmektedir (Roth, 2006).

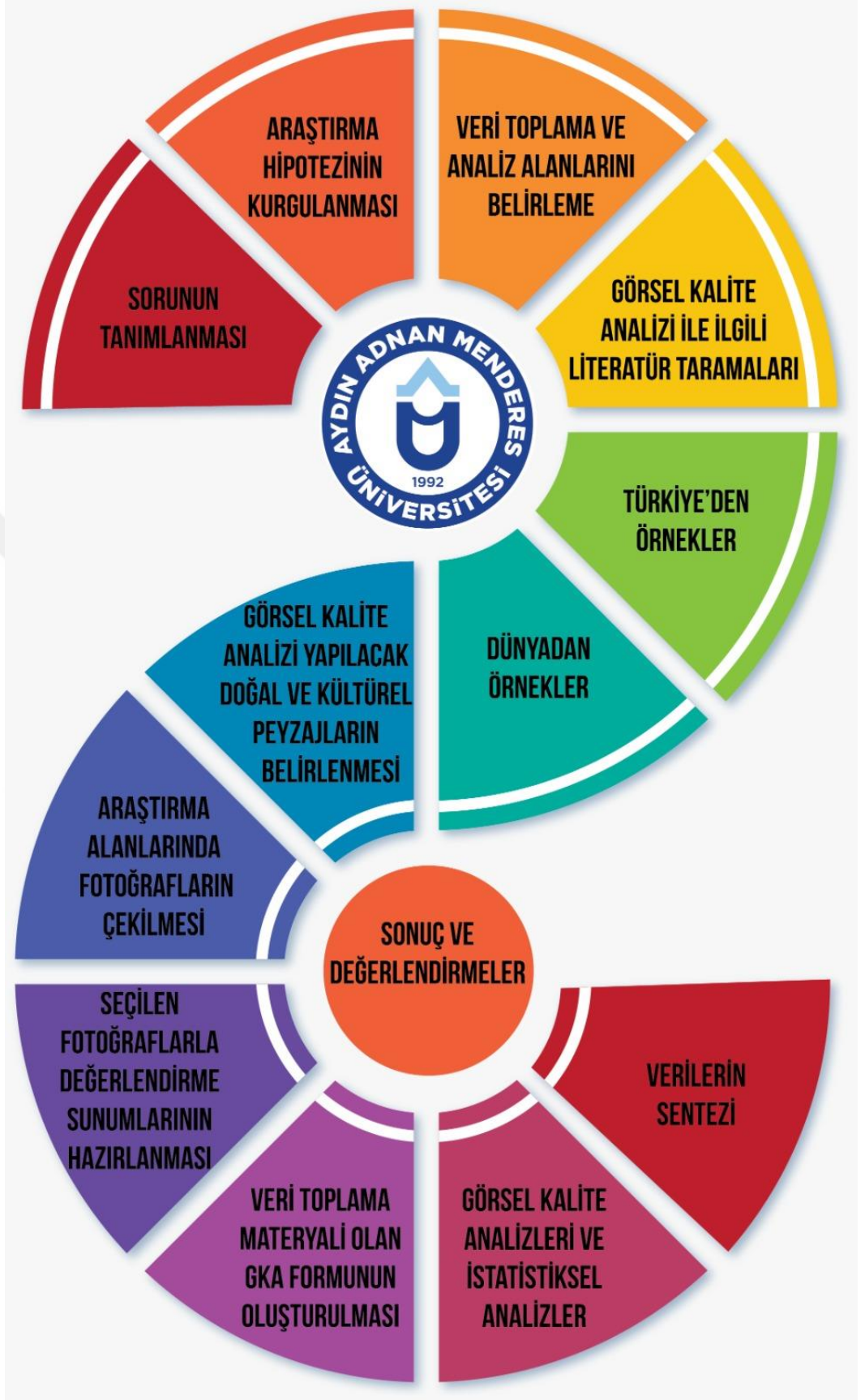
Günümüzde görsel kalite analizi çalışmaları oldukça önem kazanmıştır. Peyzaj planlama ve tasarımında görsel kalite analizi yapmanın gerekçeleri aşağıda verilmiştir (Kane, 1981):

- Kültürel mirasın bir parçası olarak korunması gereken alanlarda ve bölgelerde, öncelikli koruma alanlarının belirlenmesini ve listelenmesini sağlamak,
- Araştırma alanlarını ve bölgelerini estetik yönden karşılaştıran bir yöntem belirlemek,
- Özel alanlarda peyzajın kalitesindeki olumsuz değişimlerin takibini periyodik değerlendirme yöntemleri ile tespit etmek,
- Peyzajdaki değişimleri ve belirli türdeki insan aktivitelerinin etkilerini saptamak amacıyla çalışma öncesi ve sonrası yapılacak işlemleri ortaya koyan bir yöntem geliştirmek,
- Çevresel tercihler için çok önemli olan algılanabilir faktörleri ve fiziksel peyzaj bileşenlerini ayıklamak ve tanımlamak, gerekli olması durumunda peyzajın estetik yönden cazip olup olmadığını saptamak,

- Teknik kuramı, anlama yetilerimizin işleyişini, çeşitli sosyal gruplar arasındaki eğitim ve kültür farklılıklarını belirlemek için (kadın/erkek, genç/yaşlı, ziyaretçi/yerli vb.) peyzaj tercihlerini tespit etmek amacıyla verilerin elde edilmesidir (Bulut ve Acar, 2010).

Görsel kalitenin analizinde, temel nokta bir görünümün tercihidir. Buna odaklanılır. Bu tercihe neden olan parametrelerin sorgulanması başka bir tamamlayıcı sistemidir. Tercih ve parametrelerin aralarındaki ilişkilerin değerlendirilmesi ise analizin yüklendiği anlamdır. Görsel kalitede analizi araştırmalarında amaç, görmek, görülen peyzaja odaklanmak, odaklanılan manzaraya değer vermek, beynimizde soyut olarak verdiğimiz bir ‘görsel tercih’ değer birimini, daha sonra somutlaştırmak ve puana dökmektir. Elde edilen bu somut verilerle, araştırma sonuçları yorumlanabilir.

Araştırma kapsamında sorunun tanımlanması, araştırma hipotezinin kurgulanması, veri toplama ve analiz alanlarını belirleme, görsel kalite analizi ile ilgili literatür taramaları, Türkiye ve dünyadan örnekler, görsel kalite analizi yapılacak doğal ve kültürel peyzajların belirlenmesi, araştırma alanlarında fotoğrafların çekilmesi, seçilen fotoğraflarla değerlendirme sunumlarının hazırlanması, veri toplama materyali olan görsel kalite analizi (GKA) formunun oluşturulması, görsel kalite analizleri ve istatistiksel analizler, verilerin sentezi, sonuç ve değerlendirmeler şeklinde çalışma planlanmıştır. Araştırmanın yöntem akış şeması Şekil 3.4.’de sunulmuştur.

Şekil 3.4. Görsel kalite analizi yöntem akış şeması

3.2.1. Görsel Kalite Analizinde Kullanılacak Fotoğrafların Çekilmesi ve Seçimi

Aydın ilinin 2021-2022 yılı eylül ve mart aylarında araştırma alanını temsil eden 1890 adet fotoğraf çekilmiştir. Belirlenen peyzaj alanlarından çekilen 1890 adet fotoğraf içerisinde 3 uzman tarafından alanları temsil eden en iyi fotoğraflar farklı zaman aralıklarında kategorilere ayırarak seçilmiştir. Fotoğrafların seçiminde; perspektif, netlik, çözünürlüğü iyi olan, odaklanma sorunu olmayan (kamera titremesi, bulanık, deklanşör hızının yavaşlaması nedeniyle odaklama sorunu olan), pozlama sorunu olmayan (karanlık, ışık patlaması, solgun ışık, ISO ayarları çok yüksek), kadraj sorunu olmayan (beyaz dengesi ve netlik), fotoğraf yönü (yatay-dikey), 3. şahısların olmadığı, benzer olmayan (tekrara düşmemek için) fotoğraflar seçilmiştir. Alanı hiç görmeyen birinin alanı genel hatları ile algılayabilmesine dikkat edilmiştir. Analiz için kullanılacak fotoğraflar seçilirken, çalışma alanını tümü ile temsil eden görüntülerin bir araya getirilmesi amaçlanmıştır.

Çalışma alanından çekilen fotoğraflar içerisinde görsel kalite analizinde kullanılmak üzere belirlenen 36 adet fotoğraf doğal ve kültürel peyzaj özelliklerine göre gruplandırılmıştır. Analizde doğal ve kültürel peyzaj tipine ve kültürel peyzajın alt alanları olan kentsel ve kırsal peyzaj alanları ve kırsal peyzajın da alt alanları olan tarımsal peyzaj, sanayi peyzajı, geleneksel yerleşimlere ait 36 adet (her peyzaj tipi için 6 adet) fotoğraf katılımcıların puanlaması için hazırlanmıştır.

3.2.2. Görsel Kalite Analiz Formunun Hazırlanması

Araştırma alanında yapılan görsel kalite analizinin amacı, alanın görsel kaliteli mekanlarını belirleyerek değerlendirilmesini sağlamaktır. Görsel kalite analizinde kullanılmak üzere analiz formu düzenlenmiştir.

Analiz formunda; katılımcıların bireysel özellikleri (yaşları, cinsiyetleri) ve fotoğraflarla ilgili değerlendirmeleri sorgulanmıştır.

3.2.3. Katılımcılarla Görsel Kalite Analizi

Analize katılan gruplar; Peyzaj Mimarlığı Bölümü Yüksek Lisans (6 kişi) öğrencileri, Peyzaj Mimarlığı Bölümü Lisans öğrencileri; 4. sınıf (35 kişi), 3. sınıf (39 kişi) ve 2. sınıf (40 kişi)'dir. Peyzaj Mimarlığı öğrencileri ile yüz yüze gerçekleştirilen analizlere toplam 120 kişi katılmıştır. Peyzaj Mimarlığı Bölümü 1. sınıf öğrencilerinin konuya ilişkin temel bilgi birikimlerinin yeterli olmaması nedeniyle analize dahil edilmemişlerdir.

Seçilen fotoğraflarla bir görsel kalite analizi sunusu hazırlanmıştır. Bu sunuda belirlenen peyzaj tiplerine ilişkin fotoğraflar yer almıştır. Bunun yanı sıra katılımcılara sunu öncesi çalışma alanındaki peyzaj tiplerini tanıtmak ve katılımcıların puanlama yapmadan önce kendi bireysel ölçütlerini oluşturmalarını sağlamak amacıyla fotoğraflarla ilgili peyzaj özellikleri hakkında bilgi verilmiştir.

Fotoğraflarla ilgili peyzaj özellikleri ve görsel tercih; alanın görsel karakteri değerlendirilerek ve görsel kalite analizi yapılan bazı araştırmalardan (Kane, 1981; Bergen vd., 1995; Daniel, 2001; Hands ve Brown, 2002; Arriaza vd., 2004; Clay ve Smidt, 2004; Meitner, 2004; Acar vd., 2006) yararlanılarak belirlenmiştir. Katılımcılar her fotoğrafı; canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği gibi peyzajı tanımlayan peyzaj özellikleri ve görsel tercihe puan vermişlerdir.

Doğal ve kültürel peyzajları puanlamada; 1’den (1 puanı peyzajı tanımlayan peyzaj özellikleri ve görsel tercihe verilebilecek en düşük puan), 7’ye (7 puanı peyzajı tanımlayan peyzaj özellikleri ve görsel tercihe verilebilecek en yüksek puan) kadar olan puanlar kullanılmıştır.

Değerlendirmeyi güvenilir yapabilmek için 1 ve 7 arasındaki bütün puanlar (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7) yer almıştır. Değerlendirmede ‘görüntüye’ değil, bu görüntünün temsil ettiği ‘peyzaja’ puan verilmiştir.

3.3. Verilerin Elde Edilmesi ve Değerlendirilmesi

Görsel kalite analizi ile ilgili yapılan çalışmalarda, görsel kalitenin peyzaj karakteristiklerinin analizi ile de değerlendirilebileceği vurgulanmıştır. Yapılan çalışmalarda görsel kalite analizinden elde edilen verilerle, peyzaj özelliklerinin değerlendirilmesi sonucu elde edilen veriler arasındaki karşılıklı ilişkiler korelasyon analizi ile değerlendirilmiştir (Arriaza vd., 2004; Acar vd., 2006).

Çalışmada, Rensis Likert (1932) tarafından Thurstone lğinin basitleştirilmiş bir versiyonu olarak geliştirilen Likert lği kullanılmıştır (Cramer ve Howitt, 2004). Likert lğinin uygulaması, kodlaması ve ölçmesi kolay olduğu için (Spector, 1992) sosyal bilimler, siyaset bilimi, psikoloji, pazarlama ve eğitim gibi pek çok alanda sıklıkla başvurulan lek (Edmondson, 2005) haline gelmiştir. Çalışmada Likert lğinin kalite skalası kullanılmıştır (izelge 3.1.).

Çizelge 3.2. Likert ölçeği

7'li Likert Tipi Soru						
7	6	5	4	3	2	1
Mükemmel	Güzel	Ortalamanın üstünde	Ortalama	Ortalamanın altında	Kötü	Çok Kötü

Likert-tipi sorular araştırılan konu hakkında tutum veya görüş içeren bir ifade ve bu ifadeye katılım düzeyini belirten seçenekleri içermektedir. Likert-tipi sorularda katılım düzeyini belirlemek amacıyla iki aşırı uç arasında yer alan birden çok seçenek sunulur. Bu seçenekler “en yüksekten en düşüğe” veya “en iyiden en kötüye” doğru dereceli bir şekilde sıralanır. Analiz aşamasında bu seçenekler derecelerine göre birer sayısal değer atanarak kodlanır ve böylece nitel veri nicel veriye dönüştürülerek analiz edilir.

Likert “Bir Tutum Ölçüm Tekniği” isimli çalışmasında “Sosyal tutum ölçülebilir mi?” ve “İki kişinin tutumu birbirinden ayırt edilebilir mi?” sorularına cevap aramıştır (Likert, 1932).

Çalışmada görsel kalite analizi ve peyzaj özellikleri arasındaki karşılıklı ilişkiler Spearman’s korelasyon analizi ile değerlendirilmiştir.

4. BULGULAR

Aydın ilinde bulunan doğal ve kültürel peyzajların görsel karakterini ve değerini ortaya koymak amacıyla görsel kalite analizi yapılmıştır. Görsel kalite analizinin amacı; Aydın ilinde, örnek doğal ve kültürel peyzajların görsel kalite analizi yöntemi ile görsel kaynak değerlerini ortaya koyarak bu verilerin peyzajların planlanması, korunması, tasarımı, onarımı ve yönetimi çalışmalarında veri tabanı olarak değerlendirilmesine yönelik önerilerin sunulmasıdır.

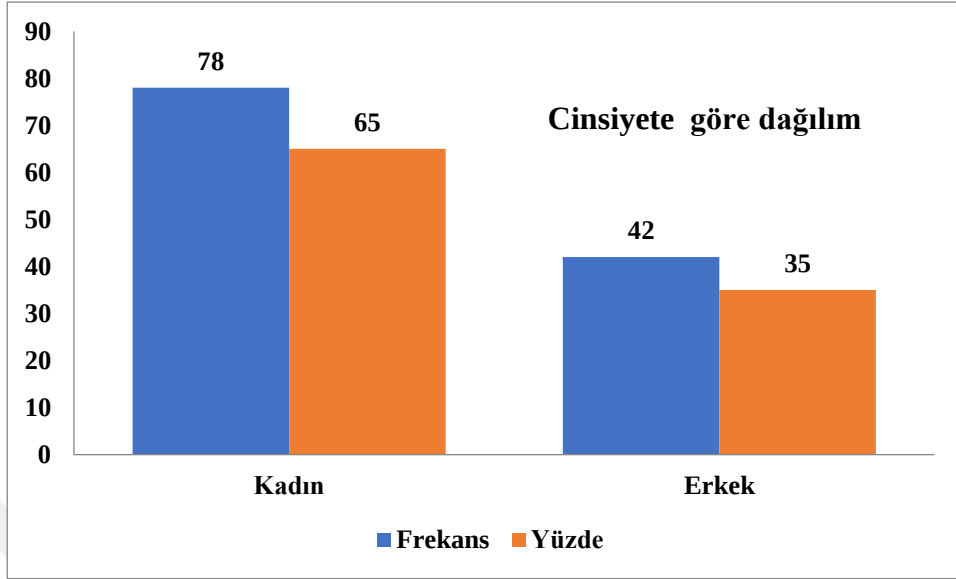
Görsel kalite analizinde; doğal peyzaj (Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı ve Bafa Gölü Tabiat Parkı) ve kültürel peyzaj (kentsel peyzaj-Aydın Kenti, kırsal peyzaj-tarımsal peyzaj, sanayi peyzajı ve geleneksel yerleşimler) kategorilerinden oluşan altı peyzaj tipine ait 36 adet (her peyzaj tipi için 6 adet) fotoğraf değerlendirilmiştir. Analiz sonuçları peyzaj tiplerine göre bulgular başlığı altında sunulmuştur.

4.1. Görsel Kalite Analizinde Katılımcıların Demografik Özellikleri

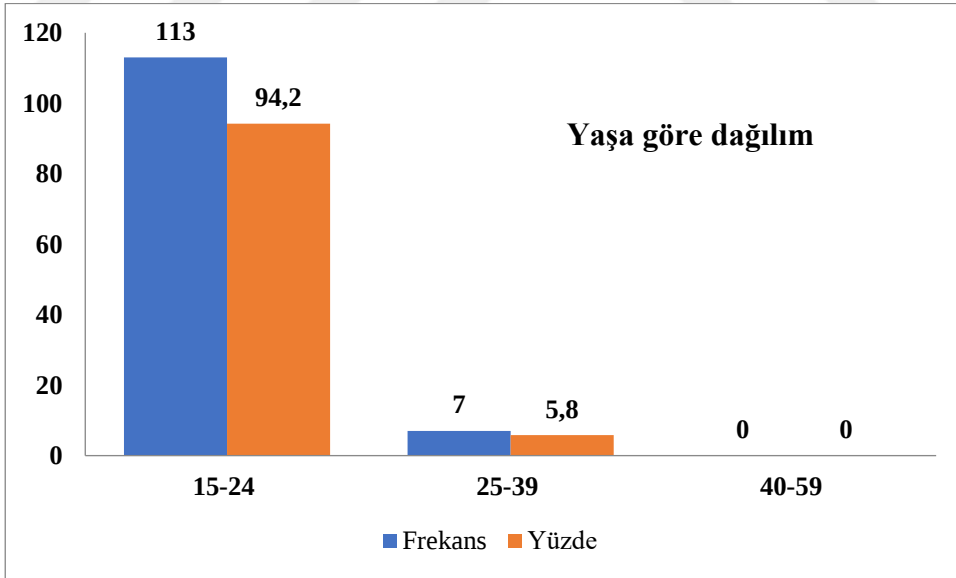
Görsel kalite analizi 120 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların demografik özellikleri Çizelge 4.1.'de verilmiştir. Analize katılanların %65'ini (78 kişi) kadınlar ve %35'ini (42 kişi) erkekler oluşturmuştur. Katılımcıların %94,2'si (113 kişi) 15-24 yaş grubunda ve %5,8'i (7 kişi) ise 25-39 yaş grubundadır (Şekil 4.1. ve Şekil 4.2.).

Çizelge 4.1. Görsel kalite analizinde katılımcıların demografik özellikleri

Demografik Faktörler	Katılımcılar	Frekans	Yüzde (%)
Cinsiyete Göre Dağılım	Kadın	78	65
	Erkek	42	35
Yaşa Göre Dağılım	15-24	113	94,2
	25-39	7	5,8
	40-59	-	-

Şekil 4.1. Katılımcıların cinsiyete göre dağılımı

Şekil 4.2. Katılımcıların yaşa göre dağılımı

4.2. Peyzaj Tiplerinin Peyzaj Özellikleri ve Görsel Tercihe Göre Değerlendirilmesi

Analize katılan 120 katılımcının peyzaj özellikleri ve görsel tercihe verdikleri puanları değerlendirilerek, incelenen peyzaj tiplerinde görsel kalitesi yüksek olarak belirlenen fotoğraflarda en etkili olan özellikler saptanmıştır. Peyzaj tipleri ve incelenen peyzaj özelliklerine göre elde edilen veriler aşağıda sunulmuştur.

4.2.1. Doğal Peyzajların Görsel Kalite Analizi

Doğal peyzaj kategorisindeki alanlar; Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı ve Bafa Gölü Tabiat Parkı olarak belirlenmiştir.

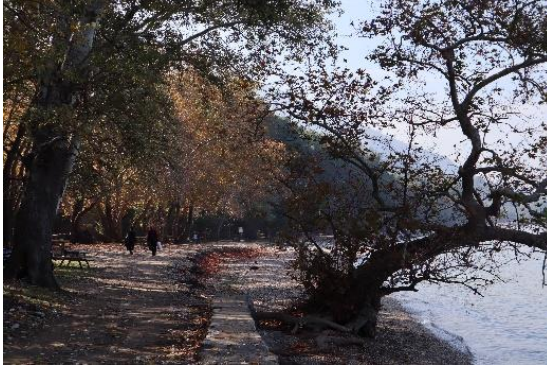
4.2.1.1. Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı

Doğal peyzaj alanı olarak belirlenen Milli Park, Aydın ilinin Kuşadası ve Söke ilçelerinin sınırları içerisinde yer almaktadır. Milli Park iki kısımdan oluşmaktadır. Bu alanlardan birincisi 1966 yılında Milli Park olarak kabul edilen 10 895 hektarlık alanı kapsayan Dilek Yarımadası, ikincisi ise 1994 yılında Milli Parka dahil edilen 16 690 hektarlık alandan oluşan Büyük Menderes Deltası olup toplam Milli Park alanı ise 27 675 hektardır (Bekdemir ve Sezer, 2011).

Aydın ilinde yer alan Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkına ait uydu görüntüsü Resim 4.1. (Anonim, 2023h)'de ve alandan çekilmiş fotoğraflar Resim 4.2.'de sunulmuştur.

Resim 4.1. Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı'nın uydu görüntüsü
(Anonim, 2023h)

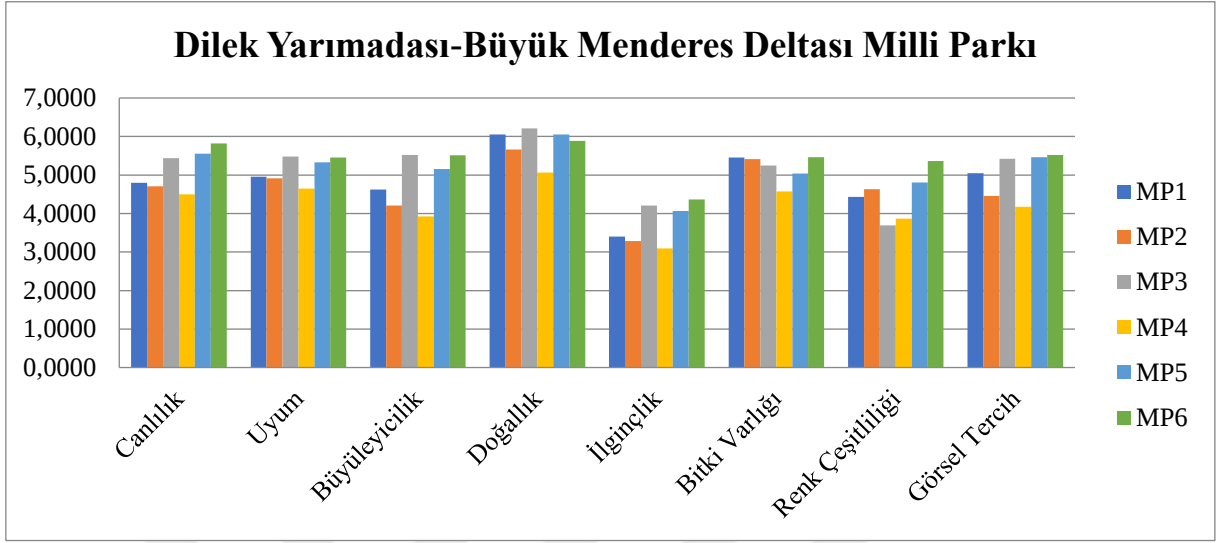
Resim 4.2. Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı'nın fotoğrafları (Özgün)

Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı'nda incelenen peyzaj özelliklerinden; canlılık 5,8167 puan (MP6), uyum 5,4833 puan (MP3), büyüleyicilik 5,5250 puan (MP3), doğallık 6,0500 puan (MP1 ve MP5), ilginçlik 4,3667 puan (MP6), bitki varlığı 5,4667 puan (MP6), renk çeşitliliği 5,3667 puan (MP6) ve görsel tercih 5,5250 puan (MP6) ile katılımcılardan en yüksek değeri almış ve MP6 kodlu fotoğraf en çok beğenilen fotoğraf olmuştur. Tüm peyzaj özellikleri içinde en yüksek değer doğallığa verildiği bunu canlılık ve bitki varlığının takip ettiği görülmüştür (Çizelge 4.2., Şekil 4.3., Şekil 4.4.).

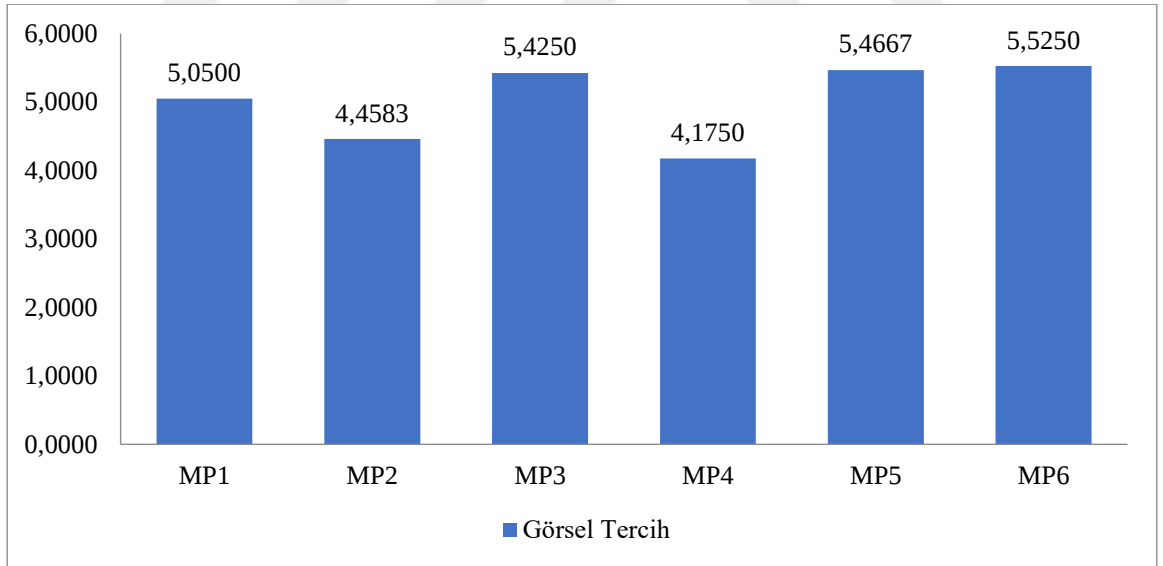
Çizelge 4.2. Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı'nın görsel kalite analizi
Doğal Peyzaj

Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı (MP)								
Değerlendirme Kriterleri	Tanımlayıcı İstatistikler	Örnek Sayısı	MP1	MP2	MP3	MP4	MP5	MP6
Canlılık	Ortalama	120	4,8000	4,7083	5,4417	4,5000	5,5583	5,8167
	Std. Sapma	120	1,21337	1,10306	1,28858	1,34727	1,15806	1,15215
Uyum	Ortalama	120	4,9583	4,9167	5,4833	4,6500	5,3333	5,4583
	Std. Sapma	120	1,19801	1,18523	1,21602	1,28108	1,27242	1,24277
Büyüleyicilik	Ortalama	120	4,6250	4,2083	5,5250	3,9250	5,1583	5,5167
	Std. Sapma	120	1,44398	1,51128	1,52273	1,40325	1,26355	1,40218
Doğallık	Ortalama	120	6,0500	5,6583	6,2083	5,0667	6,0500	5,8833
	Std. Sapma	120	1,04399	1,26687	1,12194	1,30115	1,02777	1,1463
İlgincilik	Ortalama	120	3,4000	3,2833	4,2083	3,0917	4,0667	4,3667
	Std. Sapma	120	1,41659	1,37922	1,54971	1,4319	1,59692	1,53903
Bitki Varlığı	Ortalama	120	5,4583	5,4167	5,2500	4,5750	5,0417	5,4667
	Std. Sapma	120	1,30864	1,28719	1,36739	1,31993	1,23938	1,17347
Renk Çeşitliliği	Ortalama	120	4,4333	4,6333	3,6917	3,8667	4,8083	5,3667
	Std. Sapma	120	1,43036	1,38984	1,57072	1,40188	1,40405	1,40786
Görsel Tercih	Ortalama	120	5,0500	4,4583	5,4250	4,1750	5,4667	5,5250
	Std. Sapma	120	1,37107	1,35904	1,55926	1,3389	1,28947	1,47792

Std. Sapma: Standart Sapma

Şekil 4.3. Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı'nın görsel kalite analizi

Şekil 4.4. Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı'nın görsel tercih puanları

Resim 4.3. Görsel kalite analizinde kullanılan Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı'nın fotoğrafları (Özgün)

Peyzaj özellikleri ve görsel tercih değerlendirilirken her fotoğrafın anlamsal peyzaj özellikleri (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği ve görsel tercih) arasındaki bağlantı Spearman's korelasyon analizi ile ortaya konulmuştur.

Çalışmada incelenen Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı'na dair görsel kalite analiz sonuçlarının peyzaj özellikleri ve görsel tercih açısından değerlendirilmesi Çizelge 4.3., 4.4., 4.5., 4.6., 4.7. ve 4.8.'de sunulmuştur.

Spearman's korelasyon analizine göre; Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı'na ait fotoğraflarda, görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Buna göre görsel peyzaj elemanlarının tümünde bu elemanlara verilen puanlar arttıkça, görsel tercih puanları da artmıştır.

MP1 kodlu Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı fotoğrafının görsel tercih ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) arasındaki ilişkiler istatistiki açıdan önemli bulunmuştur ($p<0,01$). Spearman's korelasyon katsayı analizine göre görsel tercih puanlarının yüksek düzeyde pozitif ve anlamlı bir şekilde arttığı saptanmıştır.

Canlılığa, (MP1 Canlılık) ($r=,490^{**}$), uyuma (MP1 Uyum) ($r=,364^{**}$), büyüleyiciliğe (MP1 Büyüleyicilik) ($r=,483^{**}$), doğallığa (MP1 Doğallık) ($r=,231^{*}$), ilginçliğe (MP1 İlginçlik) ($r=,318^{**}$), bitki varlığına (MP1 Bitki Varlığı) ($r=,372^{**}$), renk çeşitliliğine (MP1 Renk Çeşitliliği) ($r=,364^{**}$) verilen puanlar incelendiğinde görsel tercih puanının (MP1 GTP) da arttığı görülmüştür (Çizelge 4.3.). Canlılık en yüksek değeri alırken doğallık en düşük değeri almıştır. Çizelge 4.3. incelendiğinde görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki değişme dereceleri sırasıyla; canlılık, büyüleyicilik, bitki varlığı, uyum, renk çeşitliliği, ilginçlik ve doğallıktır.

Bu fotoğrafta genel olarak görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Katılımcılar MP1 fotoğrafını daha çok, canlı ve büyüleyici olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.3. MP1 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler

MP1 Korelasyon Analizi	Görsel Tercih	Canlılık	Uyum	Büyüleyicilik	Doğallık	İlginçlik	Bitki Varlığı
Canlılık	,490**						
Uyum	,364**	,469**					
Büyüleyicilik	,483**	,476**	,374**				
Doğallık	,231*	,270**	,418**	,380**			
İlginçlik	,318**	,361**	,199*	,441**	0,069		
Bitki Varlığı	,372**	0,154	0,179	,254**	,308**	,235**	
Renk Çeşitliliği	,364**	0,092	0,124	,286**	0,25	,271**	,402**

** $p<0,01$, * $p<0,05$

MP2 numaralı Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı fotoğrafının görsel tercih ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) arasındaki ilişkiler istatistiki açıdan önemli bulunmuştur ($p<0,01$). Spearman's korelasyon katsayı analizine göre görsel tercih puanlarının yüksek düzeyde pozitif ve anlamlı bir şekilde arttığı saptanmıştır.

Canlılığa, (MP2 Canlılık) ($r=,341^{**}$), uyuma (MP2 Uyum) ($r=,486^{**}$), büyüleyiciliğe (MP2 Büyüleyicilik) ($r=,525^{**}$), doğallığa (MP2 Doğallık) ($r=,365^{**}$), ilginçliğe (MP2 İlginçlik) ($r=,404^{**}$), bitki varlığına (MP2 Bitki varlığı) ($r=,339^{**}$), renk çeşitliliğine (MP2 Renk Çeşitliliği) ($r=,566^{**}$) verilen puanlar incelendiğinde görsel tercih puanının (MP2 GTP) da arttığı görülmüştür (Çizelge 4.4.). Renk çeşitliliği en yüksek değeri alırken bitki varlığı en düşük değeri almıştır.

Çizelge 4.4. incelendiğinde görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki değişme dereceleri sırasıyla; renk çeşitliliği, büyüleyicilik, uyum, ilginçlik, doğallık, canlılık ve bitki varlığıdır.

Bu fotoğrafta genel olarak görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır.

Katılımcılar MP2 fotoğrafını daha çok, renkli ve büyüleyici olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.4. MP2 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler

MP2 Korelasyon Analizi	Görsel Tercih	Canlılık	Uyum	Büyüleyicilik	Doğallık	İlginçlik	Bitki Varlığı
Canlılık	,341**						
Uyum	,486**	,370**					
Büyüleyicilik	,525**	,453**	,512**				
Doğallık	,365**	,225*	,291**	,316**			
İlginçlik	,404**	,286**	0,177	,317**	,206*		
Bitki Varlığı	,339**	0,111	,380**	0,137	,315**	,193*	
Renk Çeşitliliği	,566**	,271**	,349**	,379**	,285**	,315**	,371**

** $p<0,01$, * $p<0,05$

MP3 nolu Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı fotoğrafının görsel tercih ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Spearman's korelasyon katsayı analizine göre görsel tercih puanlarının pozitif ve anlamlı bir şekilde arttığı saptanmıştır.

Canlılığa (MP3 Canlılık) ($r=,529$), uyuma (MP3 Uyum) ($r=,582$), büyüleyiciliğe (MP3 Büyüleyicilik) ($r=,707$), doğallığa (MP3 Doğallık) ($r=,270$), ilginçliğe (MP3 İlginçlik) ($r=,444$), bitki varlığına (MP3 Bitki Varlığı) ($r=,299$), renk çeşitliliğine (MP3 Renk Çeşitliliği) ($r=,439$) verilen puanlar incelendiğinde görsel tercih puanının (MP3GTP) da arttığı görülmüştür (Çizelge 4.5.). Büyüleyicilik en yüksek değeri alırken doğallık en düşük değeri almıştır.

Çizelge 4.5. incelendiğinde görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki değişme dereceleri sırasıyla; büyüleyicilik, uyum, canlılık, ilginçlik, renk çeşitliliği, bitki varlığı ve doğallıktır.

Bu fotoğrafta genel olarak görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır.

Katılımcılar MP3 fotoğrafını daha çok, büyüleyici ve uyumlu olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.5. MP3 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler

MP3 Korelasyon Analizi	Görsel Tercih	Canlılık	Uyum	Büyüleyicilik	Doğallık	İlginçlik	Bitki Varlığı
Canlılık	,529**						
Uyum	,582**	,567**					
Büyüleyicilik	,707**	,620**	,625**				
Doğallık	,270**	,297**	,528**	,433**			
İlginçlik	,444**	,434**	,413**	,510**	,205*		
Bitki Varlığı	,299**	,291**	,375**	,372**	,440**	,345**	
Renk Çeşitliliği	,439**	,345**	,347**	,294**	0,054	,467**	,232*

** $p<0,01$, * $p<0,05$

MP4 kodlu Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı fotoğrafının görsel tercih ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Spearman's korelasyon katsayı analizine göre görsel tercih puanlarının pozitif ve anlamlı bir şekilde arttığı saptanmıştır.

Canlılığa (MP4 Canlılık) ($r=,389$), uyuma (MP4 Uyum) ($r=,420$), büyüleyiciliğe (MP4 Büyüleyicilik) ($r=,612$), doğallığa (MP4 Doğallık) ($r=,324$), ilginçliğe (MP4 İlginçlik) ($r=,279$), bitki varlığına (MP4 Bitki Varlığı) ($r=,487$), renk çeşitliliğine (MP4 Renk Çeşitliliği) ($r=,591$) verilen puanlar incelendiğinde görsel tercih puanının (MP4 GTP) da arttığı görülmüştür (Çizelge 4. 6.). Büyüleyicilik en yüksek değeri alırken ilginçlik en düşük değeri almıştır.

Çizelge 4.6. incelendiğinde görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki değişme dereceleri sırasıyla; büyüleyicilik, renk çeşitliliği, bitki varlığı, uyum, canlılık, doğallık ve ilginçliktir.

Bu fotoğrafta genel olarak görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır.

Katılımcılar MP4 fotoğrafını daha çok, büyüleyici ve renk çeşitliliği yüksek olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.6. MP4 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler

MP4 Korelasyon Analizi	Görsel Tercih	Canlılık	Uyum	Büyüleyicilik	Doğallık	İlginçlik	Bitki Varlığı
Canlılık	,389**						
Uyum	,420**	,560**					
Büyüleyicilik	,612**	,489**	,596**				
Doğallık	,324**	,303**	,490**	,488**			
İlginçlik	,279**	,307**	,218*	,478**	,184*		
Bitki Varlığı	,487**	,259**	,329**	,402**	,452**	,236**	
Renk Çeşitliliği	,591**	,308**	,419**	,508**	,234*	,307**	,512**

** $p<0,01$, * $p<0,05$

MP5 nolu Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı fotoğrafının görsel tercih ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Spearman's korelasyon katsayı analizine göre görsel tercih puanlarının pozitif ve anlamlı bir şekilde arttığı saptanmıştır.

Canlılığa (MP5 Canlılık) ($r=,459$), uyuma (MP5 Uyum) ($r=,527$), büyüleyiciliğe (MP5 Büyüleyicilik) ($r=,587$), doğallığa (MP5 Doğallık) ($r=,322$), ilginçliğe (MP5 İlginçlik) ($r=,463$), bitki varlığına (MP5 Bitki Varlığı) ($r=,454$), renk çeşitliliğine (MP5 Renk Çeşitliliği) ($r=,482$) verilen puanlar incelendiğinde görsel tercih puanının (MP5 GTP) da arttığı görülmüştür (Çizelge 4.7.). Büyüleyicilik en yüksek değeri alırken doğallık en düşük değeri almıştır.

Çizelge 4.7. incelendiğinde görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki değişme dereceleri sırasıyla; büyüleyicilik, uyum, renk çeşitliliği, ilginçlik, canlılık, bitki varlığı ve doğallıktır.

Bu fotoğrafta genel olarak görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır.

Katılımcılar MP5 fotoğrafını daha çok, büyüleyici ve uyumu yüksek olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.7. MP5 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler

MP5 Korelasyon Analizi	Görsel Tercih	Canlılık	Uyum	Büyüleyicilik	Doğallık	İlginçlik	Bitki Varlığı
Canlılık	,459**						
Uyum	,527**	,632**					
Büyüleyicilik	,587**	,422**	,577**				
Doğallık	,322**	,404**	,537**	,461**			
İlginçlik	,463**	,304**	,406**	,488**	,265**		
Bitki Varlığı	,454**	,299**	,340**	,420**	,461**	,457**	
Renk Çeşitliliği	,482**	,432**	,445**	,488**	,427**	,446**	,406**

** $p<0,01$, * $p<0,05$

MP6 numaralı Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı fotoğrafının görsel tercih ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Spearman's korelasyon katsayı analizine göre görsel tercih puanlarının pozitif ve anlamlı bir şekilde arttığı saptanmıştır.

Canlılığa, (MP6 Canlılık) ($r=,502^{**}$), uyuma (MP6 Uyum) ($r=,506^{**}$), büyüleyiciliğe (MP6 Büyüleyicilik) ($r=,563^{**}$), doğallığa (MP6 Doğallık) ($r=,420^{**}$), ilginçliğe (MP6 İlginçlik) ($r=,323^{**}$), bitki varlığına (MP6 Bitki Varlığı) ($r=,351^{**}$), renk çeşitliliğine (MP6 Renk Çeşitliliği) ($r=,344^{**}$) verilen puanlar incelenmiştir. Görsel tercih puanının (MP6GTP) da arttığı görülmüştür (Çizelge 4.8.). Büyüleyicilik en yüksek değeri alırken ilginçlik en düşük değeri almıştır.

Çizelge 4.8. incelendiğinde görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki değişme dereceleri sırasıyla; büyüleyicilik, uyum, canlılık, doğallık, bitki varlığı, renk çeşitliliği ve ilginçliktir.

Bu fotoğrafta genel olarak görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır.

Katılımcılar MP6 fotoğrafını daha çok, büyüleyici ve uyumu yüksek olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.8. MP6 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler

MP6 Korelasyon Analizi	Görsel Tercih	Canlılık	Uyum	Büyüleyicilik	Doğallık	İlginçlik	Bitki Varlığı
Canlılık	,502**						
Uyum	,506**	,593**					
Büyüleyicilik	,563**	,483**	,599**				
Doğallık	,420**	,377**	,504**	,512**			
İlginçlik	,323**	,415**	,507**	,474**	,192*		
Bitki Varlığı	,351**	,355**	,479**	,341**	,471**	,403**	
Renk Çeşitliliği	,344**	,299**	,356**	,345**	,227*	,353**	,383**

** $p<0,01$, * $p<0,05$

4.2.1.2. Bafa Gölü Tabiat Parkı

Dilek Yarımadası'nda Milet antik kentinin doğusunda bulunan Bafa Gölü; doğu-batı istikametinde yer alan 15,3 km uzunluğa sahip, 4,5 km ortalama genişliği bulunan, deniz seviyesinden 2 m yükseklikte, en derin yeri 25 m olan göl 68,6 km² toplam alana ve 315 km² su toplama alanına sahip bulunmaktadır (Anonim,1993). Söke-Milas Karayolunun doğusunda yer alan göl, Didim merkezine 10 km uzaklıkta bulunmakta ve ortalama olarak 7 bin hektarlık alanı kaplamaktadır (Anonim, 2023i).

Çalışma alanına ait uydu görüntüsü Resim 4. 4. (Anonim, 2023i) ve alandan çekilmiş fotoğraflar Resim 4. 5.'de sunulmuştur.

Resim 4.4. Bafa Gölü Tabiat Parkı'nın uydu görüntüsü
(Anonim, 2023i)

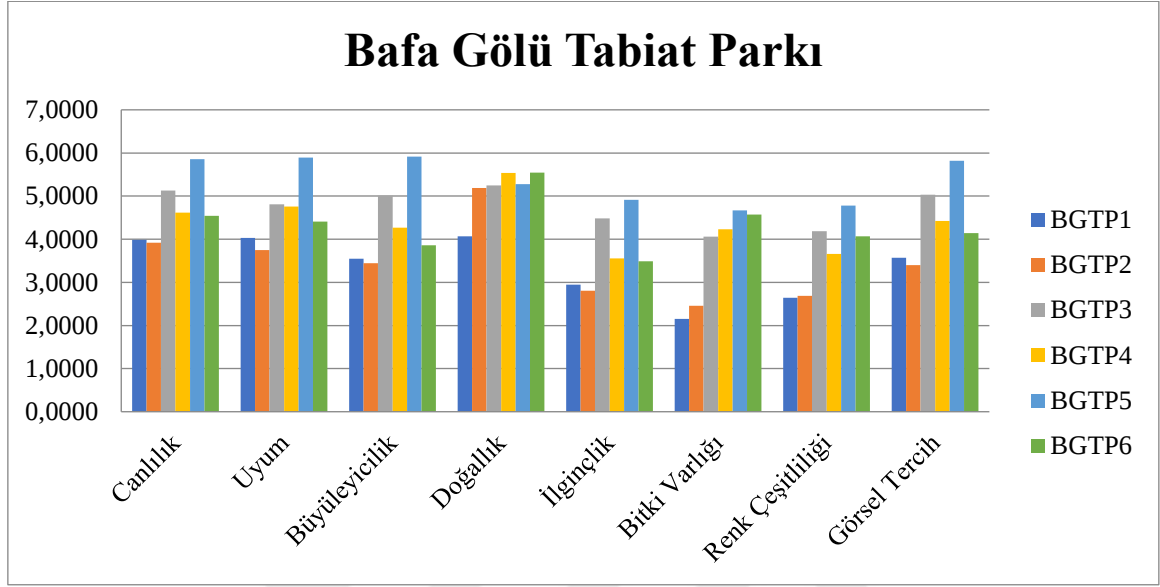
Resim 4.5. Bafa Gölü Tabiat Parkı'ndan görünüm (Özgün)

Bafa Gölü Tabiat Parkı'nın görsel kalitesini belirlemek amacıyla görsel kalite analizi çalışması uygulanmıştır. Alanı temsil eden 6 adet fotoğraf seçilmiştir. Bafa Gölü Tabiat Parkı fotoğrafları Resim 4.6.'da sunulmuştur. Bu fotoğraflara ilişkin katılımcıların verdiği puanlarla yapılan istatistik analiz sonuçları ve ortalama değerleri Çizelge 4.9.'da verilmiştir.

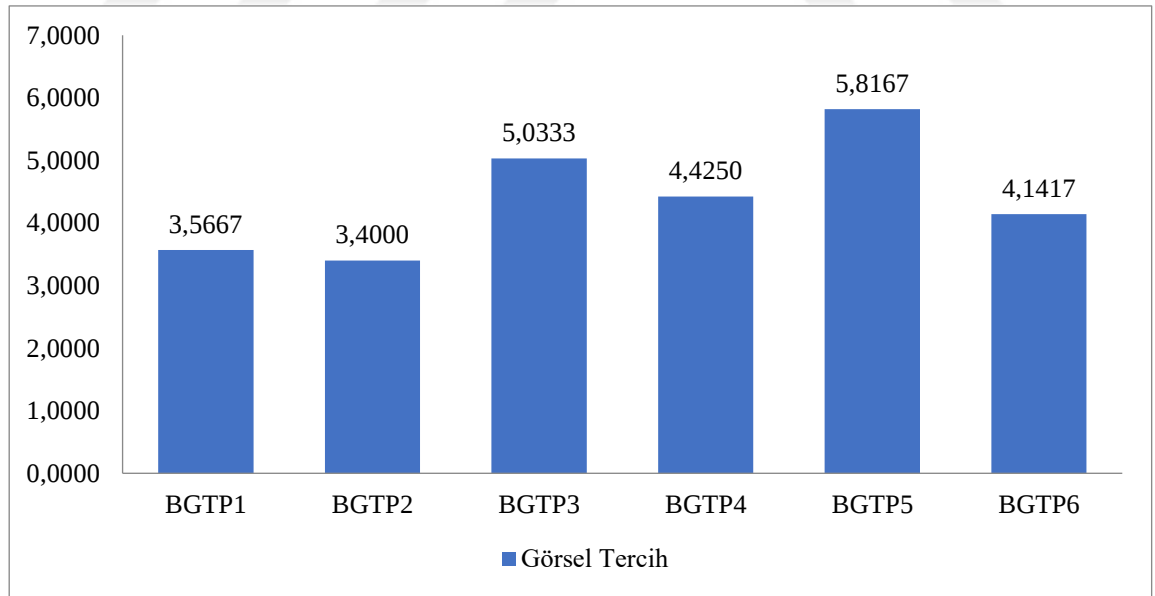
Bafa Gölü Tabiat Parkı'nda İncelenen peyzaj özelliklerinden; canlılık 5,8583 puan (BGTP5), uyum 5,8917 puan (BGTP5), büyüleyicilik 5,9167 puan (BGTP5), doğallık 5,5417 puan (BGTP6), ilginçlik 4,9167 puan (BGTP5), bitki varlığı 4,6667 puan (BGTP5), renk çeşitliliği 4,7833 puan (BGTP5) ve görsel tercih 5,8167 puan (BGTP5) ile katılımcılardan en yüksek değeri almıştır. BGTP5 kodlu fotoğraf en çok beğenilen fotoğraf olmuştur. Tüm peyzaj özellikleri içinde en yüksek değerini büyüleyiciliğe verildiği bunu uyum ve canlılığın takip ettiği görülmüştür (Çizelge 4.9., Şekil 4.5., Şekil 4.6.).

Çizelge 4.9. Bafa Gölü Tabiat Parkı'nın görsel kalite analizi

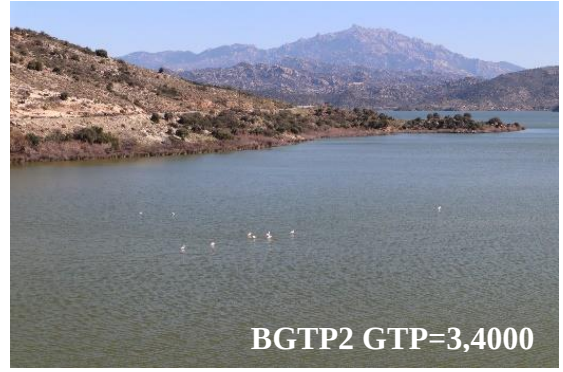
Doğal Peyzaj								
Bafa Gölü Tabiat Parkı (BGTP)								
Değerlendirme Kriterleri	Tanımlayıcı İstatistikler	Örnek Sayısı	BGTP1	BGTP2	BGTP3	BGTP4	BGTP5	BGTP6
Canlılık	Ortalama	120	3,9833	3,9167	5,125	4,6167	5,8583	4,5417
	Std. Sapma	120	1,2963	1,33211	1,19918	1,34216	1,22506	1,3022
Uyum	Ortalama	120	4,0333	3,7500	4,8083	4,7583	5,8917	4,4083
	Std. Sapma	120	1,39587	1,37352	1,38598	1,25689	1,20081	1,39925
Büyüleyicilik	Ortalama	120	3,5500	3,4417	5,0083	4,2667	5,9167	3,8583
	Std. Sapma	120	1,47158	1,47697	1,56375	1,43623	1,21326	1,54646
Doğallık	Ortalama	120	4,0667	5,1917	5,2500	5,5333	5,2750	5,5417
	Std. Sapma	120	1,42448	1,28531	1,17574	1,18771	1,22277	1,18744
İlgincilik	Ortalama	120	2,9500	2,8083	4,4833	3,5583	4,9167	3,4917
	Std. Sapma	120	1,37719	1,38598	1,61913	1,38294	1,55884	1,42602
Bitki Varlığı	Ortalama	120	2,1500	2,4583	4,0583	4,2333	4,6667	4,575
	Std. Sapma	120	1,05838	1,18744	1,41597	1,35183	1,41025	1,32629
Renk Çeşitliliği	Ortalama	120	2,6417	2,6833	4,1833	3,6583	4,7833	4,0667
	Std. Sapma	120	1,19379	1,26347	1,47234	1,27349	1,55127	1,49359
Görsel Tercih	Ortalama	120	3,5667	3,4000	5,0333	4,4250	5,8167	4,1417
	Std. Sapma	120	1,32039	1,38661	1,47206	1,3389	1,34091	1,59461

Şekil 4.5. Bafa Gölü Tabiat Parkı'nın görsel kalite analizi

Şekil 4.6. Bafa Gölü Tabiat Parkı'nın görsel tercih puanları

Resim 4.6. Görsel kalite analizinde kullanılan Bafa Gölü Tabiat Parkı'nın fotoğrafları

Çalışmada incelenen Bafa Gölü Tabiat Parkı'na dair görsel kalite analiz sonuçlarının peyzaj özellikleri ve görsel tercih açısından değerlendirilmesi Çizelge 4.10., 4.11., 4.12., 4.13., 4.14. ve 4.15.'te sunulmuştur.

Peyzaj özellikleri ve görsel tercih değerlendirilirken her fotoğrafın (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Buna göre görsel peyzaj elemanlarının tümünde bu elemanlara verilen puanlar arttıkça, görsel tercih puanları da artmıştır. Anlamsal peyzaj özellikleri arasındaki bağlantı Spearsman's korelasyon analizi ile ortaya konulmuştur.

BGTP1 kodlu Bafa Gölü Tabiat Parkı fotoğrafının görsel tercih ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Spearman's korelasyon katsayı analizine göre görsel tercih puanlarının pozitif ve anlamlı bir şekilde arttığı saptanmıştır.

Canlılığa, (BGTP1 Canlılık) ($r=,477^{**}$), uyuma (BGTP1 Uyum) ($r=,473^{**}$), büyüleyiciliğe (BGTP1 Büyüleyicilik) ($r=,504^{**}$), doğallığa (BGTP1 Doğallık) ($r=,451^{**}$), ilginçliğe (BGTP1 İlginçlik) ($r=,524^{**}$), bitki varlığına (BGTP1 Bitki Varlığı) ($r=,368^{**}$), renk çeşitliliğine (BGTP1 Renk Çeşitliliği) ($r=,445^{**}$) verilen puanlar incelendiğinde görsel tercih puanının (BGTP1 GTP) da arttığı görülmüştür (Çizelge 4.10). İlginçlik en yüksek değeri alırken bitki varlığı en düşük değeri almıştır.

Çizelge 4.10. incelendiğinde görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki değişme dereceleri sırasıyla; ilginçlik, büyüleyicilik, canlılık, uyum, doğallık, renk çeşitliliği ve bitki varlığıdır.

Bu fotoğrafta genel olarak görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır.

Katılımcılar BGTP1 fotoğrafını daha çok, ilginç ve büyüleyiciliği yüksek olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.10. BGTP1 kodlu görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler

BGTP1 Korelasyon Analizi	Görsel Tercih	Canlılık	Uyum	Büyüleyicilik	Doğallık	İlginçlik	Bitki Varlığı
Canlılık	,477 **						
Uyum	,473 **	,653**					
Büyüleyicilik	,504 **	,566**	,647**				
Doğallık	,451 **	,454**	,506**	,475**			
İlginçlik	,524 **	,518**	,475**	,626**	,501**		
Bitki Varlığı	,368 **	,256**	,235**	,294**	,301**	,466**	
Renk Çeşitliliği	,445 **	,379**	,356**	,293**	,311**	,334**	,458**

** $p<0,01$, * $p<0,05$

BGTP2 kodlu Bafa Gölü Tabiat Parkı fotoğrafının görsel tercih ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Spearman's korelasyon katsayı analizine göre görsel tercih puanlarının pozitif ve anlamlı bir şekilde arttığı saptanmıştır.

Canlılığa, (BGTP2 Canlılık) ($r=,448^{**}$), uyuma (BGTP2 Uyum) ($r=,617^{**}$), büyüleyiciliğe (BGTP2 Büyüleyicilik) ($r=,624^{**}$), doğallığa (BGTP2 Doğallık) ($r=,449^{**}$), ilginçliğe (BGTP2 İlginçlik) ($r=,561^{**}$), bitki varlığına (BGTP2 Bitki Varlığı) ($r=,459^{**}$), renk çeşitliliğine (BGTP2 Renk Çeşitliliği) ($r=,552^{**}$) verilen puanlar incelendiğinde görsel tercih puanının (BGTP2 GTP) da arttığı görülmüştür (Çizelge 4.11). Büyüleyicilik en yüksek değeri alırken canlılık en düşük değeri almıştır.

Çizelge 4.11. incelendiğinde görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki değişme dereceleri sırasıyla; büyüleyicilik, uyum, ilginçlik, renk çeşitliliği, bitki varlığı, doğallık ve canlılıktır.

Bu fotoğrafta genel olarak görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır.

Katılımcılar BGTP2 fotoğrafını daha çok, büyüleyici ve uyumu yüksek olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.11. BGTP2 kodlu görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler

BGTP2 Korelasyon Analizi	Görsel Tercih	Canlılık	Uyum	Büyüleyicilik	Doğallık	İlginçlik	Bitki Varlığı
Canlılık	,448 **						
Uyum	,617 **	,598 **					
Büyüleyicilik	,624 **	,563 **	,712 **				
Doğallık	,449 **	,442 **	,481 **	,454 **			
İlginçlik	,561 **	,473 **	,655 **	,713 **	,389 **		
Bitki Varlığı	,459 **	,374 **	,428 **	,364 **	,295 **	,439 **	
Renk Çeşitliliği	,552**	,550 **	,485 **	,480 **	,288 **	,441 **	,629 **

** $p<0,01$, * $p<0,05$

BGTP3 kodlu Bafa Gölü Tabiat Parkı fotoğrafının görsel tercih ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Spearman's korelasyon katsayı analizine göre görsel tercih puanlarının pozitif ve anlamlı bir şekilde arttığı saptanmıştır.

Canlılığa, (BGTP3 Canlılık) ($r=,612^{**}$), uyuma (BGTP3 Uyum) ($r=,632^{**}$), büyüleyiciliğe (BGTP3 Büyüleyicilik) ($r=,738^{**}$), doğallığa (BGTP3 Doğallık) ($r=,516^{**}$), ilginçliğe (BGTP3 İlginçlik) ($r=,633^{**}$), bitki varlığına (BGTP3 Bitki Varlığı) ($r=,481^{**}$), renk çeşitliliğine (BGTP3 Renk Çeşitliliği) ($r=,682^{**}$) verilen puanlar incelendiğinde görsel tercih puanının (BGTP3 GTP) da arttığı görülmüştür (Çizelge 4.12.). Büyüleyicilik en yüksek değeri alırken bitki varlığı en düşük değeri almıştır.

Çizelge 4.12. incelendiğinde görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki değişme dereceleri sırasıyla; büyüleyicilik, renk çeşitliliği, ilginçlik, uyum, canlılık, doğallık ve bitki varlığıdır.

Bu fotoğrafta genel olarak görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır.

Katılımcılar BGTP3 fotoğrafını daha çok, büyüleyici ve renk çeşitliliği yüksek olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.12. BGTP3 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler

BGTP3 Korelasyon Analizi	Görsel Tercih	Canlılık	Uyum	Büyüleyicilik	Doğallık	İlginçlik	Bitki Varlığı
Canlılık	,612**						
Uyum	,632**	,719**					
Büyüleyicilik	,738**	,691**	,723**				
Doğallık	,516**	,533**	,606**	,605**			
İlginçlik	,633**	,501**	,460**	,673**	,509**		
Bitki Varlığı	,481**	,407**	,396**	,366**	,437**	,441**	
Renk Çeşitliliği	,682**	,543**	,597**	,608**	,457**	,575**	,562**

** $p<0,01$, * $p<0,05$

BGTP4 kodlu Bafa Gölü Tabiat Parkı fotoğrafının görsel tercih ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Spearman's korelasyon katsayı analizine göre görsel tercih puanlarının pozitif ve anlamlı bir şekilde arttığı saptanmıştır.

Canlılığa, (BGTP4 Canlılık) ($r=,708^{**}$), uyuma (BGTP4 Uyum) ($r=,665^{**}$), büyüleyiciliğe (BGTP4 Büyüleyicilik) ($r=,678^{**}$), doğallığa (BGTP4 Doğallık) ($r=,369^{**}$), ilginçliğe (BGTP4 İlginçlik) ($r=,459^{**}$), bitki varlığına (BGTP4 Bitki Varlığı) ($r=,316^{**}$), renk çeşitliliğine (BGTP4 Renk Çeşitliliği) ($r=,500^{**}$) verilen puanlar incelendiğinde görsel tercih puanının (BGTP4 GTP) da arttığı görülmüştür (Çizelge 4.13.). Canlılık en yüksek değeri alırken bitki varlığı en düşük değeri almıştır.

Çizelge 4.13. incelendiğinde görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki değişme dereceleri sırasıyla; canlılık, büyüleyicilik, uyum, renk çeşitliliği, ilginçlik, doğallık ve bitki varlığıdır.

Bu fotoğrafta genel olarak görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır.

Katılımcılar BGTP4 fotoğrafını daha çok, canlılık ve büyüleyiciliği yüksek olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.13. BGTP4 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler

BGTP4 Korelasyon Analizi	Görsel Tercih	Canlılık	Uyum	Büyüleyicilik	Doğallık	İlginçlik	Bitki Varlığı
Canlılık	,708**						
Uyum	,665**	,694**					
Büyüleyicilik	,678**	,653**	,715**				
Doğallık	,369**	,483**	,473**	,414**			
İlginçlik	,459**	,487**	,521**	,608**	,229*		
Bitki Varlığı	,316**	,314**	,375**	,315**	,466**	,274**	
Renk Çeşitliliği	,500**	,553**	,548**	,501**	,371**	,483**	,554**

** $p<0,01$, * $p<0,05$

BGTP5 kodlu Bafa Gölü Tabiat Parkı fotoğrafının görsel tercih ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Spearman's korelasyon katsayı analizine göre görsel tercih puanlarının pozitif ve anlamlı bir şekilde arttığı saptanmıştır.

Canlılığa, (BGTP5 Canlılık) ($r=,581^{**}$), uyuma (BGTP5 Uyum) ($r=,621^{**}$), büyüleyiciliğe (BGTP5 Büyüleyicilik) ($r=,653^{**}$), doğallığa (BGTP5 Doğallık) ($r=,493^{**}$), ilginçliğe (BGTP5 İlginçlik) ($r=,551^{**}$), bitki varlığına (BGTP5 Bitki Varlığı) ($r=,528^{**}$), renk çeşitliliğine (BGTP5 Renk Çeşitliliği) ($r=,704^{**}$) verilen puanlar incelendiğinde görsel tercih puanının (BGTP5 GTP) da arttığı görülmüştür (Çizelge 4.14). Renk çeşitliliği en yüksek değeri alırken doğallık en düşük değeri almıştır.

Çizelge 4.14. incelendiğinde görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki değişme dereceleri sırasıyla; renk çeşitliliği, büyüleyicilik, uyum, canlılık, ilginçlik, bitki varlığı ve doğallıktır.

Bu fotoğrafta genel olarak görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır.

Katılımcılar BGTP5 fotoğrafını daha çok, renk çeşitliliği ve büyüleyiciliği yüksek olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.14. BGTP5 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler

BGTP5 Korelasyon Analizi	Görsel Tercih	Canlılık	Uyum	Büyüleyicilik	Doğallık	İlginçlik	Bitki Varlığı
Canlılık	,581**						
Uyum	,621**	,697**					
Büyüleyicilik	,653**	,603**	,592**				
Doğallık	,493**	,519**	,520**	,477**			
İlginçlik	,551**	,485**	,406**	,617**	,431**		
Bitki Varlığı	,528**	,460**	,432**	,451**	,424**	,606**	
Renk Çeşitliliği	,704**	,534**	,518**	,550**	,337**	,508**	,646**

** $p<0,01$, * $p<0,05$

BGTP6 kodlu Bafa Gölü Tabiat Parkı fotoğrafının görsel tercih ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Spearman's korelasyon katsayı analizine göre görsel tercih puanlarının pozitif ve yüksek düzeyde anlamlı bir şekilde arttığı saptanmıştır.

Canlılığa, (BGTP6 Canlılık) ($r=,681^{**}$), uyuma (BGTP6 Uyum) ($r=,677^{**}$), büyüleyiciliğe (BGTP6 Büyüleyicilik) ($r=,681^{**}$), doğallığa (BGTP6 Doğallık) ($r=,410^{**}$), ilginçliğe (BGTP6 İlginçlik) ($r=,622^{**}$), bitki varlığına (BGTP6 Bitki Varlığı) ($r=,494^{**}$), renk çeşitliliğine (BGTP6 Renk Çeşitliliği) ($r=,556^{**}$) verilen puanlar incelendiğinde görsel tercih puanının (BGTP6 GTP) da arttığı görülmüştür (Çizelge 4.15.). Canlılık ve büyüleyicilik en yüksek değeri alırken doğallık en düşük değeri almıştır.

Çizelge 4.15. incelendiğinde görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki değişme dereceleri sırasıyla; canlılık, büyüleyicilik, uyum, ilginçlik, renk çeşitliliği, bitki varlığı ve doğallıktır.

Bu fotoğrafta genel olarak görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır.

Katılımcılar BGTP6 fotoğrafını daha çok, canlı ve büyüleyiciliği yüksek olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.15. BGTP6 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler

BGTP6 Korelasyon Analizi	Görsel Tercih	Canlılık	Uyum	Büyüleyicilik	Doğallık	İlginçlik	Bitki Varlığı
Canlılık	,681**						
Uyum	,677**	,747**					
Büyüleyicilik	,681**	,681**	,750**				
Doğallık	,410**	,386**	,396**	,411**			
İlginçlik	,622**	,625**	,672**	,753**	,332**		
Bitki Varlığı	,494**	,538**	,428**	,453**	,471**	,494**	
Renk Çeşitliliği	,556**	,613**	,478**	,445**	,417**	,512**	,697**

** $p<0,01$, * $p<0,05$

4.2.2. Kültürel Peyzajların Görsel Kalite Analizi

Konu ile ilgili çalışma detayları bu bölümde sunulmuştur.

4.2.2.1. Kentsel Peyzaj

Kentsel peyzaj ile ilgili bilgiler ve analizler bu bölümde yer almaktadır.

4.2.2.1.1. Aydın Kenti (Efeler İlçesi)

Efeler ilçesi, Aydın ilinin en büyük ilçesidir. 12 Kasım 2012’de TBMM’de kabul edilen 6360 sayılı kanun ile Aydın Merkez ilçesinin kaldırılması sonucu kurulmuştur. Denizden yüksekliği 64 metredir. İlçenin yüz ölçümü 631 km²’dir. Efeler ilçesi, batıdan doğuya doğru daralarak uzayan Büyük Menderes Vadisini kaplar. Yükseltisi orta kesimlerde 130 m, Gümüş Dağı önlerinde 30 m’dir. Ova, kuzeyde Aydın Dağları, güneyde dağlık Menteşe yöresinin kuzey kesimiyle çevrelenir. İlçede yazlar çok sıcak, kışlar ılık geçer (Anonim, 2023j).

Çalışma alanına ait uydu görüntüsü Resim 4. 7. (Anonim, 2023k) ve alandan çekilmiş fotoğraflar Resim 4. 8.’de sunulmuştur.

Resim 4.7. Aydın Kenti Efeler İlçesi’nin uydu görüntüsü
(Anonim, 2023k)

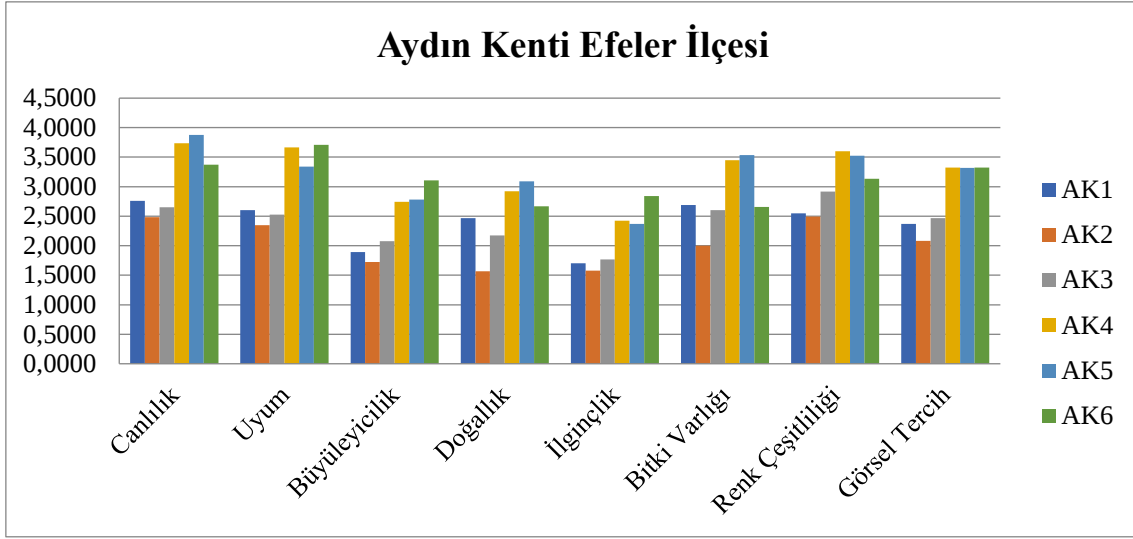
Resim 4.8. Aydın Kenti Efeler İlçesi'nden görünüm (Özgün)

Aydın Kenti Efeler İlçesi'nin görsel kalitesini belirlemek amacıyla görsel kalite analizi çalışması uygulanmıştır. Alanı temsil eden 6 adet fotoğraf seçilmiştir. Aydın Kenti Efeler İlçesi fotoğrafları Resim 4.9.'da sunulmuştur. Bu fotoğraflara ilişkin katılımcıların verdiği puanlarla yapılan istatistik analiz sonuçları ve ortalama değerleri Çizelge 4.16.'da verilmiştir.

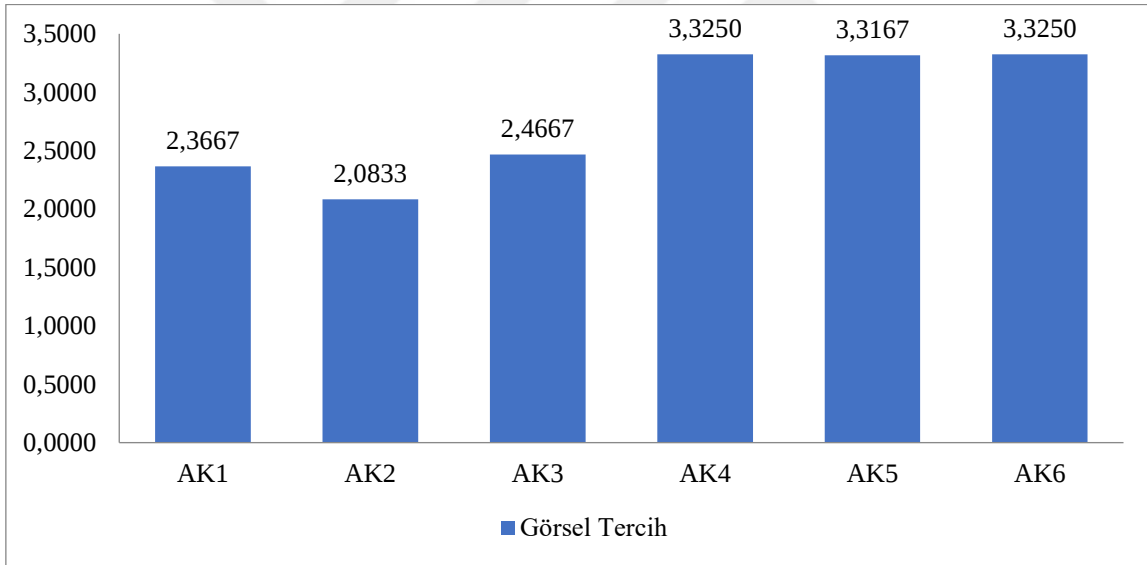
Aydın Kenti (Efeler İlçesi)'nde incelenen peyzaj özelliklerinden; canlılık 3,8750 puan (AK5), uyum 3,7083 puan (AK6), büyüleyicilik 3,1083 puan (AK6), doğallık 3,0917 puan (AK5), ilginçlik 2,8417 puan (AK6), bitki varlığı 3,5333 puan (AK5), renk çeşitliliği 3,6000 puan (AK4) ve görsel tercih 3,3250 puan (AK4 ve AK6) ile katılımcılardan en yüksek değeri almış ve AK4-AK6 kodlu fotoğraflar en çok beğenilen fotoğraflar olmuştur. Tüm peyzaj özellikleri içinde en yüksek değerini canlılığa verildiği bunu uyum ve renk çeşitliliğinin takip ettiği görülmüştür (Çizelge 4.16., Şekil 4.7., Şekil 4.8.).

Çizelge 4.16. Aydın Kenti Efeler İlçesi'nin görsel kalite analizi

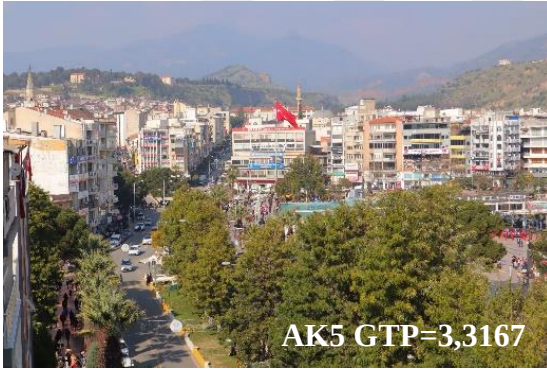
Kültürel Peyzaj-Kentsel Peyzaj								
Aydın Kenti (AK)								
Değerlendirme Kriterleri	Tanımlayıcı İstatistikler	Örnek Sayısı	AK1	AK2	AK3	AK4	AK5	AK6
Canlılık	Ortalama	120	2,7583	2,4833	2,6500	3,7333	3,8750	3,3750
	Std. Sapma	120	1,48378	1,43183	1,2679	1,16484	1,29357	1,44398
Uyum	Ortalama	120	2,6000	2,3500	2,5250	3,6667	3,3417	3,7083
	Std. Sapma	120	1,27944	1,54838	1,45500	1,31784	1,33785	1,45172
Büyüleyicilik	Ortalama	120	1,8917	1,7250	2,0750	2,7417	2,7833	3,1083
	Std. Sapma	120	1,05158	0,95233	1,16794	1,24006	1,37311	1,57072
Doğallık	Ortalama	120	2,4667	1,5667	2,1750	2,9250	3,0917	2,6667
	Std. Sapma	120	1,1371	1,00196	1,11267	1,2378	1,16674	1,38013
İlgincilik	Ortalama	120	1,7000	1,5750	1,7667	2,4250	2,3667	2,8417
	Std. Sapma	120	0,92218	0,89501	0,97647	1,22071	1,32800	2,36926
Bitki Varlığı	Ortalama	120	2,6917	2,0000	2,6000	3,4500	3,5333	2,6583
	Std. Sapma	120	0,99407	2,96194	1,00753	1,17287	2,0861	1,21956
Renk Çeşitliliği	Ortalama	120	2,5500	2,4917	2,9167	3,6000	3,5250	3,1333
	Std. Sapma	120	1,24246	1,4494	1,39376	1,39266	1,39605	1,37769
Görsel Tercih	Ortalama	120	2,3667	2,0833	2,4667	3,3250	3,3167	3,3250
	Std. Sapma	120	1,33431	1,39376	1,25647	1,52383	1,46088	1,62006

Şekil 4.7. Aydın Kenti Efeler İlçesi'nin görsel kalite analizi

Şekil 4.8. Aydın Kenti Efeler İlçesi'nin görsel tercih puanları

Resim 4.9. Görsel kalite analizinde kullanılan Aydın Kenti Efeler İlçesi'nin fotoğrafları (Özgün)

Çalışmada incelenen Aydın kentine dair görsel kalite analiz sonuçlarının peyzaj özellikleri ve görsel tercih açısından değerlendirilmesi Çizelge 4.17., 4.18., 4.19., 4.20., 4.21. ve 4.22.'de sunulmuştur.

AK1 kodlu Aydın Kenti Efeler İlçesi fotoğrafının görsel tercih ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Spearman's korelasyon katsayı analizine göre görsel tercih puanlarının yüksek düzeyde pozitif ve anlamlı bir şekilde arttığı saptanmıştır.

Canlılığa, (AK1 Canlılık) ($r=,541^{**}$), uyuma (AK1 Uyum) ($r=,575^{**}$), büyüleyiciliğe (AK1 Büyüleyicilik) ($r=,523^{**}$), doğallığa (AK1 Doğallık) ($r=,462^{**}$), ilginçliğe (AK1 İlginçlik) ($r=,473^{**}$), bitki varlığına (AK1 Bitki Varlığı) ($r=,443^{**}$), renk çeşitliliğine (AK1 Renk Çeşitliliği) ($r=,603^{**}$) verilen puanlar incelendiğinde görsel tercih puanının (AK1 GTP) da arttığı görülmüştür (Çizelge 4.17.). Renk çeşitliliği en yüksek değeri alırken bitki varlığı en düşük değeri almıştır.

Çizelge 4.17. incelendiğinde görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki değişme dereceleri sırasıyla; renk çeşitliliği, uyum, canlılık, büyüleyicilik, ilginçlik, doğallık ve bitki varlığıdır.

Bu fotoğrafta genel olarak görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır.

Katılımcılar AK1 fotoğrafını daha çok, renk çeşitliliği ve uyumu yüksek olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.17. AK1 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler

AK1 Korelasyon Analizi	Görsel Tercih	Canlılık	Uyum	Büyüleyicilik	Doğallık	İlginçlik	Bitki Varlığı
Canlılık	,541 **						
Uyum	,575**	,733**					
Büyüleyicilik	,523**	,682**	,708**				
Doğallık	,462 **	,511**	,505**	,484**			
İlginçlik	,473 **	,642**	,599**	,697**	,519**		
Bitki Varlığı	,443**	,496**	,563**	,451**	,536**	,439**	
Renk Çeşitliliği	,603**	,600**	,539**	,514**	,424**	,426**	,455**

** $p<0,01$, * $p<0,05$

AK2 kodlu Aydın Kenti Efeler İlçesi fotoğrafının görsel tercih ve peyzaj özellikleri (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Spearman's korelasyon katsayı analizine göre görsel tercih puanlarının pozitif ve anlamlı bir şekilde arttığı saptanmıştır.

Canlılığa, (AK2 Canlılık) ($r=,507^{**}$), uyuma (AK Uyum) ($r=,549^{**}$), büyüleyiciliğe (AK2 Büyüleyicilik) ($r=,530^{**}$), doğallığa (AK2 Doğallık) ($r=,437^{**}$), ilginçliğe (AK2 İlginçlik) ($r=,431^{**}$), bitki varlığına (AK2 Bitki Varlığı) ($r=,413^{**}$), renk çeşitliliğine (AK2 Renk Çeşitliliği) ($r=,512^{**}$) verilen puanlar incelendiğinde görsel tercih puanının (AK2 GTP) da arttığı görülmüştür (Çizelge 4.18.). Uyum en yüksek değeri alırken bitki varlığı en düşük değeri almıştır.

Çizelge 4.18. incelendiğinde görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki değişme dereceleri sırasıyla; uyum, büyüleyicilik, renk çeşitliliği, canlılık, doğallık, ilginçlik ve bitki varlığıdır.

Bu fotoğrafta genel olarak görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır.

Katılımcılar AK2 fotoğrafını daha çok, uyum ve büyüleyiciliği yüksek olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.18. AK2 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler

AK2 Korelasyon Analizi	Görsel Tercih	Canlılık	Uyum	Büyüleyicilik	Doğallık	İlginçlik	Bitki Varlığı
Canlılık	,507 **						
Uyum	,549**	,689**					
Büyüleyicilik	,530**	,582**	,655**				
Doğallık	,437 **	,332**	,448**	,470**			
İlginçlik	,431 **	,475**	,537**	,579**	,416**		
Bitki Varlığı	,413**	,269**	,248**	,413**	,611**	,359**	
Renk Çeşitliliği	,512**	,557**	,502**	,433**	,313**	,425**	,424**

** $p<0,01$, * $p<0,05$

AK3 kodlu Aydın kenti Efeler ilçesi fotoğrafının görsel tercih ve peyzaj özellikleri (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Spearman's korelasyon katsayı analizine göre görsel tercih puanlarının yüksek düzeyde pozitif ve anlamlı bir şekilde arttığı saptanmıştır.

Canlılığa, (AK3 Canlılık) ($r=,735^{**}$), uyuma (AK3 Uyum) ($r=,719^{**}$), büyüleyiciliğe (AK3 Büyüleyicilik) ($r=,728^{**}$), doğallığa (AK3 Doğallık) ($r=,582^{**}$), ilginçliğe (AK3 İlginçlik) ($r=,529^{**}$), bitki varlığına (AK3 Bitki Varlığı) ($r=,585^{**}$), renk çeşitliliğine (AK3 Renk Çeşitliliği) ($r=,653^{**}$) verilen puanlar incelendiğinde görsel tercih puanının (AK3 GTP) da arttığı görülmüştür (Çizelge 4.19.). Canlılık en yüksek değeri alırken ilginçlik en düşük değeri almıştır.

Çizelge 4.19. incelendiğinde görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki değişme dereceleri sırasıyla; canlılık, büyüleyicilik, uyum, renk çeşitliliği, bitki varlığı, doğallık ve ilginçliktir.

Bu fotoğrafta genel olarak görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır.

Katılımcılar AK3 fotoğrafı daha çok, canlılık ve büyüleyiciliği yüksek olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.19. AK3 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler

AK3 Korelasyon Analizi	Görsel Tercih	Canlılık	Uyum	Büyüleyicilik	Doğallık	İlginçlik	Bitki Varlığı
Canlılık	,735**						
Uyum	,719**	,731**					
Büyüleyicilik	,728**	,695**	,749**				
Doğallık	,582**	,536**	,515**	,570**			
İlginçlik	,529 **	,559**	,610**	,687**	,527**		
Bitki Varlığı	,585**	,510**	,510**	,544**	,619**	,479**	
Renk Çeşitliliği	,653**	,607**	,574**	,498**	,425**	,421**	,531**

** $p<0,01$, * $p<0,05$

AK4 kodlu Aydın kenti Efeler ilçesi fotoğrafının görsel tercih ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Spearman's korelasyon katsayı analizine göre görsel tercih puanlarının pozitif ve anlamlı bir şekilde arttığı saptanmıştır.

Canlılığa, (AK4 Canlılık) ($r=,613^{**}$), uyuma (AK4 Uyum) ($r=,588^{**}$), büyüleyiciliğe (AK4 Büyüleyicilik) ($r=,618^{**}$), doğallığa (AK4 Doğallık) ($r=,492^{**}$), ilginçliğe (AK4 İlginçlik) ($r=,607^{**}$), bitki varlığına (AK4 Bitki Varlığı) ($r=,598^{**}$), renk çeşitliliğine (AK4 Renk Çeşitliliği) ($r=,538^{**}$) verilen puanlar incelendiğinde görsel tercih puanının (AK4 GTP) da arttığı görülmüştür (Çizelge 4.20.). Büyüleyicilik en yüksek değeri alırken doğallık en düşük değeri almıştır.

Çizelge 4.20. incelendiğinde görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki değişme dereceleri sırasıyla; büyüleyicilik, canlılık, ilginçlik, bitki varlığı, uyum, renk çeşitliliği ve doğallıktır.

Bu fotoğrafta genel olarak görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır.

Katılımcılar AK4 fotoğrafını daha çok, büyüleyici ve canlılığı yüksek olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.20. AK4 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler

AK4 Korelasyon Analizi	Görsel Tercih	Canlılık	Uyum	Büyüleyicilik	Doğallık	İlginçlik	Bitki Varlığı
Canlılık	,613**						
Uyum	,588**	,665**					
Büyüleyicilik	,618**	,513**	,592**				
Doğallık	,492**	,538**	,548**	,575**			
İlginçlik	,607 **	,423**	,493**	,767**	,598**		
Bitki Varlığı	,598**	,583**	,434**	,484**	,594**	,525**	
Renk Çeşitliliği	,538**	,474**	,405**	,519**	,527**	,462**	,542**

** $p<0,01$, * $p<0,05$

AK5 kodlu Aydın Kenti Efeler İlçesi fotoğrafının görsel tercih ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Spearman's korelasyon katsayı analizine göre görsel tercih puanlarının yüksek düzeyde pozitif ve anlamlı bir şekilde arttığı saptanmıştır.

Canlılığa, (AK5 Canlılık) ($r=,659^{**}$), uyuma (AK5 Uyum) ($r=,672^{**}$), büyüleyiciliğe (AK5 Büyüleyicilik) ($r=,649^{**}$), doğallığa (AK5 Doğallık) ($r=,611^{**}$), ilginçliğe (AK5 İlginçlik) ($r=,545^{**}$), bitki varlığına (AK5 Bitki Varlığı) ($r=,567^{**}$), renk çeşitliliğine (AK5 Renk Çeşitliliği) ($r=,652^{**}$) verilen puanlar incelendiğinde görsel tercih puanının (AK5 GTP) da arttığı görülmüştür (Çizelge 4.21.). Uyum en yüksek değeri alırken ilginçlik en düşük değeri almıştır.

Çizelge 4.21. incelendiğinde görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki değişme dereceleri sırasıyla; uyum, canlılık, renk çeşitliliği, büyüleyicilik, doğallık, bitki varlığı ve ilginçliktir.

Bu fotoğrafta genel olarak görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır.

Katılımcılar AK5 fotoğrafını daha çok, uyum ve canlılığı yüksek olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.21. AK5 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler

AK5 Korelasyon Analizi	Görsel Tercih	Canlılık	Uyum	Büyüleyicilik	Doğallık	İlginçlik	Bitki Varlığı
Canlılık	,659**						
Uyum	,672**	,686**					
Büyüleyicilik	,649**	,589**	,729**				
Doğallık	,611**	,575**	,639**	,683**			
İlginçlik	,545**	,407**	,564**	,761**	,617**		
Bitki Varlığı	,567**	,538**	,443**	,358**	,534**	,346**	
Renk Çeşitliliği	,652**	,623**	,544**	,436**	,536**	,358**	,610**

** $p<0,01$, * $p<0,05$

AK6 kodlu Aydın Kenti Efeler İlçesi fotoğrafının görsel tercih ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Spearman's korelasyon katsayı analizine göre görsel tercih puanlarının pozitif ve anlamlı bir şekilde arttığı saptanmıştır.

Canlılığa, (AK6 Canlılık) ($r=,708^{**}$), uyuma (AK6 Uyum) ($r=,733^{**}$), büyüleyiciliğe (AK6 Büyüleyicilik) ($r=,727^{**}$), doğallığa (AK6 Doğallık) ($r=,617^{**}$), ilginçliğe (AK6 İlginçlik) ($r=,655^{**}$), bitki varlığına (AK6 Bitki Varlığı) ($r=,595^{**}$), renk çeşitliliğine (AK6 Renk Çeşitliliği) ($r=,635^{**}$) verilen puanlar incelendiğinde görsel tercih puanının (AK6 GTP) da arttığı görülmüştür (Çizelge 4.22.). Uyum en yüksek değeri alırken bitki varlığı en düşük değeri almıştır.

Çizelge 4.22. incelendiğinde görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki değişme dereceleri sırasıyla; uyum, büyüleyicilik, canlılık, ilginçlik, renk çeşitliliği, doğallık ve bitki varlığıdır.

Bu fotoğrafta genel olarak görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır.

Katılımcılar AK6 fotoğrafını daha çok, uyum ve büyüleyiciliği yüksek olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.22. AK6 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler

AK6 Korelasyon Analizi	Görsel Tercih	Canlılık	Uyum	Büyüleyicilik	Doğallık	İlginçlik	Bitki Varlığı
Canlılık	,708**						
Uyum	,733**	,749**					
Büyüleyicilik	,727**	,626**	,705**				
Doğallık	,617**	,547**	,673**	,701**			
İlginçlik	,655**	,525**	,545**	,745**	,698**		
Bitki Varlığı	,595**	,526**	,586**	,579**	,658**	,660**	
Renk Çeşitliliği	,635**	,495**	,599**	,537**	,605**	,538**	,594**

** $p<0,01$, * $p<0,05$

4.2.2.2. Kırsal Peyzaj

Kırsal Peyzaj ile ilgili bilgiler ve analizler bu bölümde sunulmuştur.

4.2.2.2.1. Tarımsal Peyzaj

Çalışmada, tarımsal peyzaj alanı olarak tarım alanları ve tarımsal üretimin yoğun olduğu Koçarlı ilçesi seçilmiştir.

Koçarlı, Aydın'ın Güneybatısında, il merkezine 24 km uzaklıkta bulunan, Muğla, Karpuzlu, Söke, Germencik ve İncirliova ile çevrili, 471 km²'lik yüzölçümüne sahip bir ilçedir. Koçarlı 20. yüzyıl başlarına kadar Aydın merkez sancağa bağlı ve 19. yüzyılda altın çağını yaşayan Sobuca Nahiyesi'nin bir köyü iken, Cumhuriyet dönemiyle beraber artan nüfusuyla, 1946 yılında belediye statüsü kazanmıştır (Yılmaz, 2010). Koçarlı ilçesi, ilin en eski yerleşim yerlerinden biridir. Tarımsal ürün olarak özellikle pamuk ve zeytin ilçe ekonomisinin temelini teşkil etmektedir. Hayvancılık, incir, kestane ve sera çiçeği yetiştiriciliği de gelişmiştir. Ayrıca tarım alet ve makineleri, salamura, çırçır fabrikaları, zeytinyağı fabrikaları ile ekonomisine önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır. Orman köylerindeki halkın geçim kaynağı çam fıstığıdır. Bunun yanında pamuk, buğday, arpa, mısır, sebze, zeytin ve çeşitli meyveler ilçenin ekonomisini oluşturmaktadır (Anonim, 2023l).

Çalışma alanına ait uydu görüntüsü Resim 4. 10. (Anonim, 2023m) ve alandan çekilmiş fotoğraflar Resim 4. 11.'de sunulmuştur.

Resim 4.10. Tarımsal peyzajın değerlendirildiği alanların uydu görüntüsü
(Anonim, 2023m)

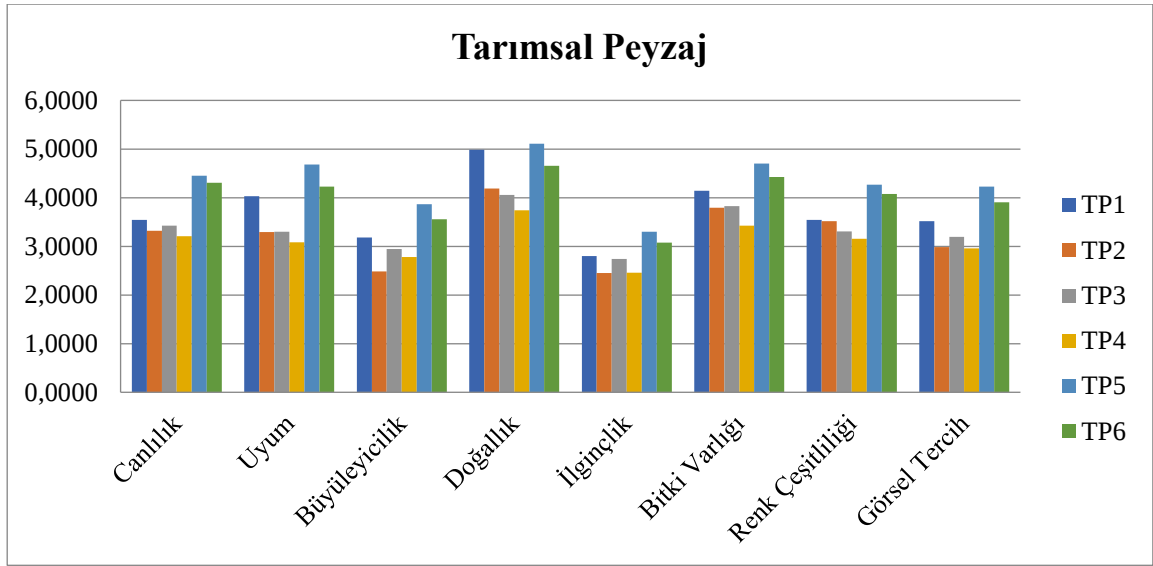
Resim 4.11. Tarımsal peyzajdan görünüm (Özgün)

Tarımsal peyzajın görsel kalitesini belirlemek amacıyla görsel kalite analizi çalışması uygulanmıştır. Alanı temsil eden 6 adet fotoğraf seçilmiştir (Resim 4.12). Bu fotoğraflara ilişkin katılımcıların verdiği puanlarla yapılan istatistik analiz sonuçları ve ortalama değerleri Çizelge 4.23.'de verilmiştir.

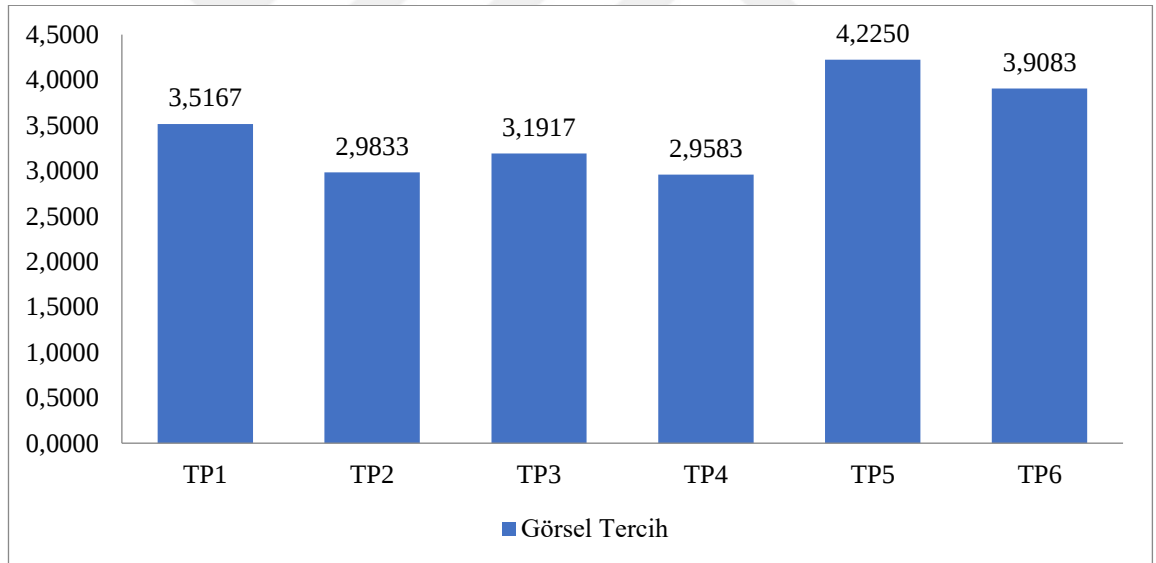
Tarımsal peyzajda incelenen peyzaj özelliklerinden; canlılık 4,4500 puan (TP5), uyum 4,6833 puan (TP5), büyüleyicilik 3,8667 puan (TP5), doğallık 5,1083 puan (TP5), ilginçlik 3,3000 puan (TP5), bitki varlığı 4,7000 puan (TP5), renk çeşitliliği 4,2667 puan (TP5) ve görsel tercih 4,2250 puan (TP5) ile katılımcılardan en yüksek değeri almıştır. TP5 kodlu fotoğraf en çok beğenilen fotoğraf olmuştur. Tüm peyzaj özellikleri içinde en yüksek değer doğallığa verildiği bunu bitki varlığı ve uyumun takip ettiği görülmüştür (Çizelge 4.23., Şekil 4.9., Şekil 4.10.).

Çizelge 4.23. Tarımsal peyzajın görsel kalite analizi

Kültürel Peyzaj-Kırsal Peyzaj								
Tarımsal Peyzaj (TP)								
Değerlendirme Kriterleri	Tanımlayıcı İstatistikler	Örnek Sayısı	TP1	TP2	TP3	TP4	TP5	TP6
Canlılık	Ortalama	120	3,5417	3,3167	3,425	3,2083	4,4500	4,3083
	Std. Sapma	120	1,48887	1,21602	1,46478	1,3022	1,49425	1,48831
Uyum	Ortalama	120	4,0333	3,2917	3,3000	3,0833	4,6833	4,2250
	Std. Sapma	120	1,47206	1,25956	1,47586	1,37556	1,47234	1,39303
Büyüleyicilik	Ortalama	120	3,1833	2,4833	2,9417	2,7833	3,8667	3,5583
	Std. Sapma	120	1,57172	1,30277	1,53555	1,43300	1,62405	1,53828
Doğallık	Ortalama	120	4,9833	4,1917	4,0583	3,7417	5,1083	4,6583
	Std. Sapma	120	1,43769	1,36151	1,36767	1,43484	1,47127	1,33156
İlginçlik	Ortalama	120	2,8000	2,45	2,7417	2,4583	3,3000	3,0750
	Std. Sapma	120	1,44129	1,27583	1,43484	1,40165	1,62232	1,54029
Bitki Varlığı	Ortalama	120	4,1417	3,7917	3,8250	3,4250	4,7000	4,4250
	Std. Sapma	120	1,54646	1,39565	1,57001	1,42995	1,44711	1,44165
Renk Çeşitliliği	Ortalama	120	3,5417	3,5167	3,3083	3,1583	4,2667	4,0750
	Std. Sapma	120	1,48322	1,40218	1,47127	1,47241	1,42448	1,34203
Görsel Tercih	Ortalama	120	3,5167	2,9833	3,1917	2,9583	4,2250	3,9083
	Std. Sapma	120	1,66013	1,44352	1,65664	1,51406	1,57961	1,60355

Şekil 4.9. Tarımsal peyzajın görsel kalite analizi

Şekil 4.10. Tarımsal peyzajın görsel tercih puanları

Resim 4.12. Görsel kalite analizinde kullanılan tarımsal peyzaj fotoğrafları (Özgün)

Çalışmada incelenen tarımsal peyzaja dair görsel kalite analiz sonuçlarının peyzaj özellikleri ve görsel tercih açısından değerlendirilmesi Çizelge 4.24., 4.25., 4.26., 4.27., 4.28. ve 4.29.'da sunulmuştur.

TP1 kodlu tarımsal peyzaj fotoğrafının görsel tercih ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Spearman's korelasyon katsayı analizine göre görsel tercih puanlarının pozitif ve anlamlı bir şekilde arttığı saptanmıştır.

Canlılığa, (TP1 Canlılık) ($r=,553^{**}$), uyuma (TP1 Uyum) ($r=,532^{**}$), büyüleyiciliğe (TP1 Büyüleyicilik) ($r=,733^{**}$), doğallığa (TP1 Doğallık) ($r=,488^{**}$), ilginçliğe (TP1 İlginçlik) ($r=,634^{**}$), bitki varlığına (TP1 Bitki Varlığı) ($r=,578^{**}$), renk çeşitliliğine (TP1 Renk Çeşitliliği) ($r=,652^{**}$) verilen puanlar incelendiğinde görsel tercih puanının (TP1 GTP) da arttığı görülmüştür (Çizelge 4.24.). Büyüleyicilik en yüksek değeri alırken doğallık en düşük değeri almıştır.

Çizelge 4.24. incelendiğinde görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki değişme dereceleri sırasıyla; büyüleyicilik, renk çeşitliliği, ilginçlik, bitki varlığı, canlılık, uyum ve doğallıktır.

Bu fotoğrafta genel olarak görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır.

Katılımcılar TP1 fotoğrafını daha çok, büyüleyici ve renk çeşitliliği yüksek olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.24. TP1 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler

TP1 Korelasyon Analizi	Görsel Tercih	Canlılık	Uyum	Büyüleyicilik	Doğallık	İlginçlik	Bitki Varlığı
Canlılık	,553**						
Uyum	,532**	,717**					
Büyüleyicilik	,733**	,720**	,586**				
Doğallık	,488**	,426**	,548**	,395**			
İlginçlik	,634**	,591**	,470**	,762**	,376**		
Bitki Varlığı	,578**	,409**	,436**	,455**	,631**	,485**	
Renk Çeşitliliği	,652**	,481**	,504**	,534**	,503**	,523**	,666**

** $p<0,01$, * $p<0,05$

TP2 kodlu tarımsal peyzaj fotoğrafının görsel tercih ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Spearman's korelasyon katsayı analizine göre görsel tercih puanlarının pozitif ve anlamlı bir şekilde arttığı saptanmıştır.

Canlılığa, (TP2 Canlılık) ($r=,597^{**}$), uyuma (TP2 Uyum) ($r=,655^{**}$), büyüleyiciliğe (TP2 Büyüleyicilik) ($r=,676^{**}$), doğallığa (TP2 Doğallık) ($r=,418^{**}$), ilginçliğe (TP2 İlginçlik) ($r=,507^{**}$), bitki varlığına (TP2 Bitki Varlığı) ($r=,478^{**}$), renk çeşitliliğine (TP2 Renk Çeşitliliği) ($r=,628^{**}$) verilen puanlar incelendiğinde görsel tercih puanının (TP2 GTP) da arttığı görülmüştür (Çizelge 4.25.). Büyüleyicilik en yüksek değeri alırken doğallık en düşük değeri almıştır.

Çizelge 4.25. incelendiğinde görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki değişme dereceleri sırasıyla; büyüleyicilik, uyum, renk çeşitliliği, canlılık, ilginçlik, bitki varlığı ve doğallıktır.

Bu fotoğrafta genel olarak görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır.

Katılımcılar TP2 fotoğrafını daha çok, büyüleyici ve uyumluluğu yüksek olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.25. TP2 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler

TP2 Korelasyon Analizi	Görsel Tercih	Canlılık	Uyum	Büyüleyicilik	Doğallık	İlginçlik	Bitki Varlığı
Canlılık	,597**						
Uyum	,655**	,665**					
Büyüleyicilik	,676**	,686**	,645**				
Doğallık	,418**	,346**	,483**	,359**			
İlginçlik	,507**	,576**	,512**	,776**	,302**		
Bitki Varlığı	,478**	,316**	,562**	,420**	,632**	,304**	
Renk Çeşitliliği	,628**	,531**	,611**	,473**	,588**	,358**	,619**

** $p<0,01$, * $p<0,05$

TP3 kodlu tarımsal peyzaj fotoğrafının görsel tercih ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Spearman's korelasyon katsayı analizine göre görsel tercih puanlarının pozitif ve anlamlı bir şekilde arttığı saptanmıştır.

Canlılığa, (TP3 Canlılık) ($r=,630^{**}$), uyuma (TP3 Uyum) ($r=,723^{**}$), büyüleyiciliğe (TP3 Büyüleyicilik) ($r=,658^{**}$), doğallığa (TP3 Doğallık) ($r=,521^{**}$), ilginçliğe (TP3 İlginçlik) ($r=,627^{**}$), bitki varlığına (TP3 Bitki Varlığı) ($r=,480^{**}$), renk çeşitliliğine (TP3 Renk Çeşitliliği) ($r=,620^{**}$) verilen puanlar incelendiğinde görsel tercih puanının (TP3 GTP) da arttığı görülmüştür (Çizelge 4.26.). Uyum en yüksek değeri alırken bitki varlığı en düşük değeri almıştır.

Çizelge 4.26. incelendiğinde görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki değişme dereceleri sırasıyla; uyum, büyüleyicilik, canlılık, ilginçlik, renk çeşitliliği, doğallık ve bitki varlığıdır.

Bu fotoğrafta genel olarak görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır.

Katılımcılar TP3 fotoğrafını daha çok, uyum ve büyüleyiciliği yüksek olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.26. TP3 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler

TP3 Korelasyon Analizi	Görsel Tercih	Canlılık	Uyum	Büyüleyicilik	Doğallık	İlginçlik	Bitki Varlığı
Canlılık	,630**						
Uyum	,723**	,749**					
Büyüleyicilik	,658**	,663**	,748**				
Doğallık	,521**	,620**	,638**	,479**			
İlginçlik	,627**	,567**	,628**	,732**	,492**		
Bitki Varlığı	,480**	,496**	,445**	,441**	,527**	,416**	
Renk Çeşitliliği	,620**	,569**	,548**	,536**	,556**	,530**	,622**

** $p<0,01$, * $p<0,05$

TP4 kodlu tarımsal peyzaj fotoğrafının görsel tercih ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Spearman's korelasyon katsayı analizine göre görsel tercih puanlarının pozitif ve anlamlı bir şekilde arttığı saptanmıştır.

Canlılığa, (TP4 Canlılık) ($r=,658^{**}$), uyuma (TP4 Uyum) ($r=,611^{**}$), büyüleyiciliğe (TP4 Büyüleyicilik) ($r=,631^{**}$), doğallığa (TP4 Doğallık) ($r=,495^{**}$), ilginçliğe (TP4 İlginçlik) ($r=,678^{**}$), bitki varlığına (TP4 Bitki Varlığı) ($r=,455^{**}$), renk çeşitliliğine (TP4 Renk Çeşitliliği) ($r=,618^{**}$) verilen puanlar incelendiğinde görsel tercih puanının (TP4 GTP) da arttığı görülmüştür (Çizelge 4.27.). İlginçlik en yüksek değeri alırken bitki varlığı en düşük değeri almıştır.

Çizelge 4.27. incelendiğinde görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki değişme dereceleri sırasıyla; ilginçlik, canlılık, büyüleyicilik, renk çeşitliliği, uyum, doğallık ve bitki varlığıdır.

Bu fotoğrafta genel olarak görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır.

Katılımcılar TP4 fotoğrafını daha çok, ilginçlik ve canlılığı yüksek olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.27. TP4 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler

TP4 Korelasyon Analizi	Görsel Tercih	Canlılık	Uyum	Büyüleyicilik	Doğallık	İlginçlik	Bitki Varlığı
Canlılık	,658**						
Uyum	,611**	,672**					
Büyüleyicilik	,631**	,675**	,713**				
Doğallık	,495**	,506**	,574**	,434**			
İlginçlik	,678**	,617**	,565**	,719**	,418**		
Bitki Varlığı	,455**	,586**	,477**	,473**	,527**	,411**	
Renk Çeşitliliği	,618**	,636**	,506**	,506**	,550**	,511**	,731**

** $p<0,01$, * $p<0,05$

TP5 kodlu tarımsal peyzaj fotoğrafının görsel tercih ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Spearman's korelasyon katsayı analizine göre görsel tercih puanlarının pozitif ve anlamlı bir şekilde arttığı saptanmıştır.

Canlılığa, (TP5 Canlılık) ($r=,671^{**}$), uyuma (TP5 Uyum) ($r=,650^{**}$), büyüleyiciliğe (TP5 Büyüleyicilik) ($r=,791^{**}$), doğallığa (TP5 Doğallık) ($r=,507^{**}$), ilginçliğe (TP5 İlginçlik) ($r=,551^{**}$), bitki varlığına (TP5 Bitki Varlığı) ($r=,499^{**}$), renk çeşitliliğine (TP5 Renk Çeşitliliği) ($r=,646^{**}$) verilen puanlar incelendiğinde görsel tercih puanının (TP5 GTP) da arttığı görülmüştür (Çizelge 4.28.). Büyüleyicilik en yüksek değeri alırken bitki varlığı en düşük değeri almıştır.

Çizelge 4.28. incelendiğinde görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki değişme dereceleri sırasıyla; büyüleyicilik, canlılık, uyum, renk çeşitliliği, ilginçlik, doğallık ve bitki varlığıdır.

Bu fotoğrafta genel olarak görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır.

Katılımcılar TP5 fotoğrafını daha çok, büyüleyici ve canlılığı yüksek olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.28. TP5 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler

TP5 Korelasyon Analizi	Görsel Tercih	Canlılık	Uyum	Büyüleyicilik	Doğallık	İlginçlik	Bitki Varlığı
Canlılık	,671**						
Uyum	,650**	,738**					
Büyüleyicilik	,791**	,719**	,709**				
Doğallık	,507**	,465**	,558**	,488**			
İlginçlik	,551**	,436**	,484**	,680**	,277**		
Bitki Varlığı	,499**	,373**	,439**	,466**	,651**	,327**	
Renk Çeşitliliği	,646**	,525**	,595**	,624**	,533**	,495**	,562**

** $p<0,01$, * $p<0,05$

TP6 kodlu tarımsal peyzaj fotoğrafının görsel tercih ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Spearman's korelasyon katsayı analizine göre görsel tercih puanlarının pozitif ve anlamlı bir şekilde arttığı saptanmıştır.

Canlılığa, (TP6 Canlılık) ($r=,685^{**}$), uyuma (TP6 Uyum) ($r=,700^{**}$), büyüleyiciliğe (TP6 Büyüleyicilik) ($r=,665^{**}$), doğallığa (TP6 Doğallık) ($r=,552^{**}$), ilginçliğe (TP6 İlginçlik) ($r=,607^{**}$), bitki varlığına (TP6 Bitki Varlığı) ($r=,551^{**}$), renk çeşitliliğine (TP6 Renk Çeşitliliği) ($r=,603^{**}$) verilen puanlar incelendiğinde görsel tercih puanının (TP6 GTP) da arttığı görülmüştür (Çizelge 4.29.). Uyum en yüksek değeri alırken bitki varlığı en düşük değeri almıştır.

Çizelge 4.29. incelendiğinde görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki değişme dereceleri sırasıyla; uyum, canlılık, büyüleyicilik, ilginçlik, renk çeşitliliği, doğallık ve bitki varlığıdır.

Bu fotoğrafta genel olarak görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır.

Katılımcılar TP6 fotoğrafını daha çok, uyum ve canlılığı yüksek olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.29. TP6 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler

TP6 Korelasyon Analizi	Görsel Tercih	Canlılık	Uyum	Büyüleyicilik	Doğallık	İlginçlik	Bitki Varlığı
Canlılık	,685**						
Uyum	,700**	,758**					
Büyüleyicilik	,665**	,683**	,737**				
Doğallık	,552**	,555**	,618**	,496**			
İlginçlik	,607**	,535**	,549**	,740**	,429**		
Bitki Varlığı	,551**	,488**	,511**	,448**	,593**	,385**	
Renk Çeşitliliği	,603**	,522**	,587**	,591**	,431**	,399**	,563**

** $p<0,01$, * $p<0,05$

4.2.2.2.2. Sanayi Peyzajı

Çalışmada, sanayi peyzajı alanı olarak sanayi alanlarının yoğun olduğu ve jeotermal alanları bakımından zengin olan Germencik ilçesi ve tarımsal sanayi (çırçır fabrikası, zeytinyağı fabrikası vb.) açısından zengin Koçarlı ilçesi (bkz. s.82) seçilmiştir.

İzmir – Aydın karayolunun 95. kilometresinde konumlanan ve Aydın şehir merkezine 23 km mesafede bulunan Germencik ilçesinin doğusunda İncirlioğlu, batısında Söke, Selçuk ve Kuşadası, güneyinden Büyük Menderes (Koçarlı) ve kuzeyinde ise Tire ile çevrilidir. Batı Anadolu'nun tarih ve uygarlığının izlerini taşıyan ilçe, Aydınogulları'nın yönetimi sırasında bugünkü konumunun 2 km kuzeyinde küçük bir aşiret topluluğu iken 19. yüzyıl sonlarında Aydın iline bağlı bir nahiye merkezi olan Germencik, savaş sonrası 1948 yılında ilçe merkezi olur ve gelişimini sürdürmeye devam etmektedir (Anonim, 2023n). Türkiye'nin en önemli jeotermal alanlarından birini Germencik jeotermal alanı oluşturmaktadır (Filiz vd., 1999).

Çalışma alanına ait uydu görüntüsü Resim 4.13. (Anonim, 2023o) ve alandan çekilmiş fotoğraflar Resim 4.14.'de sunulmuştur.

Resim 4.13. Sanayi peyzajının değerlendirildiği alanların uydu görüntüsü

(Anonim, 2023o)

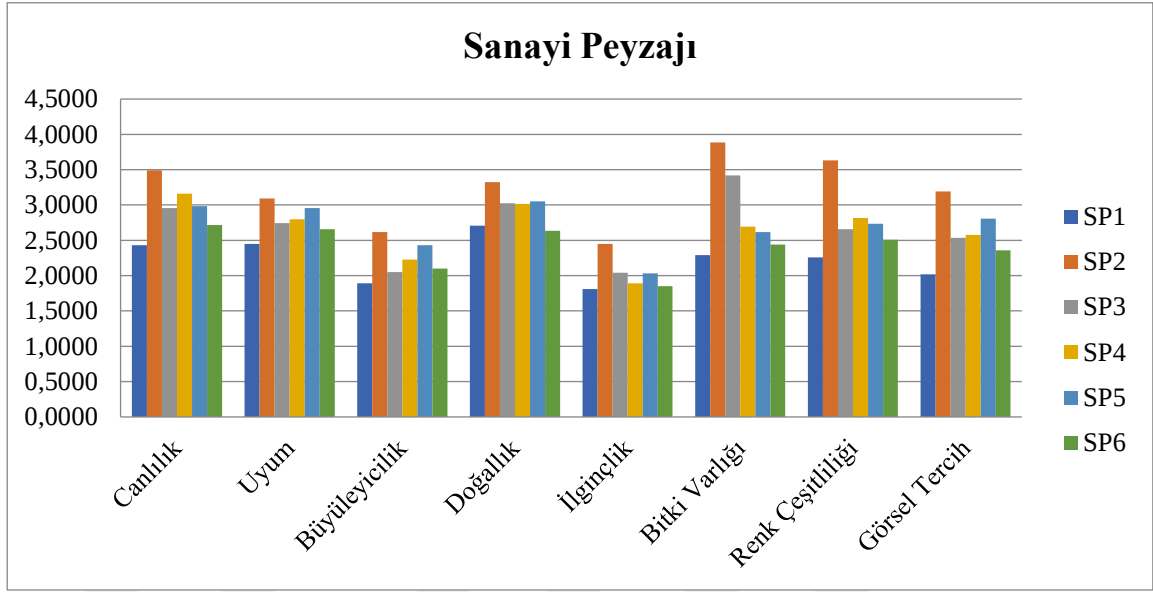
Resim 4.14. Sanayi peyzajından görünümler (Özgün)

Sanayi peyzajının görsel kalitesini belirlemek amacıyla görsel kalite analizi çalışması uygulanmıştır. Alanı temsil eden 6 adet fotoğraf seçilmiştir (Resim 4.15.). Bu fotoğraflara ilişkin katılımcıların verdiği puanlarla yapılan istatistik analiz sonuçları ve ortalama değerleri Çizelge 4.30.'da verilmiştir.

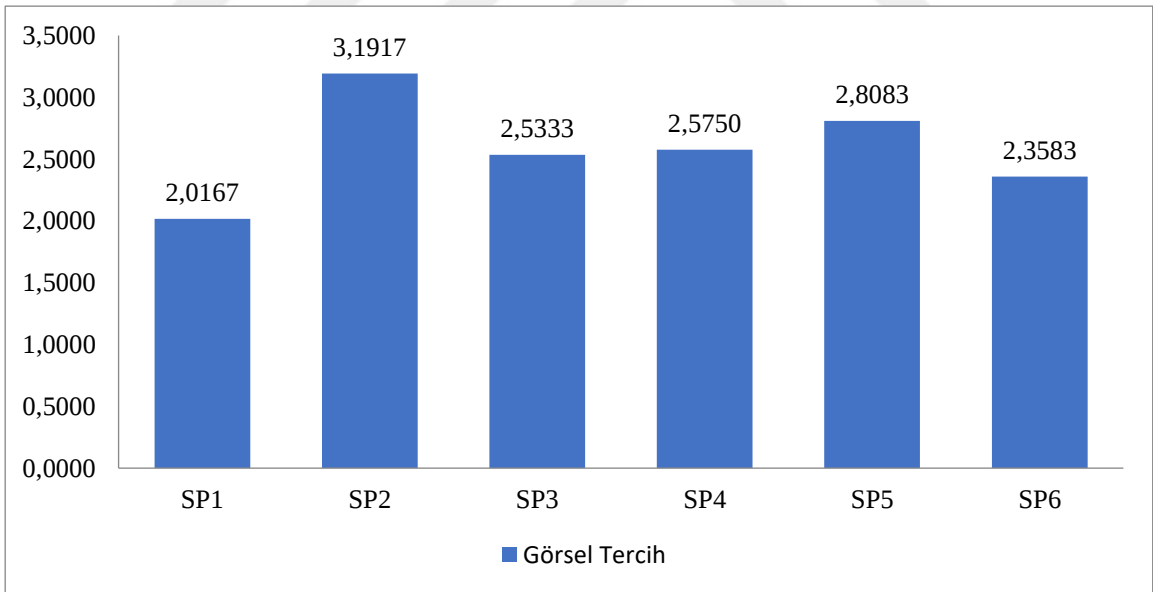
Sanayi peyzajında incelenen peyzaj özelliklerinden; canlılık 3,4917 puan (SP2), uyum 3,0917 puan (SP2), büyüleyicilik 2,6167 puan (SP2), doğallık 3,3250 puan (SP2), ilginçlik 2,4500 puan (SP2), bitki varlığı 3,8833 puan (SP2), renk çeşitliliği 3,6333 puan (SP2) ve görsel tercih 3,1917 puan (SP2) ile katılımcılardan en yüksek değeri almıştır. SP2 kodlu fotoğraf en çok beğenilen fotoğraf olmuştur. Tüm peyzaj özellikleri içinde en yüksek değerin bitki varlığına verildiği bunu renk çeşitliliği ve canlılık parametrelerinin takip ettiği görülmüştür (Çizelge 4.30., Şekil 4.11., Şekil 4.12.).

Çizelge 4.30. Sanayi peyzajının değerlendirildiği peyzajın görsel kalite analizi

Kültürel Peyzaj-Kırsal Peyzaj								
Sanayi Peyzajı (SP)								
Değerlendirme Kriterleri	Tanımlayıcı İstatistikler	Örnek Sayısı	SP1	SP2	SP3	SP4	SP5	SP6
Canlılık	Ortalama	120	2,4333	3,4917	2,9583	3,1583	2,9833	2,7167
	Std. Sapma	120	1,45367	1,35346	1,34973	1,35346	1,40816	1,42713
Uyum	Ortalama	120	2,4500	3,0917	2,7417	2,8000	2,9583	2,6583
	Std. Sapma	120	1,23567	1,34099	1,2057	1,35100	1,44592	1,36274
Büyüleyicilik	Ortalama	120	1,8917	2,6167	2,0500	2,2250	2,4333	2,1000
	Std. Sapma	120	1,20081	1,49049	1,23567	1,26665	1,39467	1,25959
Doğallık	Ortalama	120	2,7083	3,3250	3,0250	3,0167	3,0500	2,6333
	Std. Sapma	120	1,38051	1,41518	1,30585	1,32832	1,35256	1,22257
İlginçlik	Ortalama	120	1,8083	2,4500	2,0417	1,8917	2,0333	1,8500
	Std. Sapma	120	1,07137	1,37719	1,23258	1,1061	1,10715	1,1201
Bitki Varlığı	Ortalama	120	2,2917	3,8833	3,4167	2,6917	2,6167	2,4417
	Std. Sapma	120	1,20500	1,34841	1,39978	1,27547	1,23113	1,22162
Renk Çeşitliliği	Ortalama	120	2,2583	3,6333	2,6583	2,8167	2,7333	2,5083
	Std. Sapma	120	1,11894	1,44323	1,07294	1,21602	1,28817	1,22300
Görsel Tercih	Ortalama	120	2,0167	3,1917	2,5333	2,5750	2,8083	2,3583
	Std. Sapma	120	1,14483	1,67179	1,32800	1,49319	1,56267	1,54374

Şekil 4.11. Sanayi peyzajının görsel kalite analizi

Şekil 4.12. Sanayi peyzajının görsel tercih puanları

Resim 4.15. Görsel kalite analizinde kullanılan sanayi peyzajı fotoğrafları (Özgün)

SP1 kodlu sanayi peyzajı fotoğrafının görsel tercih ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Spearman's korelasyon katsayı analizine göre görsel tercih puanlarının yüksek düzeyde pozitif ve anlamlı bir şekilde arttığı saptanmıştır.

Canlılığa, (SP1 Canlılık) ($r=,569^{**}$), uyuma (SP1 Uyum) ($r=,610^{**}$), büyüleyiciliğe (SP1 Büyüleyicilik) ($r=,523^{**}$), doğallığa (SP1 Doğallık) ($r=,420^{**}$), ilginçliğe (SP1 İlginçlik) ($r=,524^{**}$), bitki varlığına (SP1 Bitki Varlığı) ($r=,486^{**}$), renk çeşitliliğine (SP1 Renk Çeşitliliği) ($r=,570^{**}$) verilen puanlar incelendiğinde görsel tercih puanının (SP1 GTP) da arttığı görülmüştür (Çizelge 4.31.). Uyum en yüksek değeri alırken doğallık en düşük değeri almıştır.

Çizelge 4.31. incelendiğinde görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki değişme dereceleri sırasıyla; uyum, renk çeşitliliği, canlılık, ilginçlik, büyüleyicilik, bitki varlığı ve doğallıktır.

Bu fotoğrafta genel olarak görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır.

Katılımcılar SP1 fotoğrafını daha çok, uyum ve renk çeşitliliği yüksek olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.31. SP1 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler

SP1 Korelasyon Analizi	Görsel Tercih	Canlılık	Uyum	Büyüleyicilik	Doğallık	İlginçlik	Bitki Varlığı
Canlılık	,569**						
Uyum	,610**	,721**					
Büyüleyicilik	,523**	,621**	,627**				
Doğallık	,420**	,410**	,487**	,476**			
İlginçlik	,524**	,487**	,590**	,613**	,385**		
Bitki Varlığı	,486**	,282**	,395**	,260**	,466**	,319**	
Renk Çeşitliliği	,570**	,452**	,533**	,356**	,471**	,445**	,608**

** $p<0,01$, * $p<0,05$

SP2 kodlu sanayi peyzajı fotoğrafının görsel tercih ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Spearman's korelasyon katsayı analizine göre görsel tercih puanlarının pozitif ve anlamlı bir şekilde arttığı saptanmıştır.

Canlılığa, (SP2 Canlılık) ($r=,630^{**}$), uyuma (SP2 Uyum) ($r=,725^{**}$), büyüleyiciliğe (SP2 Büyüleyicilik) ($r=,714^{**}$), doğallığa (SP2 Doğallık) ($r=,604^{**}$), ilginçliğe (SP2 İlginçlik) ($r=,657^{**}$), bitki varlığına (SP2 Bitki Varlığı) ($r=,573^{**}$), renk çeşitliliğine (SP2 Renk Çeşitliliği) ($r=,660^{**}$) verilen puanlar incelendiğinde görsel tercih puanının (SP2 GTP) da arttığı görülmüştür (Çizelge 4.32.). Uyum en yüksek değeri alırken bitki varlığı en düşük değeri almıştır.

Çizelge 4.32. incelendiğinde görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki değişme dereceleri sırasıyla; uyum, büyüleyicilik, renk çeşitliliği, ilginçlik, canlılık, doğallık ve bitki varlığıdır.

Bu fotoğrafta genel olarak görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır.

Katılımcılar SP2 fotoğrafını daha çok, uyum ve büyüleyiciliği yüksek olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.32. SP2 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler

SP2 Korelasyon Analizi	Görsel Tercih	Canlılık	Uyum	Büyüleyicilik	Doğallık	İlginçlik	Bitki Varlığı
Canlılık	,630**						
Uyum	,725**	,701**					
Büyüleyicilik	,714**	,610**	,766**				
Doğallık	,604**	,499**	,584**	,480**			
İlginçlik	,657**	,504**	,588**	,715**	,464**		
Bitki Varlığı	,573**	,498**	,483**	,393**	,629**	,383**	
Renk Çeşitliliği	,660**	,472**	,523**	,437**	,533**	,420**	,731**

** $p<0,01$, * $p<0,05$

SP3 kodlu sanayi peyzajı fotoğrafının görsel tercih ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Spearman's korelasyon katsayı analizine göre görsel tercih puanlarının pozitif ve anlamlı bir şekilde arttığı saptanmıştır.

Canlılığa, (SP3 Canlılık) ($r=,619^{**}$), uyuma (SP3 Uyum) ($r=,668^{**}$), büyüleyiciliğe (SP3 Büyüleyicilik) ($r=,601^{**}$), doğallığa (SP3 Doğallık) ($r=,603^{**}$), ilginçliğe (SP3 İlginçlik) ($r=,589^{**}$), bitki varlığına (SP3 Bitki Varlığı) ($r=,602^{**}$), renk çeşitliliğine (SP3 Renk Çeşitliliği) ($r=,550^{**}$) verilen puanlar incelendiğinde görsel tercih puanının (SP3 GTP) da arttığı görülmüştür (Çizelge 4.33.). Uyum en yüksek değeri alırken renk çeşitliliği en düşük değeri almıştır.

Çizelge 4.33. incelendiğinde görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki değişme dereceleri sırasıyla; uyum, canlılık, doğallık, bitki varlığı, büyüleyicilik, ilginçlik ve renk çeşitliliğidir.

Bu fotoğrafta genel olarak görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır.

Katılımcılar SP3 fotoğrafı daha çok, uyum ve canlılığı yüksek olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.33. SP3 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler

SP3 Korelasyon Analizi	Görsel Tercih	Canlılık	Uyum	Büyüleyicilik	Doğallık	İlginçlik	Bitki Varlığı
Canlılık	,619**						
Uyum	,668**	,713**					
Büyüleyicilik	,601**	,566**	,634**				
Doğallık	,603**	,555**	,677**	,494**			
İlginçlik	,589**	,505**	,523**	,663**	,562**		
Bitki Varlığı	,602**	,502**	,526**	,414**	,680**	,473**	
Renk Çeşitliliği	,550**	,511**	,505**	,446**	,437**	,465**	,511**

** $p<0,01$, * $p<0,05$

SP4 kodlu sanayi peyzajı fotoğrafının görsel tercih ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Spearman's korelasyon katsayı analizine göre görsel tercih puanlarının pozitif ve anlamlı bir şekilde arttığı saptanmıştır.

Canlılığa, (SP4 Canlılık) ($r=,641^{**}$), uyuma (SP4 Uyum) ($r=,675^{**}$), büyüleyiciliğe (SP4 Büyüleyicilik) ($r=,653^{**}$), doğallığa (SP4 Doğallık) ($r=,564^{**}$), ilginçliğe (SP4 İlginçlik) ($r=,570^{**}$), bitki varlığına (SP4 Bitki Varlığı) ($r=,556^{**}$), renk çeşitliliğine (SP4 Renk Çeşitliliği) ($r=,590^{**}$) verilen puanlar incelendiğinde görsel tercih puanının (SP4 GTP) da arttığı görülmüştür (Çizelge 4.34.). Uyum en yüksek değeri alırken bitki varlığı en düşük değeri almıştır.

Çizelge 4.34. incelendiğinde görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki değişme dereceleri sırasıyla; uyum, büyüleyicilik, canlılık, renk çeşitliliği, ilginçlik, doğallık ve bitki varlığıdır.

Bu fotoğrafta genel olarak görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır.

Katılımcılar SP4 fotoğrafını daha çok, uyum ve büyüleyiciliği yüksek olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.34. SP4 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler

SP4 Korelasyon Analizi	Görsel Tercih	Canlılık	Uyum	Büyüleyicilik	Doğallık	İlgincik	Bitki Varlığı
Canlılık	,641**						
Uyum	,675**	,684**					
Büyüleyicilik	,653**	,591**	,685**				
Doğallık	,564**	,552**	,510**	,511**			
İlgincik	,570**	,525**	,606**	,776**	,558**		
Bitki Varlığı	,556**	,492**	,481**	,467**	,506**	,493**	
Renk Çeşitliliği	,590**	,522**	,518**	,372**	,509**	,361**	,664**

** $p<0,01$, * $p<0,05$

SP5 kodlu sanayi peyzajı fotoğrafının görsel tercih ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Spearman's korelasyon katsayı analizine göre görsel tercih puanlarının pozitif ve anlamlı bir şekilde arttığı saptanmıştır.

Canlılığa, (SP5 Canlılık) ($r=,705^{**}$), uyuma (SP5 Uyum) ($r=,645^{**}$), büyüleyiciliğe (SP5 Büyüleyicilik) ($r=,691^{**}$), doğallığa (SP5 Doğallık) ($r=,604^{**}$), ilginçliğe (SP5 İlginçlik) ($r=,677^{**}$), bitki varlığına (SP5 Bitki Varlığı) ($r=,584^{**}$), renk çeşitliliğine (SP5 Renk Çeşitliliği) ($r=,642^{**}$) verilen puanlar incelendiğinde görsel tercih puanının (SP5 GTP) da arttığı görülmüştür (Çizelge 4.35.). Canlılık en yüksek değeri alırken bitki varlığı en düşük değeri almıştır.

Çizelge 4.35. incelendiğinde görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki değişme dereceleri sırasıyla; canlılık, büyüleyicilik, ilginçlik, uyum, renk çeşitliliği, doğallık ve bitki varlığıdır.

Bu fotoğrafta genel olarak görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır.

Katılımcılar SP5 fotoğrafını daha çok, canlılık ve büyüleyiciliği yüksek olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.35. SP5 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler

SP5 Korelasyon Analizi	Görsel Tercih	Canlılık	Uyum	Büyüleyicilik	Doğallık	İlginçlik	Bitki Varlığı
Canlılık	,705**						
Uyum	,645**	,681**					
Büyüleyicilik	,691**	,672**	,605**				
Doğallık	,604**	,556**	,615**	,589**			
İlginçlik	,677**	,659**	,654**	,765**	,572**		
Bitki Varlığı	,584**	,505**	,464**	,447**	,604**	,462**	
Renk Çeşitliliği	,642**	,572**	,494**	,481**	,516**	,454**	,569**

** $p<0,01$, * $p<0,05$

SP6 kodlu sanayi peyzajı fotoğrafının görsel tercih ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Spearman's korelasyon katsayı analizine göre görsel tercih puanlarının pozitif ve anlamlı bir şekilde arttığı saptanmıştır.

Canlılığa, (SP6 Canlılık) ($r=,689^{**}$), uyuma (SP6 Uyum) ($r=,678^{**}$), büyüleyiciliğe (SP6 Büyüleyicilik) ($r=,651^{**}$), doğallığa (SP6 Doğallık) ($r=,552^{**}$), ilginçliğe (SP6 İlginçlik) ($r=,662^{**}$), bitki varlığına (SP6 Bitki Varlığı) ($r=,584^{**}$), renk çeşitliliğine (SP6 Renk Çeşitliliği) ($r=,677^{**}$) verilen puanlar incelendiğinde görsel tercih puanının (SP6 GTP) da arttığı görülmüştür (Çizelge 4.36.). Canlılık en yüksek değeri alırken doğallık en düşük değeri almıştır.

Çizelge 4.36. incelendiğinde görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki değişme dereceleri sırasıyla; canlılık, uyum, renk çeşitliliği, ilginçlik, büyüleyicilik, bitki varlığı ve doğallıktır.

Bu fotoğrafta genel olarak görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır.

Katılımcılar SP6 fotoğrafını daha çok, canlılık ve uyumluluğu yüksek olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.36. SP6 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler

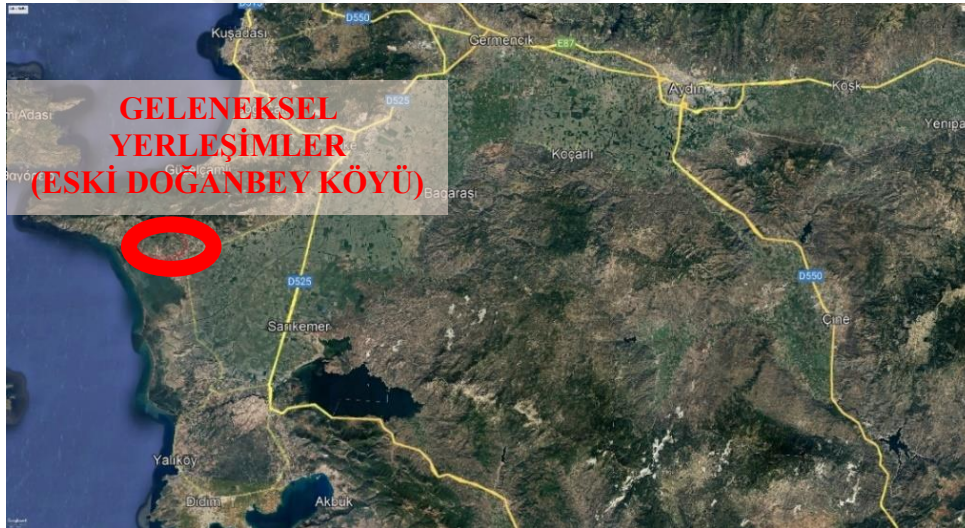
SP6 Korelasyon Analizi	Görsel Tercih	Canlılık	Uyum	Büyüleyicilik	Doğallık	İlginçlik	Bitki Varlığı
Canlılık	,689**						
Uyum	,678**	,707**					
Büyüleyicilik	,651**	,672**	,763**				
Doğallık	,552**	,497**	,620**	,471**			
İlginçlik	,662**	,494**	,601**	,667**	,567**		
Bitki Varlığı	,584**	,462**	,471**	,449**	,530**	,494**	
Renk Çeşitliliği	,677**	,589**	,638**	,594**	,437**	,545**	,609**

** $p<0,01$, * $p<0,05$

4.2.2.2.3. Geleneksel Yerleşimler

Çalışmada, geleneksel yerleşimler alanı için Söke ilçesi Eski Doğanbey köyü seçilmiştir. Eski Doğanbey köyü Aydın ili Söke ilçesine 30 km uzaklıktadır. Sırtını Mykale Dağlarına (Dilek Dağları) yaslamış olan, Kurtuluş Savaşı sırasında mübadele sonucunda Yunanistan'a göç eden Rumlardan kalma bir köydür. Köyde bulunan konut, dükkân, hastane ve çeşme gibi yapılar geç Osmanlı dönemi mimari özelliklerini yansıtır. Köy geçmişte mübadele sonucu yerleşen köylüler tarafından terk edildiğinden evleri satın alan kişilker aslına uygun restore etmektedir. Özellikle mimarisiyle büyük ilgi çeken köyün taş evleri, dar sokakları ve doğal güzellikleri görülmeye değerdir. Rumca odalar anlamına gelen "Domatia" ismiyle kurulan köy zaman içinde "Doğanbey" ismini almıştır (Anonim, 2023ö).

Çalışma alanına ait uydu görüntüsü Resim 4.16. (Anonim, 2023p) ve alandan çekilmiş fotoğraflar Resim 4.17.'de sunulmuştur.

Resim 4.16. Geleneksel yerleşimler (Eski Doğanbey-Söke)'in uydu görüntüsü
(Anonim, 2023p)

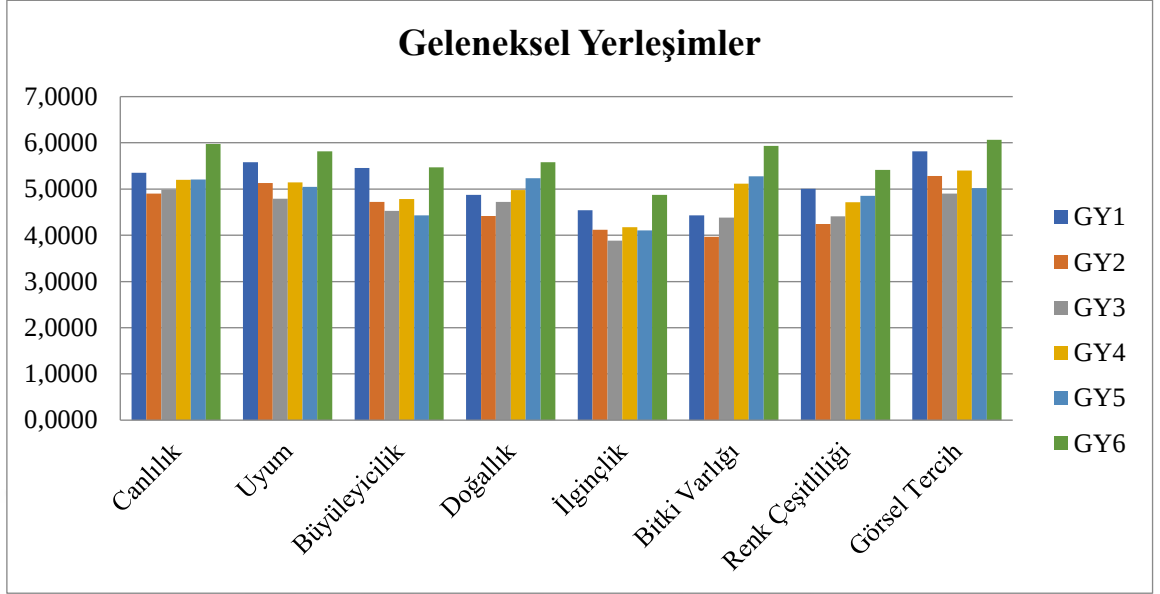
Resim 4.17. Geleneksel yerleşimler (Eski Doğanbey-Söke)’den görünüm (Özgün)

Geleneksel yerleşimlerin görsel kalitesini belirlemek amacıyla görsel kalite analizi çalışması uygulanmıştır. Alanı temsil eden 6 adet fotoğraf seçilmiştir (Resim 4.18.). Bu fotoğraflara ilişkin katılımcıların verdiği puanlarla yapılan istatistik analiz sonuçları ve ortalama değerleri Çizelge 4.37.’de sunulmuştur.

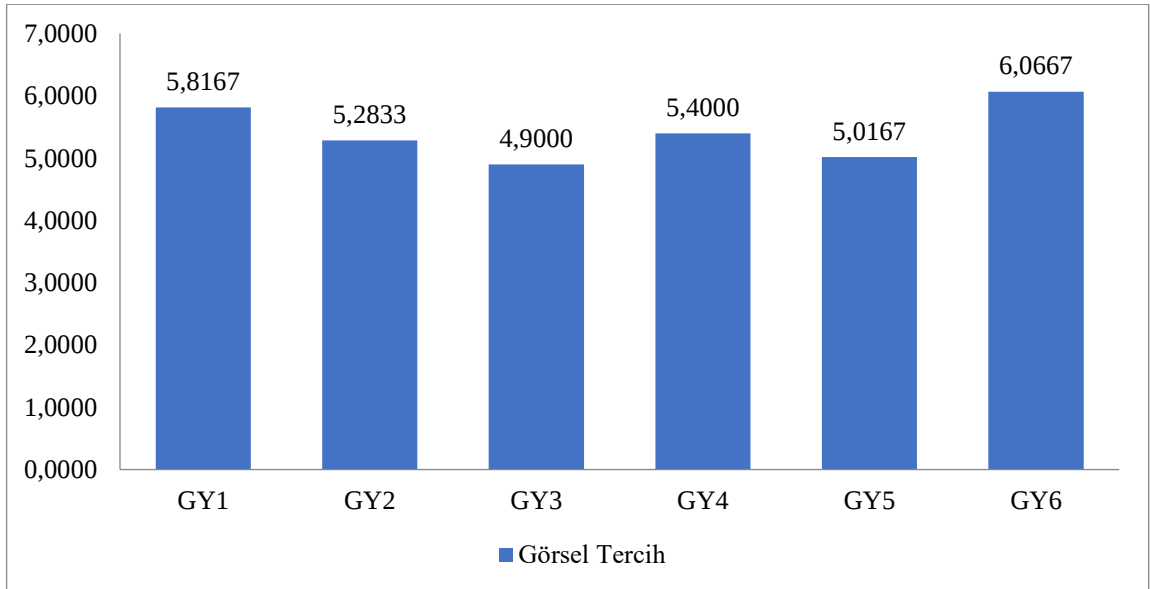
Geleneksel yerleşimlerde incelenen peyzaj özelliklerinde; canlılık 5,9750 puan (GY6), uyum 5,8167 puan (GY6), büyüleyicilik 5,4667 puan (GY6), doğallık 5,5833 puan (GY6), ilginçlik 4,8750 puan (GY6), bitki varlığı 5,9333 puan (GY6), renk çeşitliliği 5,4167 puan (GY6) ve görsel tercih 6,0667 puan (GY6) ile katılımcılardan en yüksek değeri almıştır. GY6 kodlu fotoğraf en çok beğenilen fotoğraf olmuştur. Tüm peyzaj özellikleri içinde en yüksek değerin canlılık peyzaj özelliğine verildiği bunu bitki varlığı, uyum ve doğallık peyzaj özelliğinin takip ettiği görülmüştür (Çizelge 4.37., Şekil 4.13., Şekil 4.14.).

Çizelge 4.37. Geleneksel yerleşimler (Eski Doğanbey-Söke)'in görsel kalite analizi

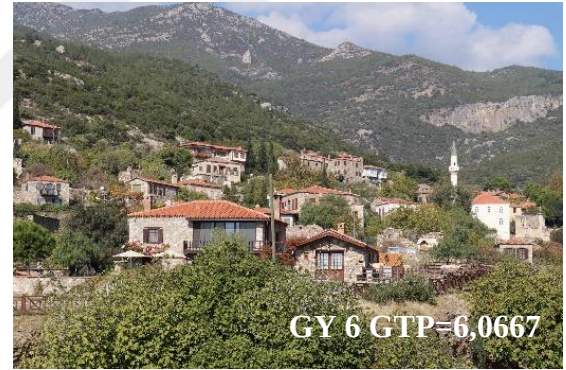
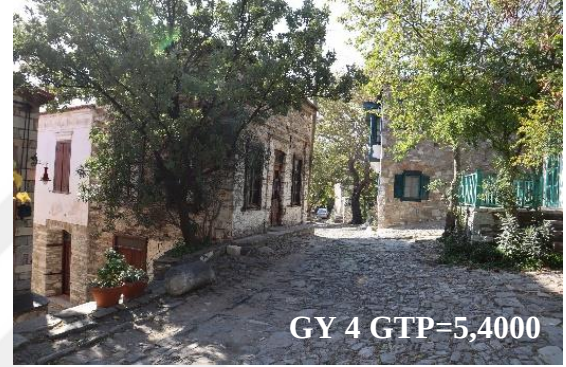
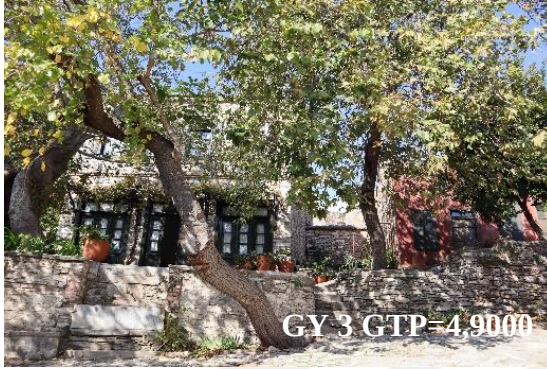
Kültürel Peyzaj-Kırsal Peyzaj								
Geleneksel Yerleşimler (GY)								
Değerlendirme Kriterleri	Tanımlayıcı İstatistikler	Örnek Sayısı	GY1	GY2	GY3	GY4	GY5	GY6
Canlılık	Ortalama	120	5,3500	4,9000	4,9833	5,2000	5,2083	5,9750
	Std. Sapma	120	1,17859	1,18393	1,20212	1,11219	1,30864	1,08048
Uyum	Ortalama	120	5,5833	5,1333	4,7917	5,1417	5,0500	5,8167
	Std. Sapma	120	1,06576	1,25647	1,35284	1,34911	1,41926	1,11509
Büyüleyicilik	Ortalama	120	5,4583	4,7250	4,5250	4,7833	4,4333	5,4667
	Std. Sapma	120	1,35904	1,41399	1,44921	1,49612	1,57038	1,45483
Doğallık	Ortalama	120	4,8750	4,4167	4,7250	4,9750	5,2333	5,5833
	Std. Sapma	120	1,49263	1,41174	1,40205	1,30585	1,24842	1,30018
İlginçlik	Ortalama	120	4,5417	4,1167	3,8833	4,1750	4,1083	4,8750
	Std. Sapma	120	1,52236	1,5404	1,57812	1,57001	1,72863	1,68315
Bitki Varlığı	Ortalama	120	4,4333	3,9667	4,3833	5,1167	5,2750	5,9333
	Std. Sapma	120	1,46519	1,40188	1,39738	1,30406	1,24322	1,17204
Renk Çeşitliliği	Ortalama	120	5,0083	4,2417	4,4083	4,7167	4,8500	5,4167
	Std. Sapma	120	1,55296	1,47811	1,45807	1,48484	1,27451	1,40577
Görsel Tercih	Ortalama	120	5,8167	5,2833	4,9000	5,4000	5,0167	6,0667
	Std. Sapma	120	1,15942	1,37311	1,37444	1,36831	1,52835	1,24167

Şekil 4.13. Geleneksel yerleşimler (Eski Doğanbey-Söke)'in görsel kalite analizi

Şekil 4.14. Geleneksel yerleşimler (Eski Doğanbey-Söke)'in görsel tercih puanları

Resim 4.18. Görsel kalite analizinde kullanılan geleneksel yerleşimler
(Eski Doğanbey-Söke)'in fotoğrafları (Özgün)

Çalışmada incelenen geleneksel yerleşimlere dair görsel kalite analiz sonuçlarının peyzaj özellikleri ve görsel tercih açısından değerlendirilmesi Çizelge 4.38., 4.39., 4.40., 4.41., 4.42. ve 4.43.'te sunulmuştur.

GY1 kodlu geleneksel yerleşimler fotoğrafının görsel tercih ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Spearman's korelasyon katsayı analizine göre görsel tercih puanlarının pozitif ve anlamlı bir şekilde arttığı saptanmıştır.

Canlılığa, (GY1 Canlılık) ($r=,544^{**}$), uyuma (GY1 Uyum) ($r=,527^{**}$), büyüleyiciliğe (GY1 Büyüleyicilik) ($r=,588^{**}$), doğallığa (GY1 Doğallık) ($r=,490^{**}$), ilginçliğe (GY1 İlginçlik) ($r=,500^{**}$), bitki varlığına (GY1 Bitki Varlığı) ($r=,506^{**}$), renk çeşitliliğine (GY1 Renk Çeşitliliği) ($r=,553^{**}$) verilen puanlar incelendiğinde görsel tercih puanının (GY1 GTP) da arttığı görülmüştür (Çizelge 4.38.). Büyüleyicilik en yüksek değeri alırken doğallık en düşük değeri almıştır.

Çizelge 4.38. incelendiğinde görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki değişme dereceleri sırasıyla; büyüleyicilik, renk çeşitliliği, canlılık, uyum, bitki varlığı, ilginçlik ve doğallıktır.

Bu fotoğrafta genel olarak görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır.

Katılımcılar GY1 fotoğrafını daha çok, büyüleyici ve renk çeşitliliği yüksek olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.38. GY1 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler

GY1 Korelasyon Analizi	Görsel Tercih	Canlılık	Uyum	Büyüleyicilik	Doğallık	İlginçlik	Bitki Varlığı
Canlılık	,544**						
Uyum	,527**	,767**					
Büyüleyicilik	,588**	,655**	,699**				
Doğallık	,490**	,604**	,596**	,687**			
İlginçlik	,500**	,553**	,474**	,660**	,606**		
Bitki Varlığı	,506**	,480**	,428**	,494**	,565**	,510**	
Renk Çeşitliliği	,553**	,367**	,352**	,529**	,433**	,555**	,592**

** $p<0,01$, * $p<0,05$

GY2 kodlu geleneksel yerleşimler fotoğrafının görsel tercih ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Spearman's korelasyon katsayı analizine göre görsel tercih puanlarının pozitif ve anlamlı bir şekilde arttığı saptanmıştır.

Canlılığa, (GY2 Canlılık) ($r=,518^{**}$), uyuma (GY2 Uyum) ($r=,522^{**}$), büyüleyiciliğe (GY2 Büyüleyicilik) ($r=,559^{**}$), doğallığa (GY2 Doğallık) ($r=,445^{**}$), ilginçliğe (GY2 İlginçlik) ($r=,560^{**}$), bitki varlığına (GY2 Bitki Varlığı) ($r=,488^{**}$), renk çeşitliliğine (GY2 Renk Çeşitliliği) ($r=,548^{**}$) verilen puanlar incelendiğinde görsel tercih puanının (GY2 GTP) da arttığı görülmüştür (Çizelge 4.39.). İlginçlik en yüksek değeri alırken doğallık en düşük değeri almıştır.

Çizelge 4.39. incelendiğinde görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki değişme dereceleri sırasıyla; ilginçlik, büyüleyicilik, renk çeşitliliği, uyum, canlılık, bitki varlığı ve doğallıktır.

Bu fotoğrafta genel olarak görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır.

Katılımcılar GY2 fotoğrafını daha çok, ilginçlik ve büyüleyiciliği yüksek olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.39. GY2 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler

GY2 Korelasyon Analizi	Görsel Tercih	Canlılık	Uyum	Büyüleyicilik	Doğallık	İlginçlik	Bitki Varlığı
Canlılık	,518**						
Uyum	,522**	,772**					
Büyüleyicilik	,559**	,681**	,757**				
Doğallık	,445**	,533**	,633**	,604**			
İlginçlik	,560**	,528**	,543**	,653**	,602**		
Bitki Varlığı	,488**	,493**	,486**	,481**	,583**	,534**	
Renk Çeşitliliği	,548**	,491**	,488**	,457**	,467**	,644**	,660**

** $p<0,01$, * $p<0,05$

GY3 kodlu geleneksel yerleşimler fotoğrafının görsel tercih ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Spearman's korelasyon katsayı analizine göre görsel tercih puanlarının pozitif ve anlamlı bir şekilde arttığı saptanmıştır.

Canlılığa, (GY3 Canlılık) ($r=,503^{**}$), uyuma (GY3 Uyum) ($r=,518^{**}$), büyüleyiciliğe (GY3 Büyüleyicilik) ($r=,621^{**}$), doğallığa (GY3 Doğallık) ($r=,542^{**}$), ilginçliğe (GY3 İlginçlik) ($r=,645^{**}$), bitki varlığına (GY3 Bitki Varlığı) ($r=,545^{**}$), renk çeşitliliğine (GY3 Renk Çeşitliliği) ($r=,662^{**}$) verilen puanlar incelendiğinde görsel tercih puanının (GY3 GTP) da arttığı görülmüştür (Çizelge 4.40.). Renk çeşitliliği en yüksek değeri alırken canlılık en düşük değeri almıştır.

Çizelge 4.40. incelendiğinde görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki değişme dereceleri sırasıyla; renk çeşitliliği, ilginçlik, büyüleyicilik, bitki varlığı, doğallık, uyum ve canlılıktır.

Bu fotoğrafta genel olarak görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır.

Katılımcılar GY3 fotoğrafını daha çok, renk çeşitliliği ve ilginçliği yüksek olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.40. GY3 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler

GY3 Korelasyon Analizi	Görsel Tercih	Canlılık	Uyum	Büyüleyicilik	Doğallık	İlginçlik	Bitki Varlığı
Canlılık	,503**						
Uyum	,518**	,779**					
Büyüleyicilik	,621**	,637**	,712**				
Doğallık	,542**	,555**	,622**	,674**			
İlginçlik	,645**	,448**	,526**	,754**	,532**		
Bitki Varlığı	,545**	,539**	,539**	,555**	,540**	,493**	
Renk Çeşitliliği	,662**	,466**	,512**	,590**	,520**	,568**	,596**

** $p<0,01$, * $p<0,05$

GY4 kodlu geleneksel yerleşimler fotoğrafının görsel tercih ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0.01$) vardır. Spearman's korelasyon katsayı analizine göre görsel tercih puanlarının pozitif ve anlamlı bir şekilde arttığı saptanmıştır.

Canlılığa, (GY4 Canlılık) ($r=,725^{**}$), uyuma (GY4 Uyum) ($r=,520^{**}$), büyüleyiciliğe (GY4 Büyüleyicilik) ($r=,678^{**}$), doğallığa (GY4 Doğallık) ($r=,498^{**}$), ilginçliğe (GY4 İlginçlik) ($r=,579^{**}$), bitki varlığına (GY4 Bitki Varlığı) ($r=,554^{**}$), renk çeşitliliğine (GY4 Renk Çeşitliliği) ($r=,691^{**}$) verilen puanlar incelendiğinde görsel tercih puanının (GY4 GTP) da arttığı görülmüştür (Çizelge 4.41.). Canlılık en yüksek değeri alırken doğallık en düşük değeri almıştır.

Çizelge 4.41. incelendiğinde görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki değişme dereceleri sırasıyla; canlılık, renk çeşitliliği, büyüleyicilik, ilginçlik, bitki varlığı, uyum ve doğallıktır.

Bu fotoğrafta genel olarak görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır.

Katılımcılar GY4 fotoğrafını daha çok, canlılık ve renk çeşitliliği yüksek olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.41. GY4 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler

GY4 Korelasyon Analizi	Görsel Tercih	Canlılık	Uyum	Büyüleyicilik	Doğallık	İlginçlik	Bitki Varlığı
Canlılık	,725**						
Uyum	,520**	,647**					
Büyüleyicilik	,678**	,710**	,752**				
Doğallık	,498**	,491**	,537**	,605**			
İlginçlik	,579**	,524**	,600**	,759**	,594**		
Bitki Varlığı	,554**	,553**	,551**	,588**	,617**	,566**	
Renk Çeşitliliği	,691**	,615**	,544**	,605**	,514**	,579**	,656**

** $p<0,01$, * $p<0,05$

GY5 kodlu geleneksel yerleşimler fotoğrafının görsel tercih ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Spearman's korelasyon katsayı analizine göre görsel tercih puanlarının pozitif ve anlamlı bir şekilde arttığı saptanmıştır.

Canlılığa, (GY5 Canlılık) ($r=,685^{**}$), uyuma (GY5 Uyum) ($r=,693^{**}$), büyüleyiciliğe (GY5 Büyüleyicilik) ($r=,675^{**}$), doğallığa (GY5 Doğallık) ($r=,479^{**}$), ilginçliğe (GY5 İlginçlik) ($r=,619^{**}$), bitki varlığına (GY5 Bitki Varlığı) ($r=,483^{**}$), renk çeşitliliğine (GY5 Renk Çeşitliliği) ($r=,612^{**}$) verilen puanlar incelendiğinde görsel tercih puanının (GY5 GTP) da arttığı görülmüştür (Çizelge 4.42.). Uyum en yüksek değeri alırken doğallık en düşük değeri almıştır.

Çizelge 4.42. incelendiğinde görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki değişme dereceleri sırasıyla; uyum, canlılık, büyüleyicilik, ilginçlik, renk çeşitliliği, bitki varlığı ve doğallıktır.

Bu fotoğrafta genel olarak görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır.

Katılımcılar GY5 fotoğrafını daha çok, uyum ve canlılığı yüksek olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.42. GY5 kodlu fotoğrafın görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler

GY5 Korelasyon Analizi	Görsel Tercih	Canlılık	Uyum	Büyüleyicilik	Doğallık	İlginçlik	Bitki Varlığı
Canlılık	,685**						
Uyum	,693**	,787**					
Büyüleyicilik	,675**	,679**	,732**				
Doğallık	,479**	,453**	,457**	,582**			
İlginçlik	,619**	,584**	,628**	,776**	,602**		
Bitki Varlığı	,483**	,586**	,519**	,500**	,595**	,453**	
Renk Çeşitliliği	,612**	,645**	,718**	,671**	,455**	,547**	,585**

** $p<0,01$, * $p<0,05$

GY6 kodlu geleneksel yerleşimler fotoğrafının görsel tercih ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Spearman's korelasyon katsayı analizine göre görsel tercih puanlarının pozitif ve anlamlı bir şekilde arttığı saptanmıştır.

Canlılığa, (GY6 Canlılık) ($r=,534^{**}$), uyuma (GY6 Uyum) ($r=,490^{**}$), büyüleyiciliğe (GY6 Büyüleyicilik) ($r=,586^{**}$), doğallığa (GY6 Doğallık) ($r=,443^{**}$), ilginçliğe (GY6 İlginçlik) ($r=,479^{**}$), bitki varlığına (GY6 Bitki Varlığı) ($r=,536^{**}$), renk çeşitliliğine (GY6 Renk Çeşitliliği) ($r=,592^{**}$) verilen puanlar incelendiğinde görsel tercih puanının (GY6 GTP) da arttığı görülmüştür (Çizelge 4.43.). Renk çeşitliliği en yüksek değeri alırken doğallık en düşük değeri almıştır.

Çizelge 4.43. incelendiğinde görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki değişme dereceleri sırasıyla; renk çeşitliliği, büyüleyicilik, bitki varlığı, canlılık, uyum, ilginçlik ve doğallıktır.

Bu fotoğrafta genel olarak görsel tercihe ve peyzaj özelliklerine (canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği, görsel tercih) verilen puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki ($p<0,01$) vardır. Katılımcılar GY6 fotoğrafını daha çok, renk çeşitliliği ve büyüleyiciliği yüksek olarak değerlendirmişlerdir.

Çizelge 4.43. GY6 nolu kodlu görsel tercih ve peyzaj özellikleri arasındaki ilişkiler

GY6 Korelasyon Analizi	Görsel Tercih	Canlılık	Uyum	Büyüleyicilik	Doğallık	İlginçlik	Bitki Varlığı
Canlılık	,534**						
Uyum	,490**	,715**					
Büyüleyicilik	,586**	,651**	,682**				
Doğallık	,443**	,544**	,585**	,608**			
İlginçlik	,479**	,506**	,591**	,732**	,645**		
Bitki Varlığı	,536**	,501**	,472**	,536**	,647**	,509**	
Renk Çeşitliliği	,592**	,557**	,649**	,634**	,544**	,607**	,626**

** $p<0,01$, * $p<0,05$

4.3. Peyzaj Tiplerine Göre Görsel Tercih Puanlarının Değerlendirilmesi

Görsel kalite analizi belirlenen 6 peyzaj tipine göre seçilen 36 fotoğrafın katılımcılar tarafından değerlendirilmesi ile yürütülmüştür. Analiz sonuçlarına göre peyzaj tiplerinin görsel tercih puan ortalamaları Çizelge 4.44.'de sunulmuştur.

Çizelge 4.44. Peyzaj tiplerine göre görsel tercih puan ortalamaları

Peyzaj Tipleri		Kısaltmalar	Örnek Sayısı (N)	Ortalama	Standart Sapma
DOĞAL PEYZAJ	Dilek Yarımadası Büyük Menderes Deltası Milli Parkı (MP)	MP1	120	5,0500	1,37107
		MP2	120	4,4583	1,35904
		MP3	120	5,4250	1,55926
		MP4	120	4,1750	1,33890
		MP5	120	5,4667	1,28947
		MP6	120	5,5250	1,47792
	Bafa Gölü Tabiat Parkı (BGTP)	BGTP1	120	3,5667	1,32039
		BGTP2	120	3,4000	1,38661
		BGTP3	120	5,0333	1,47206
		BGTP4	120	4,4250	1,33890
		BGTP5	120	5,8167	1,34091
		BGTP6	120	4,1417	1,59461
KÜLTÜREL PEYZAJ	KENTSEL PEYZAJ Aydın Kenti (AK)	AK1	120	2,3667	1,33431
		AK2	120	2,0833	1,39376
		AK3	120	2,4667	1,25647
		AK4	120	3,3250	1,52383
		AK5	120	3,3167	1,46088
		AK6	120	3,3250	1,62006
	Tarımsal Peyzaj (TP)	TP1	120	3,5167	1,66013
		TP2	120	2,9833	1,44352
		TP3	120	3,1917	1,65664
		TP4	120	2,9583	1,51406
		TP5	120	4,2250	1,57961
		TP6	120	3,9083	1,60355
KIRSAL PEYZAJ Sanayi Peyzajı (SP)	SP1	120	2,0167	1,14483	
	SP2	120	3,1917	1,67179	
	SP3	120	2,5333	1,32800	
	SP4	120	2,5750	1,49319	
	SP5	120	2,8083	1,56267	
	SP6	120	2,3583	1,54374	
Geleneksel Yerleşimler (GY)	GY1	120	5,8167	1,15942	
	GY2	120	5,2833	1,37311	
	GY3	120	4,9000	1,37444	
	GY4	120	5,4000	1,36831	
	GY5	120	5,0167	1,52835	
	GY6	120	6,0667	1,24167	

Analiz sonucunda değerlendirilen fotoğraflardan görsel tercih puanlarının (GTP) ortalamaları incelenerek her peyzaj tipinden en yüksek puanı alan fotoğraf belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre; Doğal Peyzaj tipinden; Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı'nın MP6 kodlu fotoğrafı (GTP=5,5250), Bafa Gölü Tabiat Parkı'nın BGTP5 kodlu fotoğrafı (GTP=5,8167), Kültürel Peyzaj tipinde yer alan, Kentsel Peyzaj fotoğraflarından; Aydın Kentine ait AK4 kodlu (GTP=3,3250) ve AK6 kodlu (GTP=3,3250) fotoğrafların, Kırsal Peyzaj tipinde yer alan Tarımsal Peyzajlara ait fotoğraflardan, TP5 kodlu fotoğrafın (GTP=4,2250), Sanayi Peyzajlarına ait fotoğraflarından SP2 kodlu fotoğrafın (GTP=3,1917), Geleneksel Yerleşimler fotoğraflarından GY6 kodlu fotoğrafın (GTP=6,0667) görsel tercih puanlarının diğer fotoğraflara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Çizelge 4.45.).

Çizelge 4.45. Görsel tercih puanı (GTP) yüksek olan fotoğraflar

Görsel Kalite Derecelendirme Numarası	Görsel Kalitesi En Yüksek Olan Peyzaj Tipleri	Ortalama Görsel Tercih Puanı
1	GY6	6,0667
2	BGTP5	5,8167
3	MP6	5,5250
4	TP5	4,2250
5	AK4	3,3250
6	AK6	3,3250
7	SP2	3,1917

Çalışmada en yüksek değer alan görsel tercihler ve puanları Çizelge 4.46.'da, görsel kaynak değerleri haritası ise Resim 4.19.'da sunulmuştur.

Çizelge 4.46. En yüksek değer alan görsel tercihler, puanları ve en etkili peyzaj özelliği

Görsel Tercih Fotoğrafları	En Yüksek Değer Alan Görsel Tercihler	Görsel Tercih Puanı	En Etkili Peyzaj Özelliği
	Geleneksel Yerleşimler 6 (GY6) Görsel Tercih	6,0667	Büyüleyicilik
	Bafa Gölü Tabiat Parkı 5 (BGTP5) Görsel Tercih	5,8167	Renk Çeşitliliği
	Dilek Yarımadası- Büyük Menderes Deltası Milli Parkı 6 (MP6) Görsel Tercih	5,5250	Büyüleyicilik

Çizelge 4.46. (devamı)

**Tarımsal Peyzaj 5
(TP5) Görsel Tercih**

4,2250

Büyüleyicilik

**Aydın Kenti 4
(AK4) Görsel Tercih**

3,3250

Büyüleyicilik

**Aydın Kenti 6
(AK6) Görsel Tercih**

3,3250

Uyum

**Sanayi Peyzajı 2
(SP2) Görsel Tercih**

3,1917

Uyum

5. TARTIŞMA

Aydın ili örneğinde doğal ve kültürel peyzaj tiplerinin belirlenmesi amacıyla görsel kalite analizi yöntemi uygulanmıştır. Bir alanın peyzaj açısından değerini belirlemek amacıyla bağımlı ve bağımsız perspektifleri içeren peyzaj estetiğini belirleyen görsel kalite analizi yöntemiyle alanın estetik kalitesini tespit edilmesinde kişilerin ilgi ve beğenilerini ifade etmeleri istenmiştir. Peyzajın görsel olarak değerlendirilmesi göreceli bir kavramdır. Aynı alana bakan farklı kişiler manzarayı farklı olarak değerlendirebilmektedirler.

Çalışmada yararlanılan görsel kalite analizi yöntemi kullanılarak Aydın ilinin farklı peyzaj tiplerine göre psikofiziksel açıdan görsel değeri peyzajlara verilen puanlara yansımaları şeklinde belirlenmiştir.

Belirlenen peyzaj tiplerine göre Aydın ilinde seçilen alanların görsel kalite açısından değerlendirilmesini içeren çalışmada Peyzaj Mimarlığı Bölümü öğrencilerinden oluşan toplam 120 kişiye uygulanan görsel kalite analizi ile elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

Çalışmada kullanılan 36 adet fotoğraf, belirlenen 8 ayrı peyzaj özelliği ve görsel tercih Likert ölçeğine göre 1-7 arasında puanlanmıştır. Buna göre her peyzaj özelliği ve görsel tercihe verilen puanlar değerlendirilerek elde edilen veriler analiz edilmiştir.

Aydın ilinde belirlenen peyzajlar doğal ve kültürel peyzaj olarak iki ana kategoride ele alınmıştır. Doğal peyzaj kategorisinde Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı, Bafa Gölü Tabiat Parkı ve kültürel peyzaj kategorisinde; kentsel peyzaj olarak Aydın Kenti Efeler İlçesi, kırsal peyzaj olarak tarımsal peyzaj, sanayi peyzajı ve geleneksel yerleşimler (Söke/Eski Doğanbey Köyü) incelenmiştir.

Araştırma alanını oluşturan peyzajların görsel kalitesinin belirlenmesinde peyzaj özelliklerinden; canlılık, uyum (harmoni), büyüleyicilik, doğallık, ilginçlik, bitki varlığı, renk çeşitliliği ve görsel tercih ele alınmıştır.

Analiz sonucunda değerlendirilen fotoğraflardan görsel tercih puanlarının (GTP) ortalamaları incelenerek her peyzaj tipinden en yüksek puanı alan fotoğraf belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre; “Doğal Peyzaj tipinde; Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı’nın fotoğraflarından 6. fotoğrafın (MP6) (GTP=5,5250), Bafa Gölü Tabiat Parkı fotoğraflarından 5. fotoğrafın (BGTP5) (GTP=5,8167), Kültürel Peyzaj tipinde yer alan, Kentsel Peyzaj fotoğraflarından; Aydın Kentine ait 4. fotoğraf (AK4) (GTP=3,3250) ve 6. fotoğraf (AK6) (GTP=3,3250)’ların, Kırsal Peyzaj tipinde yer alan Tarımsal Peyzajlara ait

fotoğraflardan, 5. fotoğrafın (TP5) (GTP=4,2250), Sanayi Peyzajlarına ait fotoğraflardan, 2. fotoğrafın (SP2) (GTP=3,1917) ve Geleneksel Yerleşimler fotoğraflarından 6. fotoğrafın (GY6) (GTP=6,0667)” görsel tercih puanlarının diğer fotoğraflara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Çalışmada incelenen peyzajlardan görsel tercih (GT) açısından en yüksek puanı alan Geleneksel Yerleşimler (GY6)’dir. Bunu sırasıyla Bafa Gölü Tabiat Parkı (BGTP5), Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı (MP6), Tarımsal Peyzaj (TP5), Aydın Kenti (AK4 ve AK6) ve Sanayi Peyzajı (SP2) izlemiştir (Çizelge 4.45.). Bu bilgiler ışığında görsel kalite açısından en etkili peyzaj alanı Geleneksel Yerleşimler (Eski Doğanbey Köyü) olarak tespit edilmiştir. Değerlendirilmesi yapılan fotoğraflar çalışma alanının görsel karakterini ortaya koymaktadır.

Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı’nda tüm peyzaj özellikleri içinde en yüksek değerin doğallık peyzaj özelliğine verildiği bunu canlılık ve büyüleyicilik peyzaj özelliğinin takip ettiği görülmüştür.

Bafa Gölü Tabiat Parkı’nda incelenen peyzaj özelliklerinden tüm peyzaj özelliği içinde en yüksek değerin büyüleyicilik peyzaj özelliğine verildiği bunu uyum ve canlılık peyzaj özelliklerinin izlediği belirlenmiştir.

Aydın Kenti (Efeler İlçesi)’nde incelenen peyzaj özelliklerinden tüm peyzaj özellikleri içinde en yüksek değerin canlılık peyzaj özelliğine verildiği bunu uyum ve renk çeşitliliği peyzaj özelliğinin takip ettiği görülmüştür.

Tarımsal peyzajda tüm peyzaj özellikleri içinde en yüksek değerin doğallık peyzaj özelliğine verildiği bunu bitki varlığı ve uyum peyzaj özelliği izlediği dikkati çekmiştir.

Sanayi peyzajında tüm peyzaj özellikleri içinde en yüksek değerin bitki varlığı peyzaj özelliğine verildiği bunu renk çeşitliliği ve canlılık peyzaj özelliğinin takip ettiği saptanmıştır.

Geleneksel yerleşimlerde tüm peyzaj özellikleri içinde en yüksek değerin canlılık peyzaj özelliğine verildiği bunu bitki varlığı ve uyum peyzaj özelliğinin izlediği görülmüştür.

Çalışmada incelenen tüm peyzaj özelliği içinde en yüksek değerin Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı’nda doğallık, Bafa Gölü Tabiat Parkı’nda büyüleyicilik, Aydın Kenti (Efeler İlçesi)’nde canlılık, tarımsal peyzajda doğallık, sanayi peyzajında bitki varlığı ve geleneksel yerleşimlerde canlılığa verildiği belirlenmiştir.

Görsel kalite analizi sonuçlarına göre peyzaj tiplerinde yer alan peyzaj özelliklerine ilişkin değerlendirmeler aşağıda sunulmuştur.

Çalışmada doğallık peyzaj özelliğinin peyzaj tiplerine göre; doğal peyzaj grubunda Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı (MP)'da 5,0667-6,0500 puan arasında, Bafa Gölü Tabiat Parkı (BGTP)'inde 4,0667-5,5417 puan arasında, kültürel peyzaj-kentsel peyzaj grubunda Aydın Kenti (AK)'nde 1,5667-3,0917 puan arasında, kültürel peyzaj-kırsal peyzaj grubunda Tarımsal Peyzaj (TP)'da 3,7417-5,1083 puan arasında, Sanayi Peyzajı (SP)'nda 2,6333-3,3250 puan arasında ve Geleneksel Yerleşimler (GY)'de 4,4167-5,5833 puan arasında değiştiği belirlenmiştir.

Gültürk (2013) doğallık parametresinde uzman anketinde F8 numaralı fotoğrafın $4,0000 \pm 0,36515$ puanı ve kullanıcı anketinde ise F4, F12 ve F13 nolu fotoğrafların sırasıyla $4,1579 \pm 0,15789$, $4,1053 \pm 0,16919$, $4,0556 \pm 0,22099$ puanlarını aldığını bildirmiştir. Araştırmacı çalışmasında kullanıcı anketinde yeşil alanların daha baskın olduğu görülen fotoğrafların, uzman anketinde de insanlar tarafından daha az zarar verilmiş, yeşil alanın hâkim olduğu, boylu ağaçların ve çalılarının bulunduğu alanın doğallık puanının en yüksek olduğunu belirlemiştir.

Çalışmada elde ettiğimiz doğallık peyzaj özelliği değerinin AK ve SP dışında diğer peyzajlarda Gültürk (2013)'ün bildirdiği değere göre yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Doğallık peyzaj özelliğinin doğal peyzaj kategorisinde yer alan Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı (MP) ve kırsal peyzaj alanı içerisinde yer alan Tarımsal Peyzaj (TP)'da yeşil alanların daha yoğun olması nedeniyle bu alanlarda doğallık peyzaj özelliğinin diğer peyzaj özelliklerine göre yüksek olduğu saptanmıştır. Bu alanların doğal bulunmasının nedeni; bitkisel doku bakımından zenginlik, deniz peyzajının olması ayrıca alanların yapaylıktan uzak olması doğallık bakımından zengin olduğunu göstermiştir. Diğer kategoriler içerisinde Kent Peyzajı-Aydın Kenti (AK), Kırsal Peyzaj-Sanayi Peyzajı (SP) ve Geleneksel Yerleşimler (GY)'de doğallık peyzaj özelliğinin baskın gelmediği görülmüştür. Bu alanların doğallıktan uzak olmasının nedeni ise Kent Peyzajında yeşil alanın azlığı, betonlaşma, sert zemin etkisinin fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Sanayi Peyzajında ise yapay alanların yoğunluğu, çevre kirliliği, bitkisel dokunun azlığı nedeniyle doğallıktan uzak alanlar olarak tespit edilmiştir. Geleneksel Yerleşimlerde ise doğallık peyzaj özelliğinin baskın gelmediği görülmüştür. Bu alanların yapısal alanlar olması yönüyle doğallıktan uzak olduğu belirlenmiştir.

Çalışmada canlılık peyzaj özelliğinin peyzaj tiplerine göre doğal peyzaj grubunda Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı (MP)'nda 4,500-5,8167 puan arasında, Bafa Gölü Tabiat Parkı (BGTP)'nda 3,9167-5,8583 puan arasında, kültürel peyzaj-kentsel peyzaj grubunda Aydın Kenti (AK)'nde 2,4833-3,8750 puan arasında, kültürel peyzaj-kırsal peyzaj grubunda Tarımsal Peyzaj (TP)'da 3,2083-4,4500 puan arasında, Sanayi Peyzajı (SP)'nda 2,4333-3,4917 puan arasında ve Geleneksel Yerleşimler (GY)'de 4,9000-5,9750 puan arasında değiştiği belirlenmiştir.

Irmak ve Yılmaz (2010) Erzurum ili ve çevresinde, farklı peyzaj karakterlerine sahip 8 çalışma bölgesinde yürüttükleri araştırmalarında toplam 5 puan üzerinden canlılık peyzaj özelliğinin 2,92-4 arasında puan aldığını bildirmişlerdir. Çalışma bölgeleri içerisinde en yüksek canlılık değerine 3. bölgenin sahip olduğunu tespit etmişlerdir.

Çalışmada canlılık peyzaj değerine dair elde ettiğimiz MP, BGTP, TP ve GY'lerdeki veriler ile araştırmacıların bildirdiği en yüksek değer benzer bulunmuştur.

Canlılık peyzaj özelliği incelendiğinde alanın bitkisel ve yeşil doku açısından zengin olması etkili olmaktadır. Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı ve Bafa Gölü Tabiat Parkı gibi alanlarda doğallığın baskın gelmesi alanın bitkisel dokusunun yoğun ve çeşitliliği açısından zenginliği canlılık peyzaj özelliğinin baskın olmasını sağlamaktadır. Kentsel Peyzaj kategorisinde canlılık peyzaj özelliğinin baskın olmasının nedeni yapısal peyzajın soğuk sert çizgisini bitkisel peyzaj dokusunun kırmasından kaynaklanmaktadır. Tarımsal Peyzaj kategorisinde ise yetiştirilen ürün çeşitliliği ve tarla sınırlarını belirleyen bitkisel dokunun alan ile uyumu canlılığı baskın kılmaktadır. Sanayi Peyzajında canlılık etkisinin görülmesi ise tarımsal peyzaj içerisinde yer alan tarıma yönelik ve jeotermal fabrikaların bulunmasından kaynaklanmaktadır. Geleneksel Yerleşimlerde ise canlılık peyzaj özelliğinin baskın gelmesinin nedeni doğa ile uyumlu yapılaşma ve alanların bitkisel açıdan sert zemin görünümünü kırmasından kaynaklanmaktadır.

Çalışmada uyum peyzaj özelliğinin peyzaj tiplerine göre; doğal peyzaj grubunda Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı (MP)'nda 4,6500-5,4833 puan arasında, Bafa Gölü Tabiat Parkı (BGTP)'nda 3,7500-5,8917 puan arasında, kültürel peyzaj-kentsel peyzaj grubunda Aydın Kenti (AK)'nde 2,3500-3,7083 puan arasında, kültürel peyzaj-kırsal peyzaj grubunda Tarımsal Peyzaj (TP)'da 3,0833-4,6833 puan arasında, Sanayi Peyzajı (SP)'nda 2,4500-3,0917 puan arasında ve Geleneksel Yerleşimler (GY)'de 4,7917-5,8167 puan arasında değiştiği belirlenmiştir.

Gültürk (2013) “Tekirdağ Kent Merkezi Kıyı Şeridinin Görsel Peyzaj Kalitesi Yönünden Değerlendirilmesi” adlı çalışmada kıyı bandına ait 45 adet fotoğrafı ve bu fotoğraflar ile yapılan foto-ankette her bir fotoğrafı; doğallık, uyum, bakım, açıklık, düzen, güven ve manzara güzelliği peyzaj özelliği bakımından 5’li Likert ölçeğini kullanarak değerlendirmiştir. Çalışmada uzman anketinde uyum parametresi $3,6667 \pm 0,33333$ puan ile F8 nolu fotoğraf en beğenilen fotoğraf olarak seçilmiştir. Bu görüntüde yer alan unsurların hepsinin doğal olmasının görselin uyumlu görünmesine neden olduğu bildirilmiştir.

Çalışmamızda elde ettiğimiz uyum peyzaj özelliği için incelediğimiz peyzajlarda en yüksek değerlerin SP dışında Gültürk (2013)’ün belirlediği değerin üzerinde olduğu saptanmıştır.

Uyum peyzaj özelliği incelendiğinde alanda bulunan peyzaj elemanlarının birbirlerine etkisi ve parçaların birleşerek bütünü oluşturması gerekmektedir. Bafa Gölü Tabiat Parkı’nda uyumun baskın gelmesi alandaki peyzaj elemanlarının birbirleriyle etkisinden kaynaklanmaktadır. Kentsel Peyzaj kategorisinde uyumun baskın olmasının nedeni yapısal peyzajın soğuk sert çizgisinin bitkisel peyzaj dokusu ile bütünleşmesidir. Tarımsal Peyzaj kategorisinde ise yetiştirilen ürünlerin ve tarla sınırlarını belirleyen bitkisel dokunun yoğunluğu birbiriyle uyumu sağlamaktadır. Geleneksel Yerleşimlerde ise uyum peyzaj özelliğinin baskın gelmesinin nedeni doğal yapılaşma ve alanların bitkisel açıdan sert zemin görünümünü kırmasından kaynaklanmaktadır.

Çalışmada büyüleyicilik peyzaj özelliğinin peyzaj tiplerine göre; doğal peyzaj grubunda Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı (MP)’nda 3,9250-5,5250 puan arasında, Bafa Gölü Tabiat Parkı (BGTP)’nda 3,4417-5,9167 puan arasında, kültürel peyzaj-kentsel peyzaj grubunda Aydın Kenti (AK)’nde 1,7250-3,1083 puan arasında, kültürel peyzaj-kırsal peyzaj grubunda Tarımsal Peyzaj (TP)’da 2,4833-3,8667 puan arasında, Sanayi Peyzajı (SP)’nda 1,8917-2,6167 puan arasında ve Geleneksel Yerleşimler (GY)’de 4,4333-5,4667 puan arasında değiştiği belirlenmiştir.

Bulut (2006) Kemaliye (Erzincan) İlçesi ve Yakın Çevresinin Alternatif Turizm Kapsamında Rekreasyonel Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi isimli çalışmada alana ait seçilen 35 adet fotoğraf, 150 katılımcı tarafından 7’li Likert ölçeğine göre değerlendirilmiştir. Araştırmacı görsel kalite değerlendirmesinde en yüksek puanı alan peyzaj tiplerinde büyüleyicilik peyzaj özelliğinin kent manzaralarında 5,0867 puan, doğal manzaralarda 5,0667 puan, doğal bitki örtüsü manzaralarında 4,8867 puan ve baraj gölü manzaralarında 4,9200 puan

aldığını rapor etmiştir.

Çalışmamızda elde ettiğimiz büyüleyicilik peyzaj özelliğine ilişkin üst değerlerin incelediğimiz MP, BGTP ve GY'ler de Bulut (2006)'un bildirdiği değerlere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Büyüleyicilik peyzaj özelliği incelendiğinde alanın bitkisel ve yeşil dokusunu da içinde barındıran peyzaj elemanlarının birbirleriyle uyumlu olması dikkati çekmektedir. Doğal peyzaj kategorisindeki Bafa Gölü Tabiat Parkı gibi alanlarda büyüleyicilik belirleyici faktörler arasında yer almaktadır. Geleneksel Yerleşimlerdeki yerel mimari ve o yörenin doğal dokuya uygun yapısındaki etkileycilik büyüleyiciliği baskın kılmaktadır.

Çalışmada ilginçlik peyzaj özelliğinin peyzaj tiplerine göre; doğal peyzaj grubunda Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı (MP)'nda 3,0917-4,3667 puan arasında, Bafa Gölü Tabiat Parkı (BGTP)'nda 2,8083-4,9167 puan arasında, kültürel peyzaj-kentsel peyzaj grubunda Aydın Kenti (AK)'nde 1,5750-2,8417 puan arasında, kültürel peyzaj-kırsal peyzaj grubunda Tarımsal Peyzaj (TP)'da 2,4500-3,3000 puan arasında, Sanayi Peyzajı (SP)'nda 1,8083-2,4500 puan arasında ve Geleneksel Yerleşimler (GY)'de 3,8833-4,8750 puan arasında değiştiği belirlenmiştir.

Caf (2014) Bingöl-Erzurum Karayolu Güzergâhının Görsel Kalite Analizi isimli çalışmasında 5'li puanlama sistemine göre ilginçlik parametresi için Bingöl-Karlıova (BK) güzergahından seçilen fotoğraflardan BK12 nolu fotoğrafın 3,504 puanı ve Karlıova-Erzurum (KE) güzergahı arası için seçilen fotoğraflardan KE2 nolu fotoğrafın 4,019 puanı ile en yüksek değeri aldığını bildirmiştir.

Çalışmada elde ettiğimiz ilginçlik peyzaj özelliğinin incelediğimiz MP, BGTP ve GY'lerdeki en yüksek değerler ile Caf (2014)'ın bildirdiği en yüksek değerler paralellik gösterdiği saptanmıştır.

Çalışmada bitki varlığı peyzaj özelliğinin peyzaj tiplerine göre; doğal peyzaj grubunda Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı (MP)'nda 4,5750-5,4667 puan arasında, Bafa Gölü Tabiat Parkı (BGTP)'nda 2,1500-4,6667 puan arasında, kültürel peyzaj-kentsel peyzaj grubunda Aydın Kenti (AK)'nde 2,0000-3,5333 puan arasında, kültürel peyzaj-kırsal peyzaj grubunda Tarımsal Peyzaj (TP)'da 3,4250-4,7000 puan arasında, Sanayi Peyzajı (SP)'nda 2,2917-3,8833 puan arasında ve Geleneksel Yerleşimler (GY)'de 3,9667-5,9333 puan arasında değiştiği belirlenmiştir.

Sayın (2019) Aladağlar Milli Parkı görsel kalite değerlendirmesine ilişkin yaptığı çalışmasında alandaki bitki çeşitliliğinin çok fazla olduğunu ve alan içerisinde farklı bitkilerle karşılaştığını rapor etmiştir. Araştırmacı alanın vejetasyonunu saptamak için görüntü kalitesine ait yaptığı değerlendirme sonucunda 4,75 ortalama nicelik puanının elde edildiğini bildirmiştir.

Çalışmamızdan elde ettiğimiz bitki varlığı peyzaj özelliği için en yüksek değerlerin BGTP, AK, TP ve SP’de araştırmacının bildirdiği değerlerin altında, MP ve GY’ler de ise üstünde yer aldığı tespit edilmiştir.

Bitki varlığı peyzaj özelliği incelendiğinde alanın bitki yoğunluğunun olması yönüyle Doğal peyzaj kategorisindeki Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı farklı bitkileri içinde barındırması nedeniyle belirleyici faktörler arasında yer almaktadır. Tarımsal Peyzaj kategorisinde ise ürün çeşitliliğinin çok olması bitki varlığını baskın kılmıştır. Sanayi Peyzajındaki kötü görüntüleri gizlemek ve havayı temizlemek için bitkilerden yararlanılmıştır. Geleneksel Yerleşimlerde ise yollar, bahçeler vb. alanlarda bulunan bitkiler dikkati çekmektedir.

Çalışmada renk çeşitliliği peyzaj özelliğinin peyzaj tiplerine göre; doğal peyzaj grubunda Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı (MP)’nda 3,6917-5,3667 puan arasında, Bafa Gölü Tabiat Parkı (BGTP)’nda 2,6417-4,7833 puan arasında, kültürel peyzaj-kentsel peyzaj grubunda Aydın Kenti (AK)’nde 2,4917-3,6000 puan arasında, kültürel peyzaj-kırsal peyzaj grubunda Tarımsal Peyzaj (TP)’da 3,1583-4,2667 puan arasında, Sanayi Peyzajı (SP)’nda 2,2583-3,6333 puan arasında ve Geleneksel Yerleşimler (GY)’de 4,2417-5,4167 puan arasında değiştiği belirlenmiştir.

Demirci (2010) Atatürk Üniversitesi yerleşkesinin görsel kalite analizini belirlemek amacıyla yaptığı araştırmasında, sekiz koridora ayrılan yerleşkenin kış, ilkbahar, yaz ve sonbahar fotoğrafları ile anket çalışmasını gerçekleştirmiştir. Renk çeşitliliğinin değerlendirilen peyzajlarda bulunup bulunmadığı, renklerin birbiriyle uyumu ve kontrast renklerin çeşitliliğine verilen puanlara (1-7’li Likert ölçeği) göre çalışmada sonbahar mevsiminde K5 koridoru 4,85 değeriyle en yüksek ve kış mevsiminde K7 koridoru 3,15 değeriyle en düşük puanları almışlardır.

Çalışmada elde ettiğimiz renk çeşitliliği peyzaj özelliği değerlerinin Demirci (2010)’nin bildirdiği en düşük değer BGTP, AK, SP’de altında, en yüksek değerin ise MP, BGTP ve GY’ler de üstünde olduğu tespit edilmiştir.

Renk çeşitliliği incelendiğinde alandaki farklı renklerin bir arada olması peyzajın zenginliğini göstermektedir. Kentsel peyzajda renk çeşitliliği diğerleri ile bir bütünlük sağlamaktadır. Sanayi tesisleri çevresinde oluşturulan farklı bitkilerin bulunduğu peyzaj alanları ile çeşitlilik sağlanmıştır. Aynı zamanda alandaki sınırlayıcı bitkiler ile renklerin çeşitliliği de dikkati çekmektedir.

Çalışmada görsel tercih peyzaj özelliğinin peyzaj tiplerine göre; doğal peyzaj grubunda Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı (MP)'nda 4,1750-5,5250 puan arasında, Bafa Gölü Tabiat Parkı (BGTP)'nda 3,4000-5,8167 puan arasında, kültürel peyzaj-kentsel peyzaj grubunda Aydın Kenti (AK)'nde 2,0833-3,3250 puan arasında, kültürel peyzaj-kırsal peyzaj grubunda Tarımsal Peyzaj (TP)'da 2,9583-4,2250 puan arasında, Sanayi Peyzajı (SP)'nda 2,0167-3,1917 puan arasında ve Geleneksel Yerleşimler (GY)'de 4,9000-6,0667 puan arasında değiştiği belirlenmiştir.

Bulut (2006) Kemaliye (Erzincan) İlçesi ve Yakın Çevresinin Alternatif Turizm Kapsamında Rekreatif Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi isimli çalışmada Doğal Manzarada DM3 nolu fotoğrafın 5,9133 puan, Kent Manzarasında KM3 nolu fotoğrafın 5,9400 puan, Doğal Bitki Örtüsü Manzarasında DBÖM5 nolu fotoğrafın 5,8867 puan, Baraj Gölü Manzarasında BM4 nolu fotoğrafın 5,7733 puan ve Otantik Yapı Manzarasında OYM5 nolu fotoğrafın 5,9067 puan olarak görsel tercih puanlarının yüksek olduğunu rapor etmiştir.

Çalışmamızdan elde ettiğimiz görsel tercih puanı Bulut (2006)'un sonuçları ile uyumludur.

Görsel tercih peyzaj özelliği incelendiğinde peyzajın bütün olarak çekiciliği ve tercih edilme durumu önem taşımaktadır. Geleneksel Yerleşimlerdeki yörenin doğal bitkisel dokusu ve kültürel peyzajı ile bütünleşmesi görsel açıdan tercih edilmektedir. Bu alanlarda görsel tercih peyzaj özelliğinin baskın olmasının nedeni peyzaj tasarımlarının başarılı olmasından kaynaklanmaktadır.

Görsel kalite değeri yüksek olan fotoğrafları içeren peyzaj özelliğinin aldığı puanlar değerlendirildiği zaman görsel tercih peyzaj özelliği en yüksek puanı (6,0667 ile GY6) almıştır.

Çalışmada incelenen peyzaj özellikleri içerisinde en baskın puanı doğallık ve canlılık kategorilerinin aldığı görülmüştür. Daha önceki çalışmalarda da benzer sonuçlara rastlanmıştır. Bu kategorilere örnek gösterilebilecek çalışmalar içerisinde Kaplan vd. (1972); Zube vd. (1974); Ulrich (1977); Palmer (1978); Purcell ve Lamb (1984); Schroeder (1987); Daniel (2001); Bulut (2006) ve Gültürk (2013) yer almaktadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde çalışmanın bulgularından yararlanılarak elde edilen sonuçlar sunulmuştur. Bu tez çalışmasında; (1) Aydın ilinde, örnek doğal ve kültürel peyzajların görsel kalite analizinin yapılması (2) görsel kaliteleri belirlenen peyzajlarda, görsel kaynak değerlerinin, peyzaj planlama, peyzaj koruma, peyzaj tasarımı ve peyzaj yönetimi bütününde değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Çalışma kapsamında incelenen alanlardan 36 adet fotoğraf, 8 farklı peyzaj özelliği 7'li Likert ölçeğinde 1-7 aralığında puanlanmıştır. Her peyzaj özelliği incelenerek değerlendirmeler yapılmıştır.

Tüm peyzaj özellikleri içerisinde en baskın puanı doğallık ve canlılık kategorilerinin aldığı görülmüştür. Daha önceki çalışmalarda da benzer sonuçlara rastlanmıştır. Bu kategorilere örnek gösterilebilecek çalışmalar içerisinde Kaplan vd. (1972); Zube vd. (1974); Palmer (1978); Bulut (2006) ve Gültürk (2013) yer almaktadır.

Tez çalışmasında bulgulardan elde edilen veriler ışığında Aydın'ın görsel peyzaj kalitesi ortaya konulmuş ve planlama, tasarım, koruma çalışmalarında kullanılması ilişkilendirilmiştir.

Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı'nda incelenen peyzaj özelliklerinden; canlılık 5,8167 puan (MP6), uyum 5,4833 puan (MP3), büyüleyicilik 5,5250 puan (MP3), doğallık 6,0500 puan (MP1 ve MP5), ilginçlik 4,3667 puan (MP6), bitki varlığı 5,4667 puan (MP6), renk çeşitliliği 5,3667 puan (MP6) ve görsel tercih 5,5250 puan (MP6) ile katılımcılardan en yüksek değeri almış ve MP6 kodlu fotoğraf en çok beğenilen fotoğraf olmuştur. Tüm peyzaj özellikleri içinde en yüksek değer doğallık peyzaj özelliğine verildiği bunu canlılık, büyüleyicilik ve uyum peyzaj özelliklerinin takip ettiği görülmüştür.

Bafa Gölü Tabiat Parkı'nda incelenen peyzaj özelliklerinden; canlılık 5,8583 puan (BGTP5), uyum 5,8917 puan (BGTP5), büyüleyicilik 5,9167 puan (BGTP5), doğallık 5,5417 puan (BGTP6), ilginçlik 4,9167 puan (BGTP5), bitki varlığı 4,6667 puan (BGTP5), renk çeşitliliği 4,7833 puan (BGTP5) ve görsel tercih 5,8167 puan (BGTP5) ile katılımcılardan en yüksek değeri almıştır. BGTP5 kodlu fotoğraf en çok beğenilen fotoğraf olmuştur. Tüm peyzaj özellikleri içinde en yüksek değerin büyüleyicilik peyzaj özelliğine verildiği bunu uyum ve canlılık peyzaj özelliğinin izlediği dikkati çekmiştir.

Aydın Kenti (Efeler İlçesi)'nde incelenen peyzaj özelliklerinden; canlılık 3,8750 puan (AK5), uyum 3,7083 puan (AK6), büyüleyicilik 3,1083 puan (AK6), doğallık 3,0917 puan

(AK5), ilginçlik 2,8417 puan (AK6), bitki varlığı 3,5333 puan (AK5), renk çeşitliliği 3,6000 puan (AK4) ve görsel tercih 3,3250 puan (AK4 ve AK6) ile katılımcılardan en yüksek değeri almış ve AK4-AK6 kodlu fotoğraflar en çok beğenilen fotoğraflar olmuştur. Tüm peyzaj özellikleri içinde en yüksek değerin canlılığa verildiği bunu uyum ve renk çeşitliliğinin takip ettiği görülmüştür.

Tarımsal peyzajda incelenen peyzaj özelliklerinden; canlılık 4,4500 puan (TP5), uyum 4,6833 puan (TP5), büyüleyicilik 3,8667 puan (TP5), doğallık 5,1083 puan (TP5), ilginçlik 3,3000 puan (TP5), bitki varlığı 4,7000 puan (TP5), renk çeşitliliği 4,2667 puan (TP5) ve görsel tercih 4,2250 puan (TP5) ile katılımcılardan en yüksek değeri almıştır. TP5 kodlu fotoğraf en çok beğenilen fotoğraf olmuştur. Tüm peyzaj özellikleri içinde en yüksek değerin doğallığa verildiği bunu bitki varlığı ve uyumun takip ettiği tespit edilmiştir.

Sanayi peyzajında incelenen peyzaj özelliklerinden; canlılık 3,4917 puan (SP2), uyum 3,0917 puan (SP2), büyüleyicilik 2,6167 puan (SP2), doğallık 3,3250 puan (SP2), ilginçlik 2,4500 puan (SP2), bitki varlığı 3,8833 puan (SP2), renk çeşitliliği 3,6333 puan (SP2) ve görsel tercih 3,1917 puan (SP2) ile katılımcılardan en yüksek değeri almıştır. SP2 kodlu fotoğraf en çok beğenilen fotoğraf olmuştur. Tüm peyzaj özelliği içinde en yüksek değerin bitki varlığına verildiği bunu renk çeşitliliği ve canlılığın takip ettiği görülmüştür.

Geleneksel yerleşimlerde incelenen peyzaj özelliklerinden; canlılık 5,9750 puan (GY6), uyum 5,8167 puan (GY6), büyüleyicilik 5,4667 puan (GY6), doğallık 5,5833 puan (GY6), ilginçlik 4,8750 puan (GY6), bitki varlığı 5,9333 puan (GY6), renk çeşitliliği 5,4167 puan (GY6) ve görsel tercih 6,0667 puan (GY6) ile katılımcılardan en yüksek değeri almıştır. GY6 kodlu fotoğraf en çok beğenilen fotoğraf olmuştur. Geleneksel yerleşimlerde tüm peyzaj özellikleri içinde en yüksek değerin canlılığa verildiği bunu bitki varlığı ve uyumun takip ettiği görülmüştür.

Çalışmada incelenen tüm parametreler içinde en yüksek değerin Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı'nda doğallık, Bafa Gölü Tabiat Parkı'nda büyüleyicilik, Aydın Kenti (Efeler İlçesi)'nde canlılık, tarımsal peyzajda doğallık, sanayi peyzajında bitki varlığı ve geleneksel yerleşimlerde canlılığa verildiği belirlenmiştir.

Elde edilen sonuçlara göre bu tez çalışması kapsamında incelenen alanların görsel kalitesinin artırılmasına yönelik öneriler aşağıda sunulmuştur.

Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı korunan alan olup sahip olduğu doğal ve kültürel değerlerinin yanı sıra görsel bakımdan zengin peyzaj alanları nedeniyle ulusal

ve uluslararası ziyaretçiler için önemli bir turizm alanıdır. Aynı zamanda bu durum yerel halkın ekonomisine de büyük katkı sağlamaktadır. Milli parkın peyzaj değerlerini oluşturan zengin biyoçeşitliliğin, doğallığın, canlılığın, büyüleyiciliğin ve uyumun görsel tercih üzerine olumlu katkısı söz konusudur.

Milli parkın rekreasyonel açıdan tercih edilmesinde bu alanın peyzaj değerlerinin korunması oldukça önemlidir. Alanın kaynak değerlerinin etkin bir şekilde korunarak sürdürülebilirliği sağlanmalıdır. Çalışma sonucunda görsel kalite açısından düşük bulunan değerlerin yükseltilmesine yönelik planlamalar yapılmalıdır. Bitki örtüsü ile kaplı alanlar korunarak doğallık, canlılık, büyüleyicilik ve uyumdan uzaklaşmadan ekosistem korunmalıdır.

Bafa Gölü Tabiat Parkı'nın doğal güzelliği, ekolojik öneme sahip olması, ulusal ve uluslararası düzeyde bilinirliği ve rekreasyonel kullanımı doğal peyzajda direkt ve indirekt etki oluşturmaktadır. Bu etkilerin uzun ve kısa süreli olabilmesi için su kaynaklarının yönetim planlarının peyzaj koruma ve sürdürülebilirliğine dair stratejiler geliştirilmelidir. Aynı zamanda yerel halkın Bafa Gölü'nün korunmasına yönelik bilinçlendirilmesi bu alanın doğal ve kültürel peyzajlarda görsel kaynak değerlerine olumlu katkı sağlayacaktır.

Aydın Kenti (Efeler İlçesi)'nde mimari yapıların baskınlığı dikkati çekmektedir. Bu yapıların yanı sıra iş alanları, endüstri alanları, sosyal alanlar, spor tesisleri ve açık yeşil alanlar yer almaktadır. Tüm alanlar işlevsel olarak birbiriyle uyumlu ve estetik açıdan bir bütünlük oluşturmaktadır. Ancak günümüzde kent peyzajlarında bu özelliklerin önemini kaybetmeye başladığı dikkati çekmektedir. Çalışmada canlılık peyzaj özelliğinin ilk sırada yer aldığı, bunu uyum ve renk çeşitliğinin izlediği görülmüştür. Kent peyzajının iyileştirilmesi için yeşil alanların artırılmasına yönelik planlamalar yapılmalı ve bu düzenlemeler sırasında da uyum ve renk çeşitliliğine dikkat edilmelidir. Kentlerde oluşturulacak yeşil dokular ile alan kullanımlarının dengelenmesi ve iklim değişikliğinin kent ekosistemi üzerine olumsuz etkilerinin azaltılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Tarımsal peyzaj; toprak, arazi yapısı, topoğrafya, doğal etkenler (su, iklim), doğal çayır ve meralar, tarımsal yapılar (ahır, ağıl, kümes, sulama kanalları vb.), tarla ve bahçe bitkilerinin kapladığı alanlar ile bu alanların kenarlarında bulunan soliter ağaçlar, çalılar ve parselleri sınırlayıcı bitkiler vb.'den oluşmaktadır. Çalışma sonucunda tarımsal peyzajlarda doğallık peyzaj özelliğinin en yüksek değeri aldığı görülmüştür. Tarımsal peyzaj alanlarında gelecekte yapılacak düzenlemelerde doğallığın korunması ve sürdürülebilirliği sağlanmalıdır. Alanda yer alacak bitki varlığı ve uyuma da dikkat edilmelidir. Tarımsal yapılarda doğala yakın ve doğa

ile uyumlu malzemeler kullanılmalıdır.

Sanayi peyzajı için küçük ölçekli sanayi alanlarından organize sanayi bölgelerine kadar olan geniş yelpazedeki alanların planlanması aşamasında doğa ile uyumlu sanayi alanlarının oluşturulması gerekmektedir. Bu amaçla yeşil alanların doğru bir şekilde planlanması ve projelendirilmesi önemlidir.

Yapılan çalışmada sanayi peyzajında bitki varlığı en önemli peyzaj özelliği olarak öne çıkmıştır. Sanayi bölgelerinin planlanmasında çevre dokusunun iyileştirilmesi için pasif ve aktif yeşil alanlara yer verilmelidir. Bu durum çevrede oluşabilecek hoş olmayan görüntülerin gizlenmesi ve çevre kirliliğinin azaltılmasına katkı sağlayacaktır. Oluşturulacak alanlarda renk çeşitliliği ve canlılığın sağlanmasına yönelik düzenlemelere de yer verilmelidir.

Geleneksel Yerleşim (Eski Doğanbey köyü)'lerin kültürel peyzaj özellikleri ve kültürel değerleri korunarak kültür turizmi ön plana çıkarılabilir. Bunun için kültürel turizm aktivitelerine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Geleneksel yerleşimlerde sosyo-kültürel yaşamı tanımaya, mekânsal kimliği, yapı-çevre uyumu, özgünlük, tarihi birikim, somut olmayan kültürel miras gibi özelliklerini canlandırmaya dair stratejiler oluşturulmalıdır.

İncelenen doğal peyzaj alanlarının ve geleneksel yerleşimlerin koruma-kullanma dengesi ile sürdürülebilirliği sağlanarak gelecek nesillere aktarılması da sağlanmalıdır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda doğal kaynakların ve geleneksel yerleşimlerin korunması için öncelikli alanların (Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı, Bafa Gölü Tabiat Parkı ve Geleneksel Yerleşimlerin) kaynak değerleri tespit edilmelidir. Bu alanların peyzaj kalitesinin değişiminin belirlenmesine yönelik belirli zaman aralıklarıyla alanlar incelenmeli ve elde edilen bulgular ilgili paydaşlara iletilmelidir.

Bu çalışma, genel olarak değerlendirildiğinde Aydın ilinde seçilen doğal ve kültürel peyzajların görsel kalite değerlerinin yüksek olduğu görülmüştür. Elde edilen sonuçlar ışığında çalışma alanlarını oluşturan doğal ve kültürel peyzaj değerleri dikkate alınarak gelecekte doğal ve kültürel peyzajlarda yapılacak alt ve üst yapı planlarının oluşturulmasında yararlanılması söz konusudur.

Doğal ve kültürel peyzajların sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik girişimler yapılmalıdır. Bunun için doğal kaynakların korunması, kültürel peyzajlardan, kentsel peyzajlarda yapılaşma süreçlerinde bitkilendirmeye önem verilmesi, kırsal peyzajlarda tarımsal ve sanayi peyzajlarında arazi kullanımlarının düzenlenmesi, geleneksel yerleşimlerde yaşam kalitesini iyileştiren aynı zamanda geleneği yansıtan yapılaşmanın birlikte ele alınması

gerekmektedir. Geleneksel yerleşimlerde tarihsel kimliği ön plana çıkaran bir yaklaşımla koruma-kullanma dengesi göz önünde bulundurularak sürdürülebilirlik sağlanmalı ve geçmiş geleceğe taşınmalıdır.

Çalışmada incelenen peyzajların farklılık ve benzerlikleri göz önünde bulundurularak fiziksel ve sosyal boyutlarıyla bütünsel bir planlama oluşturulmalıdır. Bunun için araştırmalarda kullanıcıların görüş ve düşünceleri de incelenmelidir.

KAYNAKLAR

- Acar, C. ve Güneröglü, N.A. (2009). Trabzon kentindeki çizgisel bitki kompozisyonlarının tür çeşitliliği ile işlevsel ve görsel değerleri üzerine bir araştırma. *Ekoloji Dergisi*, 18(72).
- Acar, C. ve Kurdoğlu, B.C. (2005). *Kaçkar Dağları Milli Parkında görsel kalite değerlendirmesi*. Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu, 219, 226.
- Acar, C., Kurdoğlu, B.C., Kurdoğlu, O., Acar, H. (2006). Public preferences for visual quality and management in the Kackar Mountains National Park (Turkey). *International Journal of Sustainable Development and World Ecology*, 13(6), 499-512.
- Acar, H., Eroğlu, E., Acar, C. (2013). Landscape values of rocky habitats in urban and semi-urban context of Turkey: A study of Tokat city. *Journal of Food, Agriculture and Environment*, 11(2), 1200-1211.
- Acarlı, B. ve Kiper, T. (2018). Kent meydanlarının geçmiş ve günümüz görüntülerinin görsel peyzaj kalitesinin saptanması: İstanbul İli Taksim Meydanı örneği. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 8(17), 15-31.
- Adıgüzel, E. (2019). *Bursa ili Gölbaşı Göletinde rekreasyonel ve turistik alanların görsel peyzaj kalitesi yönünden değerlendirilerek rekreasyonel ve turistik etkinliklerin belirlenmesi*. Doktora Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Ak, M.K. (2010). *Akçakoca kıyı bandı örneğinde görsel kalitenin belirlenmesi ve değerlendirilmesi üzerine bir araştırma*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ak, M.K. (2013). Visual quality assessment methods in landscape architecture studies. In *Advances In Landscape Architecture*. Intechopen, Chapter 11, 279-290.
- Ak, M.K. ve Apaydın, G. (2022). Peyzaj mimarlığında kullanılan sert zemin döşeme malzemelerinin görsel etki değerlendirmesi. *Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Ormancılık Dergisi*, 18(1), 104-124.
- Ak, M.K. ve Kaya, S. (2016). Düzce Üniversitesi yerleşkesi örneğinde çim alanların görsel algı değerlendirmesi. *Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Ormancılık Dergisi*, 12(2), 231-240.

- Ak, M.K. ve Yılmaz, O. (2016). The visual quality assessment of urban coastline landscapes: a case study of Akçakoca city (Turkey). *Biological Diversity and Conservation*, 9(2), 180-187.
- Aklıbaşında, M. ve Bulut, Y. (2018). Kırsal turizm planlamasında farklı peyzaj tiplerinin görsel kalite yönünden değerlendirilmesi. *Akademik Ziraat Dergisi*, 7(1), 93-100.
- Akten, M. ve Celik, M. (2013). Evaluation of visual landscape perception for incilipinar and adalet park cases. *Journal of Food, Agriculture and Environment*, 11(2), 1532-1538.
- Anderson, P.F. (1979). *Analysis of landscape character for visual resource management*, US Forest Service, Research and Development Tree Search, Incline Village, Nev., April, 23-25.
- Anonim (1993). *Türkiye'nin sulak alanları*. Türkiye Çevre Vakfı Yayını, 398 s., Ankara.
- Anonim (2022a). Aydın ili coğrafi konumu iklimi ekonomisi bitki örtüsü ve tarihçesi. <https://www.nkfu.com/aydin-ili-cografi-konumu-iklimi-ekonomisi-bitki-ortusu-ve-tarihcesi/>. [Erişim tarihi:01.04.2022].
- Anonim (2022b). Türkiye fiziki coğrafyası haritaları <http://tunayaliyazici.blogspot.com/2013/12/blog-post.html>. [Erişim tarihi:01.04.2022]
- Anonim (2022c). Aydın. <https://yoluzmani.com/aydin/> [Erişim tarihi:01.04.2022].
- Anonim (2023a). Aydın İl sınırı haritası <https://www.google.com/maps/place/Ayd%C4%B1n/@37.7238095,27.2743537,157260m/data=!3m2!1e3!4b1!4m6!3m5!1s0x14b92b7a19c62dd5:0x62dc45d4e8bbe21e!8m2!3d37.8117033!4d28.4863963!16zL2vMDNsdDAx?entry=ttu> [Erişim Tarihi: 12.06.2023]
- Anonim (2023b). Dilek yarımadasına gitmek için 6 muhtesem neden kamp yerleri. <https://www.kampyerleri.org/dilek-yarimadasina-gitmek-icin-6-muhtesem/> [Erişim Tarihi: 13.06.2023].
- Anonim (2023c). Bafa Gölü-Visit Aydın. <https://visitaydin.com/listing-item/bafa-golu/> [Erişim Tarihi: 13.06.2023].
- Anonim (2023d). Fotoğraflar Aydın. <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/aydin/fotograflar> [Erişim Tarihi: 13.06.2023].
- Anonim (2023e). Büyük Menderes. <https://www.bilgipedia.com.tr/buyuk-menderes/> [Erişim Tarihi: 13.06.2023].

- Anonim (2023f). Aydın'ın beklediği jeotermal raporu açıklandı. <https://www.sesgazetesi.com.tr/haber/6336124/aydinin-bekledigi-jeotermal-raporu-aciklandi> [Erişim Tarihi: 13.06.2023].
- Anonim (2023g). Eski Doğanbey Köyü. <https://www.soke.bel.tr/tarihi-merkez/eski-doganbey-koyu/12> [Erişim Tarihi: 13.06.2023].
- Anonim (2023h). Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı uydu görüntüsü. https://earth.google.com/web/@37.68134072,27.13926,359.34520022a,16345.32664594d,35y,0h,0t,0r?utm_source=earth7&utm_campaign=vine&hl=tr [Erişim Tarihi: 13.06.2023].
- Anonim (2023ı). Bafa Gölü. <https://www.bafagolu.org/sayfa/3>. [Erişim Tarihi 13.06.2023].
- Anonim (2023i). Bafa Gölü Tabiat Parkı uydu görüntüsü. https://earth.google.com/web/@37.50663922,27.43201079,8.80091818a,14374.91177659d,35y,0h,0t,0r?utm_source=earth7&utm_campaign=vine&hl=tr [Erişim Tarihi: 13.06.2023].
- Anonim (2023j). Efeler coğrafya ve yeryüzü şekilleri. <https://www.efeler.bel.tr/efeler/cografya-ve-yeryuzu-sekilleri>. [Erişim Tarihi: 13.06.2023].
- Anonim (2023k). Aydın ili Efeler ilçesi uydu görüntüsü. https://earth.google.com/web/@37.84157225,27.84024262,56.01389297a,8407.00109027d,35y,0h,0t,0r?utm_source=earth7&utm_campaign=vine&hl=tr [Erişim Tarihi: 13.06.2023].
- Anonim (2023l). Koçarlı ekonomi. <https://www.kocarli.bel.tr/sayfa/ekonomi>. [Erişim Tarihi: 13.06.2023].
- Anonim (2023m). Koçarlı ilçesi uydu görüntüsü. https://earth.google.com/web/@37.77190508,27.70388984,21.39502174a,7179.94708779d,35y,0h,0t,0r?utm_source=earth7&utm_campaign=vine&hl=tr [Erişim Tarihi: 13.06.2023].
- Anonim (2023n). Germencik tarihçemiz. <https://www.germencik.bel.tr/tarihcemiz>. [Erişim Tarihi: 13.06.2023].

- Anonim (2023o). Germencik ilçesi uydu görüntüsü. https://earth.google.com/web/@37.86710227,27.64628783,46.47022725a,1182.85941958d,35y,0.00000084h,0t,0r?utm_source=earth7&utm_campaign=vine&hl=tr [Erişim Tarihi: 13.06.2023].
- Anonim (2023ö). Eski Doğanbey köyü. <https://aydin.ktb.gov.tr/TR-190298/eski-doganbey-koyu.html>. [Erişim Tarihi: 13.06.2023].
- Anonim (2023p). Söke/Eski Doğanbey Köyü uydu görüntüsü. https://earth.google.com/web/@37.63390046,27.17894653,145.2774101a,664.60556293d,35y,360h,0t,0r?utm_source=earth7&utm_campaign=vine&hl=tr [Erişim Tarihi: 13.06.2023].
- Anonymous (2002). *Guidelines for landscape and visual impact assessment*. Institute of Environmental Assessment and the Landscape Institute, E&Fn Spon, 166 p.
- Anonymous (2008). *Visual Quality*. www.for.gov.bc.ca.
- Appleton, J. (1975). *The experience of landscape*. John Wiley & Sons.
- Aran, S. (1965). *Peyzaj mimarisi-1*. Ankara: A.Ü. Ziraat Fakültesi Bahçe Mimarisi ve Ağaçlandırma Kürsüsü.
- Aran, S. (1970). *Ege ve Akdeniz sahil şeridindeki rekreasyonel gelişmelerin tabiatı koruma ve peyzaj açısından kritiği*. Türkiye Tabiatını Koruma Semineri. Ankara.
- Aran, S. (1977). *Peyzaj mimarisi temel prensipleri*. A.Ü. Ziraat Fakültesi Yayınları: 635, Ders Kitabı:198, Ankara.
- Arriaza, M., Cañas-Ortega, J.F., Cañas-Madueño, J.A., Ruiz-Aviles, P. (2004). Assessing the visual quality of rural landscapes. *Landscape and Urban Planning*, 69 (1), 115-125.
- Arthur, L. ve Boster, R. (1976). *Measuring scenic beauty: a selected bibliography*. USDA Forest Service General Technical Report Rm-25.
- Aşur, F. (2017). Van kenti yakın çevresi kıyı alanı örneğinde sulak alanlar ve görsel peyzaj kalite değerlendirmesi. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 4(4), 506-515.
- Aşur, F. (2019). Van kenti dönüşen peyzaj örneğinde ipekyolu ve milli egemenlik parklarının mevcut durum analizleri. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 6(3), 566-578.

- Aşur, F. ve Alphan, H. (2017). Van Gölü güney kıyı alanlarında yerleşim alan kullanım değerlendirmesi ve görsel analiz yaklaşımları. *Journal of the Institute of Science and Technology*, 7 (4), 223-233.
- Aşur, F. ve Alphan, H. (2018). Görsel peyzaj kalite değerlendirmesi ve alan kullanım planlamasına olan etkileri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi*, 28(1), 117-125.
- Aşur, F., Deniz Sevimli, S., Yazıcı, K. (2020). Visual preferences assessment of landscape character types using data mining methods (Apriori algorithm): The case of Altınsaç and Inkoy (Van/Turkey). *Journal of Agricultural Science and Technology*, 22(1), 247-260.
- Atik, M. (2019). Antalya Akdeniz örnekleri ile kırsal kültürel peyzaj karakterleri. *Peyzaj Araştırmaları ve Uygulamaları Dergisi*, 1(1), 18-25.
- Avrupa Konseyi (2000). *Avrupa peyzaj sözleşmesi*. Avrupa Seri No: 176, Floransa.
- Aysu, A. ve Say, N. (2021). Peyzaj fonksiyonlarının analizi ve haritalanması; Adana örneği. *Artıbilim: Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 4(2), 12-23.
- Aytaş, İ. ve Uzun, S. (2015). Düzce kent merkezindeki yaya alanlarının görsel peyzaj kalitesinin belirlenmesi. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 65(1), 11-29.
- Baumeister, C.F., Gerstenberg, T., Plieninger, T., Schraml, U. (2020). Exploring cultural ecosystem service hotspots: linking multiple urban forest features with public participation mapping data. *Urban Forestry and Urban Greening*, 48, 126561.
- Bayraktar, A. (1972). *İzmir şehrinin imarında peyzaj mimarisi ile ilgili problemler ve prensiplerin saptanması*. Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Birlik Matbaası, Yayın, 1972, 33.
- Bekdemir, Ü. ve Sezer, İ. (2011). Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı ve yöre ekonomik faaliyetleri ilişkisi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 13(19), 325-345.
- Bell, S. (2001). Landscape pattern, perception and visualisation in the visual management of forests. *Landscape and Urban Planning*, 54(1-4), 201-211.
- Benliay, A. ve Altuntaş, A. (2019). Visual landscape assessment with the use of cloud vision API: Antalya case. *Uluslararası Peyzaj Mimarlığı Araştırmaları Dergisi*, E-ISSN: 2602-4322, 3(1), 07-14.

- Benliay, A., Soydan, O., Kayku, M. (2015). Aspendos-Sillyon-Perge bisiklet güzergâhı örneğinde peyzaj görsel kalitesi ve peyzaj özelliklerinin değerlendirilmesi. *Artium*, 3(1).
- Bergen, S., Ulbricht, C., Fridley, J., Ganter, M. (1995). The validity of computer generated graphic images of forest landscapes. *Journal of Environmental Psychology*, 15, 135-146.
- Beza, B.B. (2010). The aesthetic value of a mountain landscape: a study of the Mt. Everest trek. *Landscape and Urban Planning*, 97(4), 306-317.
- Bienabe, E. ve Hearne, R.R. (2006). Public preferences for biodiversity conservation and scenic beauty within a framework of environmental services payments. *Forest Policy and Economics*, 9 (4), 335-348.
- Bogenç, Ç., Bekçi, B., Üçok, M. (2018). *Kent parklarında sosyalleşme mekânlarında ki görsel kalite değerlendirmesi; Rize sahil parkı örneği*. In Proceedings of European Conference on Science, Art & Culture (ECSAC-2018), Antalya, Vol. 381, p. 386.
- Bourassa, S.C. (1991). *The Aesthetics of Landscape*. John Wiley & Sons.
- Brown, T.C. ve Daniel, T.C. (1984). *Modeling forest scenic beauty: concepts and application to ponderosa pine*. Res. Pap. RM-256. Fort Collins, CO: US Department of Agriculture, Forest Service, Rocky Mountain Forest and Range Experiment Station. 35.
- Brown, T.C. ve Daniel, T.C. (1986). Predicting scenic beauty of timber stands. *Forest Science*, 32, 471-487.
- Bulut, Z. (2006). *Kemaliye (Erzincan) ilçesi ve yakın çevresinin alternatif turizm kapsamında rekreasyonel turizm potansiyelinin belirlenmesi*. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Bulut, Z. ve Acar, C. (2010). Peyzajda neden görsel kalite analizi yaparız? *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 10(2), 19-29.
- Bulut, Z. ve Yılmaz, H. (2009). Determination of waterscape beauties through visual quality assessment method. *Environmental Monitoring and Assessment*, 154(1), 459-468.
- Bulut, Z. ve Yılmaz, H. (2008). Determination of landscape beauties through visual quality assessment method: a case study for Kemaliye (Erzincan/Turkey). *Environmental Monitoring and Assessment*, 141, 121-129.
- Bulut, Z., Karahan, F., Sezen, I. (2010). Determining visual beauties of natural waterscapes: A case study for Tortum Valley (Erzurum/Turkey). *Scientific Research and Essay*, 5(2),

- Butler, A. (2016). Dynamics of integrating landscape values in landscape character assessment: the hidden dominance of the objective outsider. *Landscape Research*, 41 (2), 239-252.
- Butler, A. ve Berglund, U. (2014). Landscape character assessment as an approach to understanding public interests within the european landscape convention. *Landscape Research*, 39(3), 219-236.
- Caf, A. (2014). *Bingöl-Erzurum karayolu güzergâhının görsel kalite analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Carins, J. (1999). Ecological restoration: an important component of the sustainable use of the planet. *Renewable Resources Journal*, 17(1):30-43.
- Cassatella, C. ve Peano, A. (2011). *Landscape indicators*. Dordrecht: Springer Netherlands.
- Cengiz Gökçe, G. ve Açıksöz, S. (2015). *Kültürel peyzaj bileşenleri ve turizm ilişkisinde görsel peyzaj analizi: Nallıhan-Beydili köyü örneği*. I. Eurasia International Tourism Congress: Current Issues, Trends, and Indicators (Eıtoc-2015), 409-419.
- Cengiz, T. (2014). Visual quality method in assessing landscape characteristics: case study of Bozcaada island. *Journal of Coastal Research*, 30(2), 319-327.
- Chen, L., Tian, H., Fu, B., Zhao, X. (2009). Development of a new index for integrating landscape patterns with ecological processes at watershed scale. *Chinese Geographical Science*, 19, 37-45.
- Chen, X. ve Wu, J. (2009). Sustainable landscape architecture: implications of the chinese philosophy of “unity of man with nature” and beyond. *Landscape Ecology*, 24, 1015-1026.
- Chon, J.H. (2004). *Aesthetic responses to urban greenway corridors: implications for sustainable development in tourism and recreational settings*. Texas A&M University.
- Clay, G. ve Daniel, T.C. (2000). Scenic landscape assessment: the effects of land management jurisdiction on public perception of scenic beauty. *Landscape and Urban Planning* (49), 1-13.
- Clay, G.R. ve Smidt, R.K. (2004). Assessing the validity and reliability of descriptor variables used in scenic highway analysis. *Landscape and Urban Planning*, 66(4), 239-255.

- Council of Europe. (2000). *European landscape convention*. <http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/0900001680080621>.
- Council of Europe. (2008). *Recommendation CM/Rec (2008)3 of the Committee of Ministers to member states on the guidelines for the implementation of the European Landscape Convention*. <https://rm.coe.int/16802f80c9> [Erişim Tarihi: 24.12.2021].
- Craik, K.H. (1968). The comprehension of the everyday physieal environment. *Journal of the American Institute of Planners*, 34:29-37.
- Cramer, D. ve Howitt, D. (2004). *The SAGE dictionary of statistics*. SAGE Publications, Ltd. <https://doi.org/10.4135/9780857020123>.
- Çakıcı, I. ve Çelem, H. (2009). Kent parklarında görsel peyzaj algısının değerdendirilmesi. *Journal of Agricultural Sciences*, 15(01), 88-95.
- Çakın, M. ve Güngör, S. (2023). Selçuk Üniversitesi Alaeddin Keykubat kampüsünün peyzaj görsel kalitesinin kullanıcı görüşleri ile belirlenmesi ve değerdendirilmesi. *Turkish Journal of Agriculture-Food Science and Technology*, 11(1), 131-139.
- Çelik, D. ve Açiksöz, S. (2016). Visual landscape analysis in planning process: the case of Amasra. *Oxidation Communications*, 39, 3562-3578.
- Çelik, M. (2013). *Kent parklarının görsel peyzaj algısının Denizli İli örneğinde incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- Çepel, N. (1990). *Ekoloji terimleri sözlüğü*. İstanbul Üniversitesi Yayın No: 3618, İstanbul Üniversitesi, Orman Fakültesi Yayın. No: 414, ISBN: 975-404-195-4.
- Çorbacı, Ö.L. ve Dönmez, Y. (2019). Peyzaj yapısının (peyzaj karakter tiplerinin) tanımlanması ve haritalanması: Bartın ili Amasra ilçesi örneğı. G. Akademi, & LG Kaya (Ed.), *Mimarlık, Planlama ve Tasarım Alanında Yeni Ufuklar*, pp. 329-366, Ankara: Gece Akademi.
- Çorbacı, Ö.L. ve Oğuztürk, T. (2019). Evaluation of Amasra's visual landscape quality in terms of natural, historical, and cultural values. *New Approaches to Spatial Planning and Design*. 1st Ed. Berlin, Germany: Peter Lang, 379-396.
- Daniel, T.C. (2001). Whither scenic beauty? visual landscape quality assessment in the 21st century. *Landscape and Urban Planning*, 54(1-4), 267–281.

- Daniel, T.C. ve Boster, R.S. (1976). Measuring landscape esthetics: the scenic beauty estimation method. USDA Forest Service Research Paper RM-167, Rocky Mountain Forest and Range Experiment Station Forest Service U.S. Department of Agriculture.
- Daniel, T.C. ve Vining, J. (1983). Methodological issues in the assessment of landscape quality. In I. Altman, and J. F. Wohlwill (Eds.), *Behavior and the natural environment. Human Behavior and Environment (Advances in Theory and Research)* (vol. 6, pp. 39–84). Boston, MA: Springer.
- Daniel, T.C., Anderson, L.M., Schroeder, H.W., Wheeler, L. (1977). Mapping the scenic beauty of forest landscapes. *Leisure Sciences*, 1(1), 35–52.
- De La Fuente de Val, G. Atauri, J.A., de Lucio, J.V. (2006). Relationship between landscape visual attributes and spatial pattern indices: a test study in Mediterranean-climate landscapes. *Landscape and Urban Planning*, 77: 393-407.
- Demirci, E. (2010). *Atatürk Üniversitesi yerleşkesinin görsel kalite yönünden değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Demirhan, T. (2021). *Kıyı bölgesinde görsel peyzaj kalitesinin incelenmesi İstanbul-Kısırkaya Örneği*. Doktora Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Dere, E.E. (2017). *Peyzaj görsel analizi ve değerlendirmesi: TEM otoyolu örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- Dramstad, W.E., Tveit, M.S., Fjellstad, W.J., Fry, G.L.A. (2006). Relationships between visual landscape preferences and map-based indicators of landscape structure. *Landscape and Urban Planning*, 78: 465-474.
- Düzgüneş, E. ve Demirel, Ö. (2015a). Evaluation of rural areas in terms of landscape quality: Salacik village (Trabzon/Turkey) example. *Environmental Monitoring and Assessment*, 187(6), 1-9.
- Düzgüneş, E. ve Demirel, Ö. (2015b). Milli parklarda doğal ve kültürel kaynak değerlerinin görsel peyzaj kalite yönünden değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 5(12), 13-23.
- Edmondson, D.R. (2005). *Likert scales: a history*. In L.C. Neilson (Ed.), *Proceedings of the 12th conference on historical analysis and research in marketing (CHARM)* pp.127-133.

- Elinç, H. (2011). *Görsel kalite değerlendirmesi yöntemi ile Antalya ili Alanya ilçesindeki Abdurrahman Alaettinoğlu ve Alanya belediye başkanları kent parklarının irdelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Elinç, H. ve Polat, A.T. (2012). Evaluation of urban park in Alanya county with visual quality assessment method Antalya/Turkey. *International Journal of Natural and Engineering Sciences*, 6 (2), 71-78.
- Emborg, J. ve Gamborg, C. (2016). A wild controversy: cooperation and competition among landowners, hunters, and other outdoor recreational land-users in Denmark. *Land Use Policy*, 59, 197-206.
- Eminağaoğlu, Z. ve Surat, H. (2019). İstinat duvarlarının kent kimlik ögesi olarak değerlendirilmesi-Artvin örneği. *Planlama Dergisi*, 29(3), 288-298.
- Erdönmez, İ.M.Ö. (2005). *İstanbul'daki korunan alanlarda rekreasyonel kullanımların görsel etkileri: Polonezköy Tabiat Parkı örneği*. Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu, 449-456.
- Erdönmez, İ.M.Ö. ve Kaptanoğlu, A.Y.Ç. (2007). Peyzaj estetiği ve görsel kalite değerlendirmesi. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 39-51.
- Eroğlu, E. ve Acar, C. (2018). A visual assessment of roadside poplar plantings in Turkey. *Journal of Agricultural Sciences*, 24(2), 185-198.
- Eroğlu, E. ve Başaran, N. (2017). İç mekân dikey bahçe bitki kompozisyonlarının görsel peyzaj kalitesinin değerlendirilmesi. *Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Ormancılık Dergisi*, 13(2), 32-49.
- Eroğlu, E. ve Özdede, S. (2014). *Visual effects of vertical gardens in landscape designs: a case study of Düzce university campus*. Peer Reviewed Proceedings of Digital Landscape Architecture, 7, 413-418.
- Eroğlu, E., ve Acar, C. (2018). A visual assessment of roadside poplar plantings in Turkey. *Journal of Agricultural Sciences*, 24, 185-198.
- Faggi, A., Breuste, J., Madanes, N., Gropper, C., Perelman, P. (2013). Water as an appreciated feature in the landscape: a comparison of residents and visitors preferences in Buenos Aires. *Journal of Cleaner Production*, 60, 182-187.

- Fairclough, G., Sarlov Herlin, I., Swanwick, C. (2018). Landscape character approaches in global, disciplinary and policy context: an introduction. In *Routledge Handbook of Landscape Character Assessment* (pp. 3–20). Routledge.
- Fan, Y., Gan, L., Hong, C., Jessup, L.H., Jin, X., Pijanowski, B.C., ... Lv, L. (2021). Spatial identification and determinants of trade-offs among multiple land use functions in Jiangsu province, China. *Science of the Total Environment*, 772, 145022.
- Farina, A. (2007). *Principles and methods in landscape ecology towards a science of landscape*. Netherland: Springer.
- Filiz, Ş., Tarcan, G., Gemici, Ü. (1999). Germencik (Aydın) jeotermal alanlarının hidrojeokimyasal açıdan incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Fen ve Mühendislik Dergisi*, 1(1), 41-58.
- Forman, R.T.T. ve Gordon, M. (1986). *Landscape Ecology*. John Wiley. New York, 619.
- Forman, R.T.T. (1995). Some general principles of landscape and regional ecology. *Landscape Ecology*, 10, 133-142.
- Förster, F., Großmann, R., Iwe, K., Kinkel, H., Larsen, A., Lungershausen, U., ... Robin, V. (2012). What is Landscape? Towards a common concept within an interdisciplinary research environment. *Journal for Ancient Studies*, Special Volume 3, 169-179.
- Frick, J. ve Buchecker, M. (2008). Gesellschaftliche ansprüche an den lebens-und erholungsraum: eine praxisorientierte synthese der erkenntnisse aus zwei forschungsprogrammen. In M. Buchecker, J. Frick, S. Tobias (Eds.), *Gesellschaftliche Ansprüche an den Lebens-und Erholungsraum: eine praxisorientierte Synthese der Erkenntnisse aus zwei Forschungsprogrammen*. Eidg. Forschungsanstalt für Wald, Schnee und Landschaft WSL.
- Fry, G., Tveit, M.S., Ode, A., Velarde, M.D. (2009). The ecology of visual landscapes: exploring the conceptual common ground of visual and ecological landscape indicators. *Ecological Indicators*, 9(5), 933-947.
- Fuante De Val, G.D.L.F., Atauri, J.A., De Lucio, J.V. (2006). Relationship between landscape visual attributes and spatial pattern indices: a test study in Mediterranean-climate landscapes. *Landscape and Urban Planning*. 77(4), 393-407.

- Gao, H., Abu Bakar, S., Maulan, S., Mohd Yusof, M.J., Mundher, R., Zakariya, K. (2023). Identifying visual quality of rural road landscape character by using public preference and heatmap analysis in Sabak Bernam, Malaysia. *Land*, 12(7), 1440.
- Garland, N., Harris, B., Moore, T., Reynolds, A. (2021). Exploring linear earthworks across time and space—introducing the ‘monumentality and landscape: linear earthworks in Britain’ project. *Offa's Dyke Journal*, 3, 129-129.
- Gibberd, F. (1970). *Town design*, architectural Press, United Kingdom.
- Gobster, P.H. (1999). An ecological aesthetic for forest landscape management. *Landscape Journal*, 18(1), 54–64.
- Gobster, P.H., Nassauer, J.I., Daniel, T.C., Fry, G. (2007). The shared landscape: what does aesthetics have to do with ecology? *Landscape Ecology*, 22(7), 959-972.
- Gosal, A.S., Geijzendorffer, I.R., Václavík, T., Poulin, B., Ziv, G. (2019). Using social media, machine learning and natural language processing to map multiple recreational beneficiaries. *Ecosystem Services*, 38, 100958.
- Gültürk, P. (2013). *Tekirdağ kent merkezi kıyı şeridinin görsel peyzaj kalitesi yönünden değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- Gültürk, P. ve Şişman, E.E. (2015). Tekirdağ kent merkezi kıyı şeridinin görsel peyzaj kalitesi yönünden değerlendirilmesi ve mekân tercihi etkisi. *Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 12 (1): 81-89.
- Güneroğlu, N. (2017). Akarsu rehabilitasyonunun peyzaj kalitesi üzerindeki etkileri. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 18 (1):10-20.
- Güngör, O. ve Tokgöz, G. (2023). Görsel peyzaj kalite değerlendirmesi: İskenderun-Arsuz sahil bandı örneği. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 776-791.
- Güngör, S. ve Arslan, M. (2003). Beyşehir ilçesi ve yakın çevresi turizm ve rekreasyon kullanımına yönelik peyzaj potansiyelinin saptanması üzerine bir araştırma. *Selcuk Journal of Agriculture and Food Sciences*, 17(32), 64-73.
- Güngör, S. ve Arslan, M. (2004). Turizm ve rekreasyon stratejileri için SWOT analizi, görsel kalite değerlendirmesi, turizm tesislerinin beğenilirliği ve turizm tesisleri durum analizi

uygulaması: Beyşehir İlçesi örneği. *Selcuk Journal of Agriculture and Food Sciences*, 18(33), 68-72.

Güngör, S. ve Polat, A.T. (2018). Relationship between visual quality and landscape characteristics in urban parks. *Journal of Environmental Protection and Ecology*, 19(2), 939-948.

Gürbüz, K. (2021). *Farklı peyzaj tasarımları ile Erzurum kenti köprülül kavşaklarının görsel kalitesinin artırılması senaryoları*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Habron, D. (1998). Visual perception of wild land in Scotland. *Landscape and Urban Planning* 42, 45-56.

Hacıoğlu, A., Eroğlu, E., Kahveci, H. (2019). Farklı arazi örtüsüne bağlı peyzaj bileşenlerinin görsel değerlendirilmesi: Yuvacık baraj havzası örneği. *Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Ormancılık Dergisi*, 15(2), 59-77.

Hands, D.E. ve Brown, R.D. (2002). Enhancing visual preference of ecological rehabilitation sites. *Landscape and Urban Planning*, 58(1), 57-70.

Hedblom, M., Hedenas, H., Blicharska, M., Adler, S., Knez, I., Mikusinski, G., Wardle, D.A. (2020). Landscape perception: linking physical monitoring data to perceived landscape properties. *Landscape Research*, 45(2), 179–192.

Hermes, J., Van Berkel, D., Burkhard, B., Plieninger, T., Fagerholm, N., von Haaren, C., ... Albert, C. (2018). Assessment and valuation of recreational ecosystem services of landscapes. *Ecosystem Services*, 31, 289-295.

Herzog, T.R. ve Bosley, P.J. (1992). Tranquility and preference as affective qualities of natural environments. *Journal of Environmental Psychology*, 12(2), 115–127.

Hull IV, R.B. ve Buhyoff, G.J. (1986). The scenic beauty temporal distribution method: an attempt to make scenic beauty assessments compatible with forest planning efforts. *Forest Science*, 32(2), 271-286.

Hull IV, R.B., Buhyoff, G.J., Daniel, T.C. (1984). Measurement of scenic beauty: the law of comparative judgment and scenic beauty estimation procedures. *Forest science*, 30(4), 1084-1096.

Hull, R.B., Buhyoff, G.J., Cordell, H.K. (1987). Psychophysical models: an example with

- scenic beauty perceptions of roadside pine forests. *Landscape Journal*, 6(2), 113-122.
- Hunziker, M., Buchecker, M., Hartig, T. (2007). *Space and place-two aspects of the human-landscape relationship*. A Changing World: Challenges for Landscape Research, 47-62.
- Irmak, M.A. ve Yılmaz, H. (2010). Farklı peyzaj karakter alanlarına göre doğal ve kültürel kaynak değerlerinin görsel analizi: Erzurum örneği. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 27(2), 45-55.
- Jay, M. ve Schraml, U. (2009). Understanding the role of urban forests for migrants-uses, perception and integrative potential. *Urban Forestry and Urban Greening*, 8: 283-294.
- Jongman, R.H.G., Bunce, R.G.H., Metzger, M.J., Mücher, C.A., Howard, D.C., Mateus, V.L. (2006). Objectives and applications of a statistical environmental stratification of europe. *Landscape Ecology*, 21, 409-419.
- Kalın, A. (2004). *Çevre tercih ve değerlendirmesinde görsel kalitenin belirlenmesi ve geliştirilmesi: Trabzon sahil bandı örneği*. Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Kane, P.S. (1981). Assessing landscape attractiveness: a comparative test of two new methods. *Applied Geography*, 1, 77-96.
- Kaplan, A. ve Coşkun Hepcan, Ç. (2004). Ege Üniversitesi kampüsü sevgi yolu'nun görsel (etki) değerlendirme çalışması. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 41(1).
- Kaplan, A., Taşkın, T., Önenç, A. (2006). Assessing the visual quality of rural and urban-fringed landscapes surrounding livestock farms. *Biosystems Engineering*, 95(3), 437-448.
- Kaplan, R. ve Herbert, E.J. (1987). Cultural and sub-cultural comparisons in preferences for natural settings. *Landscape and Urban Planning*, 14, 281–293.
- Kaplan, R. ve Kaplan, S. (1989). *The experience of nature: a psychological perspective*. Cambridge University Press.
- Kaplan, S., Kaplan, R., Wendt, J.S. (1972). Rated preference and complexity for natural and urban visual material. *Perception and Psychophysics*, 12(4), 354-356.
- Kaptanoğlu, A.Y.Ç. (2006). *Peyzaj değerlendirmesinde görsel canlandırma tekniklerinin kullanıcı tercihiine etkileri*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Karahan, A. ve Sezen, İ. (2019). Erzurum kentindeki bazı önemli parkların peyzaj kalite göstergelerinin değerlendirilmesi. *Nevşehir Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 8(Özel Sayı), 54-63.
- Karaşah, B. (2017). A visual landscape assessment of forest roads: 'case of Kafkasör-Mersivan route, Artvin'. *Kastamonu University Journal of Forestry Faculty*, 17(3), 404-413.
- Kaya, S., Başar, H., Can, T., Müderrisoğlu, H. (2016). Düzce Üniversitesi Konuralp yerleşkesinde görsel peyzaj kalitesinin değerlendirilmesi. *Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Ormancılık Dergisi*, 12(2), 123-142.
- Keleş, E., Atik, D., Bayrak, G. (2018). Visual landscape quality assessment in historical cultural landscape areas. *European Journal of Sustainable Development*, 7(3), 287-300.
- Kendal, D., Williams, K.J., Williams, N.S. (2012). Plant traits link people's plant preferences to the composition of their gardens. *Landscape and Urban Planning*, 105(1-2), 34-42.
- Keshtkaran, R. (2019). Urban lanscape: a review of key concepts and main purposes. *International Journal of Development and Sustainability*, 8(2), 141-168.
- Keshtkaran, R., Habibi, A., Sharif, H. (2017). Aesthetic preferences for visual quality of urban landscape in derak high-rise buildings (Shiraz). *Journal of Sustainable Development*, 10(5), 94-106.
- Kienast, F., Frick, J., Van Strien, M.J., Hunziker, M. (2015). The Swiss landscape monitoring program-a comprehensive indicator set to measure landscape change. *Ecological Modelling*, 295, 136-150.
- Kienast, F., Wartmann, F., Zaugg, A., Hunziker, M. (2019). *A review of integrated approaches for landscape monitoring*. Report, Council of Europe.
- Kiper, T., Korkut, A., Üstün Topal, T. (2017). Görsel peyzaj kalite değerlendirmesi: Kırıkköy örneği. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Doğa Bilimleri Dergisi*, 20(3), 258-269.
- Koç, N. ve Şahin, Ş. (1999). *Kırsal peyzaj planlaması*. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayın No: 1509 (463), Ankara.
- Konijnendijk, C.C., Annerstedt, M., Nielsen, A.B., Maruthaveeran, S. (2013). *Benefits of urban parks. A Systematic Review*. A Report for IFPRA, Copenhagen & Alnarp, 1-70.
- Korkut, A.B., Şişman, E.E., Özyavuz, M. (2010). *Peyzaj mimarlığı*. Verda Yayıncılık. s.419.

- Kuter, N., ve Aytaş, İ. (2013). *Görsel peyzaj kalitesinin değerlendirilmesinde kullanılan yöntemler*. Peyzaj Mimarlığı 5. Kongresi, (s. 737-753). Adana.
- Kühne, O. (2017). Der intergenerationelle wandel landschaftsästhetischer vorstellungen: eine betrachtung aus sozialkonstruktivistischer perspektive. *Landschaftsästhetik und Landschaftswandel*, 53-67.
- Le Dû-Blayo, L. (2018). Atlas du paysage: landscape atlases in France and Wallonia. *In Routledge Handbook of Landscape Character Assessment* (pp. 143-153). Routledge.
- Lewis, J.L. ve Sheppard, S.R. (2006). Culture and communication: can landscape visualization improve forest management consultation with indigenous communities? *Landscape and Urban Planning*, 77(3), 291-313.
- Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology*.
- Litton, R.B. (1968). *Forest landscape description and invenrories: abasis for land planning and design*. USDA Forest Service Research Paper 49, Berkeley, Calif: Pacific Soutwest Forest and Range Experiment Station.
- Liu, H., Li, F., Li, J., Zhang, Y. (2017). The relationships between urban parks, residents physical activity, and mental health benefits: a case study from Beijing, China. *Journal of Environmental Management* 190:223-230.
- Lothian, A. (1999). Landscape and the philosophy of aesthetics: is landscape quality inherent in the landscape or in the eye of the beholder? *Landscape and Urban Planning*, 44(4), 177–198.
- Lynch, K. (1960). *The image of the city* (Vol. 11). Mit Press Paperback Series.
- Makhzoumi, J. ve Pungetti, G. (1999). *Ecological landscape design and planning: The Mediterranean context*. E & FN Spon: London.
- Makhzoumi, J.M. (2015). Borrowed or rooted? the discourse of ‘landscape’ in the Arab Middle East. Landscape culture–culturing landscapes. *The Differentiated Construction of Landscapes*, 111-126.
- Manzo, L.C. ve Devine-Wright, P. (2013). *Place attachment: advances in theory, methods and applications*. Taylor & Francis. <https://doi.org/10.4324/9780203757765>.
- Meitner, M.J. (2004). Scenic beauty of river views in the grand canyon: relating perceptual judgments to location. *Landscape and Urban Planning*, 68, 3-13.

- Meitner, M.J., Harshaw, H.W., Sheppard, S.R., Picard, P. (2006). *Criterion 9: quality-of-life indicators*. Arrow Innovative Forest Practices Agreement (IFPA) Series: Extension note, 8, 99-105.
- Millar, G.C., Mitas, O., Boode, W., Hoeke, L., de Kruijf, J., Petrasova, A., Mitasova, H. (2021). Space-time analytics of human physiology for urban planning. *Computers, Environment and Urban Systems*, 85, 101554.
- Mücher, C.A., Bunce, R.G.H., Jongman, R.H.G., Klijn, J.A., Koomen, A.J.M., Metzger, M.J., ... Wascher, D.M. (2003). *Identification and characterisation of environments and landscapes in Europe* (No. 832). Alterra-rapport 832. Alterra, Wageningen.
- Mücher, C.A., Klijn, J.A., Wascher, D.M., Schaminée, J.H.J. (2010). A new european landscape classification (LANMAP): a transparent, flexible and user-oriented methodology to distinguish landscapes. *Ecological Indicators*, 10(1): 87-103.
- Müderrişoğlu, H. ve Eroğlu, E. (2006). Bazı ibreli ağaçların kar yükü altında görsel algılanmasındaki farklılıklar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, A (1): 136-146.
- Nasar, J.L. (1998). *The evaluative image of the city*. London: Sage Publications.
- Nassauer, J.I. (1992). The appearance of ecological systems as a matter of policy. *Landscape Ecology*, 6(4), 239–250.
- Nijhuis, S. (2011). Visual research in landscape architecture [in:] Exploring the Visual Landscape (eds.) S. Nijhuis, R. Van Lammeren, F. Van Der Hoeven. *Advances in Physiognomic Landscape Research in the Netherlands*. Research in Urbanism Series, 2, TÛ Delft.
- Nordh, H., Hartig, T., Hagerhall, C.M., Fry, G. (2009). Components of small urban parks that predict the possibility for restoration. *Urban Forestry and Urban Greening*, 8(4), 225-235.
- Oktay, H. ve Erdoğan, R. (2020). Bitkisel tasarımların formal (biçimsel) estetik model bağlamında değerlendirilmesi: Antalya Konyaaltı Bölgesi. *Mediterranean Agricultural Sciences*, 33(1), 51-57.
- Oktay, H.E. (2017). *Bitkisel peyzaj tasarımlarının değerlendirilmesinde estetik: Antalya Konyaaltı Bölgesi*. Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Antalya.

- Orians, G.H. (1980). Habitat selection: general theory and applications to human behavior. In J.S. Lockard (Ed.), *The Evolution of Human Social Behavior*. Elsevier.
- Otte, A., Simmering, D., Wolters, V. (2007). Biodiversity at the landscape level: recent concepts and perspectives for multifunctional land use. *Landscape Ecology*, 22(5), 639-642.
- Ögçe, H., Müderrisoglu, H., Uzun, S. (2020). Visual impact assessment of the İstanbul land-wall. *Indoor and Built Environment*, 29(10), 1359-1373.
- Önder, S. ve Polat, A.T. (2004). Konya ili Karapınar ilçesi'nin ekoturizm yönünden görsel kalite değerlendirmesi ve SWOT analizi. *Selcuk Journal of Agriculture and Food Sciences*, 18(33), 80-86.
- Özgeriş, M. ve Karahan, F. (2015). Rekreatyoneel tesislerde görsel kalite değerlendirmesi üzerine bir araştırma: Tortum ve Uzungözü (Erzurum) örneği. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 16 (1): 40-49.
- Özgüç Erdönmez, İ.M. ve Çağlayan Kaptanoğlu, A.Y. (2007). Peyzaj estetiği ve görsel kalite değerlendirmesi. *Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University*, 58(1), 39-51.
- Özgüç, İ.M. (1999). Tem Hadımköy-Kınalı arası peyzaj planlaması üzerinde görsel araştırmalar. *Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University*, 49(2), 115-132.
- Özhancı, E. (2018). Yürüyüş güzergâhlarında mekânsal-görsel niteliklerin algı ve aktivite üzerindeki etkileri; Nevşehir örneği. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 20(1), 32-42.
- Özhancı, E. ve Yılmaz, H. (2011). Rekreatyon alanlarının görsel peyzaj kalitesi yönünden değerlendirilmesi; Erzurum örneği. *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 67-76.
- Özhancı, E. ve Yılmaz, H. (2013). Değişik peyzaj karakterleri barındıran dağların, foto safari amaçlı görsel peyzaj analizi. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 44(1), 83-89.
- Özhancı, E. ve Yılmaz, H. (2017). Görsel peyzaj kalite değerlendirmelerinde kalite göstergelerinin mekânsal yansımaları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31(43), 157-173.
- Özhancı, E., Yılmaz, H., Yılmaz, S. (2013). Safety perception of different plant designs in pedestrian and car streets. *Urban Design International*, 19(4), 303-310. doi:10.1057/udi.2013.26

- Özkan, U.Y. (2014). Assessment of visual landscape quality using IKONOS imagery. *Environmental Monitoring and Assessment*, 186(7), 4067-4080.
- Özkan, Y. (1969). *Dendroloji ve bitki kompozisyonu ders notları*. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Ankara.
- Öztürk, S., Ayan, E., Isınkaralar, O. (2018). Visual landscape evaluation of Kastamonu clock tower environment as a historical urban area. *Fresenius Environmental Bulletin*, 27(12), 9617-9625.
- Özvan, H. ve Bostan, P. (2019). Çeşitli yöntemlerin karşılaştırılması ile görsel estetik kalite değerlendirilmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi*, 29(1), 159-167.
- Palmer, J.F. (1978). An investigation of the conceptual classification of landscapes and its application to landscape planning issues. S. Weideman and JR Anderson (Ed) *Priorities for Environmental Design Research*, 92-103.
- Palmer, J.F. ve Hoffman, R.E. (2001). Rating reliability and representation validity in scenic landscape assessments. *Landscape and Urban Planning*, 54, 149-161.
- Palomo, I., Martín-López, B., López-Santiago, C., Montes, C. (2011). Participatory scenario planning for protected areas management under the ecosystem services framework: The doñana social-ecological system in southwestern Spain. *Ecology and Society*, 16(1).
- Pasari, J.R., Levi, T., Zavaleta, E.S., Tilman, D. (2013). *Several scales of biodiversity affect ecosystem multifunctionality*. Proceedings of the National Academy of Sciences, 110(25), 10219-10222.
- Patey, R.C. ve Evans, R.M. (1979). Identification of scenically preferred forest landscapes. *Proceedings of Our National Landscape*, 23-25.
- Pauleit, S. ve Duhme, F. (2000). Assessing the environmental performance of land cover types for urban planning. *Landscape and Urban Planning*, 52(1), 1-20.
- Pauleit, S., Fryd, O., Backhaus, A., Jensen, M.B. (2020). Green infrastructures to face climate change in an urbanizing world. *Sustainable Built Environments*, 207-234.
- Plieninger, T., Bieling, C., Fagerholm, N., Byg, A., Hartel, T., Hurley, P., ..., Huntsinger, L. (2015). The role of cultural ecosystem services in landscape management and planning. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 14, 28-33. <https://doi.org/10.1016/j.cosust.2015.02.006>.

- Polat, A.T. (2012). Kent parklarında görsel kalite ve doğallık derecesi arasındaki ilişkilerin belirlenmesi. *Journal of the Institute of Science and Technology*, 2(3), 85-92.
- Polat, A.T. ve Önder, S. (2006). Karapınar ilçesi ve yakın çevresi peyzaj özelliklerinin ekoturizm kullanımları yönünden değerlendirilmesi üzerine bir araştırma. *Selcuk Journal of Agriculture and Food Sciences*, 20(40), 53-64.
- Polat, A.T. ve Önder, S. (2011). *Konya İli kent parklarının görsel kalitesinin belirlenmesi*. I. Konya Kent Sempozyumu, 347-357.
- Polat, A.T., Güngör, S., Adıyaman, S. (2012a). Konya kenti yakın çevresindeki kentsel rekreasyon alanlarının görsel kalitesi ile kullanıcıların demografik özellikleri arasındaki ilişkiler. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Doğa Bilimleri Dergisi*, Özel Sayı, 70-79.
- Polat, A.T., Öztürk Kurtaslan, B., Peker, E. (2012b). Gençlik parkında kullanılan açık alan heykellerine yönelik park kullanıcılarının görsel algıları. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 13(2), 170-180.
- Polat, A.T. ve Akay, A. (2015). Relationships between the visual preferences of urban recreation area users and various landscape design elements. *Urban Forestry and Urban Greening*, 14(3), 573-582.
- Polat, Z., Kılıçaslan, C., Kara, B., Deniz, B. (2015). Visual quality assessment of trees and shrubs in the south campus of Adnan Menderes University in spring. *Fresenius Environmental Bulletin*, 24, 4303-4315.
- Pouryoosefzadeh, S., Bemanian, M.R., Ansari, M. (2012). Principles of landscape restoration in natural and historical sites. *Bagh-e Nazar*, 9(22):35-44.
- Pulighe, G., Fava, F., Lupia, F. (2016). Insights and opportunities from mapping ecosystem services of urban green spaces and potentials in planning. *Ecosystem Services*, 22, 1-10.
- Purcell, A.T. ve Lamb, R.J. (1984). Landscape perception: an examination and empirical investigation of two central issues in the area. *Journal of Environmental Management*, 19, 31-63.
- Purcell, A.T. ve Lamb, R.J. (1998). Preference and naturalness: an ecological approach. *Landscape and Urban Planning*, 42(1), 57-66.

- Rewitzer, S., Huber, R., Gret-Regamey, A. ve Barkmann, J. (2017). Economic valuation of cultural ecosystem service changes to a landscape in the Swiss Alps. *Ecosystem Services*, 26, 197–208. <https://doi.org/10.1016/j.ecoser.2017.06.014>.
- Ribe, R.G. (1990). A general model for understanding the perception of scenic beauty in northern hardwood forests. *Landscape Journal*, 9(2), 86-101.
- Richards, D.R. ve Friess, D.A. (2017). Characterizing coastal ecosystem service trade-offs with future urban development in a tropical city. *Environmental Management*, 60(5), 961-973.
- Ridding, L.E., Redhead, J.W., Oliver, T.H., Schmucki, R., McGinlay, J., Graves, A.R.,... Bullock, J.M. (2018). The importance of landscape characteristics for the delivery of cultural ecosystem services. *Journal of Environmental Management*, 206, 1145–1154. <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2017.11.066>.
- Roth, M. (2006). Validating the use of internet survey techniques in visual landscape assessment-an empirical study from Germany. *Landscape and Urban Planning*, 78 (3), 179-192.
- Sağlık, A., Domaç, Y.S., Reyhan, Ş. N., Avcı, F., Kartal, F., Şenkuş, D. (2021). Katı atık depolama alanlarının ıslahı ve analizi Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi örneği. *Akademia Doğa ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 105-125.
- Sarı, D. ve Karaşah, B. (2015). Hatıla Vadisi Milli Parkı'nda (Artvin) yer alan farklı vejetasyon tiplerinin görsel değerlendirmesi üzerine bir çalışma. *Turkish Journal of Forestry*, 16(1), 65-74.
- Sayadi, S., González-Roa, M.C., Calatrava-Requena, J. (2009). Public preferences for landscape features: the case of agricultural landscape in mountainous Mediterranean areas. *Land Use Policy*, 26(2), 334-344.
- Sayan, M.S. (2001). Antalya'nın doğal ve kültürel peyzaj özelliklerine genel bir bakış. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 12, ss. 57- 67.
- Sayın, G. (2019). *Kayseri İli doğal peyzajlarında ekoturizm ve görsel peyzaj kalitesi üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Schirpke, U., Timmermann, F., Tappeiner, U., Tasser, E. (2016). Cultural ecosystem services of mountain regions: modelling the aesthetic value. *Ecological Indicators*, 69, 78-90.

- Schroeder, H.W. (1987). Dimensions of variation in urban park preference: a psychophysical analysis. *Journal of Environmental Psychology*, 7: 123-141.
- Sevenant, M. ve Antrop, M. (2009). Cognitive attributes and aesthetic preferences in assessment and differentiation of landscapes. *Journal of Environmental Management*, 90(9), 2889–2899.
- Sezen, I. ve Yılmaz, S. (2010). Visual assessment for the evaluation of Erzurum-Bayburt of highway as scenic road. *Scientific Research and Essays*, 5(4), 366-377.
- Sezen, İ., Külekçi, E.A., Keleş, B. (2019). Kent içi yol ağaçlarının sonbahar renk etkilerinin görsel kalite analizi: Erzurum kenti örneği. *Kent Akademisi*, 12(4), 739-751.
- Shafer, E.L. ve Richards, T.A. (1974). *A comparison of viewer reactions to outdoor scenes and photographs of those scenes* (Vol. 302). Forest Service, US Department of Agriculture, Northeastern Forest Experiment Station.
- Shuttleworth, S. (1980). The use of photographs as an environmental presentation medium in landscape studies. *Journal of Environmental Management*, 11, 61-76.
- Spector P.E. (1992). *Summated rating scale construction: an introduction*. Sage University Paper Series/Number 09-082, on Quantitative Applications in the Social Sciences. Newbury Park, CA: Sage.
- Stahl, G., Allard, A., Esseen, P.A., Glimskar, A., Ringvall, A., Svensson, J., ... Inghe, O. (2011). National inventory of landscapes in Sweden (nils)-scope, design, and experiences from establishing a multiscale biodiversity monitoring system. *Environmental Monitoring and Assessment*, 173(1-4), 579–595.
- Stamps, A.E. 2004. Mystery, complexity, legibility and coherence: A meta-analysis. *Journal of Environmental Psychology* 24: 1–16.
- Sullivan, W.C. ve Lovell, S.T. (2006). Improving the visual quality of commercial development at the rural–urban fringe. *Landscape and Urban Planning*, 77 (1-2), 152-166.
- Surat, H. (2017). Kent parklarının görsel peyzaj algısının peyzaj mimarlığı öğrencileri tarafından değerlendirilmesi. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 19(1), 70-80.
- Swanwick, C. (2002). *Landscape character assessment guidance for England and Scotland*. <http://www.snh.org.uk/pdfs/publications/LCA/LCA.pdf>.

- Swanwick, C. (2012). The assessment of countryside and landscape character in England: An overview. In *Countryside Planning* (pp. 125–140). Routledge.
- Swanwick, C. ve Fairclough, G. (2018). Landscape character: experience from Britain. In *Routledge Handbook of Landscape Character Assessment* (pp. 21-36). Swisstopo.
- Şahin, Ş. (2006). *Kırsal peyzaj: peyzaj karakter analizi, peyzaj planlama ve peyzaj yönetimi, Türkiye’deki peyzaj uygulamaları ve Avrupa peyzaj sözleşmesi” Eğitim Uygulama Programı.*
- Şahin, Ş. (2011). *Uludağ Milli Parkı alan kullanımı peyzaj planı ve peyzaj karakter analizi raporu*, Ankara.
- Tahvanainen, L., Tyrväinen, L., Ihalainen, M., Vuorela, N., Kolehmainen, O. (2001). Forest management and public perceptions —visual versus verbal information. *Landscape and urban Planning* 53(1–4):53–70.
- Tahvanainen, L., Ihalainen, M., Hietala-Koivu, R., Kolehmainen, O., Tyrvainen, L., Nousiainen, I., Helenius, J. (2002). Measures of the EU agri-environmental protection scheme (GAEPS) and their impacts on the visual acceptability of finnish agricultural landscapes. *Journal of Environmental Management*, 66(3), 213-227.
- Taylor, K. ve Louise Lennon, J. (2011). Cultural landscapes: a bridge between culture and nature? *International Journal of Heritage Studies*, 17(6):537-554.
- Timur, Ö.B. (2021). Ilgaz Devrez alt havzasının karşılaştırmalı görsel kalite analizi. *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 7(41), 273-283.
- Tolessa, T., Senbeta, F., Kidane, M. (2017). The impact of land use/land cover change on ecosystem services in the central highlands of Ethiopia. *Ecosystem Services*, 23, 47-54.
- Trodahl, M.I., Jackson, B.M., Deslippe, J.R., Metherell, A.K. (2017). Investigating trade-offs between water quality and agricultural productivity using the land utilisation and capability indicator (LUCI)—A New Zealand application. *Ecosystem Services*, 26, 388-399.
- Tuan, Y.F. (1974). *Topophilia. A study of environmental perception, attitudes and values.* Prentice-Hall.

- Turgut, G.E., Zengin, M., Dağ, V. (2021). Denizli kenti bazı rekreasyon alanlarının görsel peyzaj kalitesi açısından değerlendirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 12(Ek (Suppl.) 1), 419-433.
- Turgut, H., Atabeyoğlu, Ö., Yılmaz, H., Irmak, M.A. (2012). Evaluating different planting design compositions for visual landscape quality in street planting. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 13(1), 49-66.
- Tüfekçioğlu, H.K. (2008). *Tarihsel çevrede görsel peyzaj kalite değerlendirmesi: İstanbul Yedikule örneği*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Türker, H.B., Metin, A.E., Balıkçı, O. (2022). Kent parklarının görsel peyzaj kalitesi yönünden incelenmesi: İstanbul Esenyurt İlçesi örneği. *Turkish Journal of Forest Science*, 6(2), 377-399.
- Tveit, M., Ode, A., Fry, G. (2006). Key concepts in a framework for analysing visual landscape character. *Landscape Research*, 31(3), 229-255.
- Tveit, M.S., Ode Sang, A., Hagerhall, C.M. (2018). Scenic beauty. In L. Steg, J. I. M. de Groot (Eds.), *Environmental Psychology* (pp. 45–54). Ltd: John Wiley & Sons.
- Tyrvalinen, L., Pauleit, S., Seeland, K., Vries, S. (2005). Benefits and uses of urban forests and trees. In: Trees CC, Konijnendijk K, Nilsoson TB (eds) *Randup and J. Schipperijn*. Springer, New York, pp 81–114.
- Ulmer, J.M., Wolf, K.L., Backman, D.R., Tretheway, R.L., Blain, C.J., O'Neil-Dunne, J.P., Frank, L.D. (2016). Multiple health benefits of urban tree canopy: the mounting evidence for a green prescription. *Health and Place*, 42, 54-62.
- Ulrich, R.S. (1977). Visual landscape preference: a model and application. *Man-Environment Systems* 7(5), 279-293.
- Ulrich, R.S. (1986). Human responses to vegetation and landscapes. *Landscape and Urban Planning*, 13, 29-44.
- Uzun, O. (2003). *Düzce Asarsuyu havzası peyzaj değerlendirmesi ve yönetim modelinin geliştirilmesi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Uzun, O. ve Müderrisoğlu, H. (2011). Visual landscape quality in landscape planning: examples of Kars and Ardahan cities in Turkey. *African Journal of Agricultural Research*, 6(6), 1627-1638.
- Uzzell, D. (1991). Environmental psychological perspectives on landscape. *Landscape Research*, 3-10.
- Van Berkel, D.B. ve Verburg, P.H. (2014). Spatial quantification and valuation of cultural ecosystem services in an agricultural landscape. *Ecological Indicators*, 37, 163-174.
- Van Eetvelde, V. ve Antrop, M. (2009). Indicators for assessing changing landscape character of cultural landscapes in Flanders (Belgium). *Land Use Policy*, 26(4), 901–910.
- Van Herwaarden, G.J. (2017). *Development of a national landscape observatory in the Netherlands*. International Conference on Landscape Observatories. www.landschapsobservatorium.nl/Uploadedfiles/gj-van-herwaarden.df00d7.pdf.
- Van Zanten, B.T., Verburg, P.H., Espinosa, M., Gomez-y-Paloma, S., Galimberti, G., Kantelhardt, J., ... Viaggi, D. (2014). European agricultural landscapes, common agricultural policy and ecosystem services: a review. *Agronomy for Sustainable Development*, 34, 309-325.
- Warnock, S. ve Griffiths, G. (2015). Landscape characterisation: the living landscapes approach in the UK. *Landscape Research*, 40(3), 261-278.
- Wartmann, F.M. ve Purves, R.S. (2018). Investigating sense of place as a cultural ecosystem service in different landscapes through the lens of language. *Landscape and Urban Planning*, 175, 169–183. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2018.03.021>.
- Wickham, J.D., Riitters, K.H., Wade, T.G., Homer, C. (2008). Temporal change in fragmentation of continental US forests. *Landscape Ecology*, 23:891-898.
- Winchcombe, J. ve Revell, G. (2004). *Farm forestry and landscape architecture: a feasibility study*. RIRDC.
- Xie, H., Zhu, Z., He, Y., Zeng, X., Wen, Y. (2022). Integrated framework of rural landscape research: based on the global perspective. *Landscape Ecology* 37(4), 1161–1184. <https://doi.org/10.1007/s10980-022-01401-3>.
- Xu, Z., Li, M.H., Zimmermann, N.E., Li, S.P., Li, H., Ren, H., ... Jiang, L. (2018). Plant functional diversity modulates global environmental change effects on grassland productivity. *Journal of*

Ecology, 106(5), 1941-1951.

Yaldız, B. ve Ak, M.K. (2022). Bandırma kıyı bandı örneğinde bitkisel tasarım ile görsel kalitenin değerlendirilmesi. *Peyzaj*, 4(1), 21-32.

Yang, W., Lin, Y., Li, C.Q. (2018). Effects of landscape design on urban microclimate and thermal comfort in tropical climate. *Advances in Meteorology*, 2018.

Yazıcı, G. (2019). *Kent parklarının görsel peyzaj kalitesi yönünden değerlendirilmesi; Topkapı şehir parkı örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.

Yazıcı, G. ve Kiper, T. (2019). Kentsel peyzajlarda görsel algıya dayalı olarak mekânsal tercihlerin belirlenmesi: Topkapı şehir parkı örneği. *Kent Akademisi*, 12(4), 765-778.

Yazıcı, K. (2018a). Evaluation of the visual quality of historical surroundings in urban landscape with q-sort analysis. Chapter 40: *The Most Recent Studies in Science and Art* (pp.537-551), Ankara: Gece Publishing.

Yazıcı, K. (2018b). Evaluation of visual landscape quality in the wetlands north of Sivas (Turkey). *Applied Ecology and Environmental Research*, 16(4), 4183-4197.

Yılmaz, M. (2010). Aydın Koçarlı-Bağarası güzergâhındaki çeşmeler. *Sanat Tarihi Dergisi*, Sayı XIX, 101-128.

Yu, K. (1995). Cultural variations in landscape preference: comparisons among chinese sub-groups and western design experts. *Landscape and Urban Planning*, 32(2), 107-126.

Yuca, N. ve Aşur, F. (2022). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi-Ferit Melen Havaalanı karayolu güzergâhı örneğinde görsel peyzaj kalite değerlendirilmesi. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 59(1), 135-145.

Yunca, W. (2003). *Modern rural landscape tourism planning and design*. Qingdao: Qingdao Publishing House.

Zube, E.H. (1974). Cross-disciplinary and inter-mode agreement on the description and evaluation of landscape resources. *Environment and Behavior* 6, 69-89.

Zube, E.H. (1980). *Environmental Evaluation: Perception and Public Policy*. Belmont, CA: Wadsworth Inc.

Zube, E.H. (1984). Themes in landscape assessment theory. *Landscape Journal*, 3: 104-110.

- Zube, E.H. (1987). Perceived land use patterns and landscape values. *Landscape Ecology*, 1, 37-45.
- Zube, E.H. ve Pitt, D.G. (1981). Cross-cultural perceptions of scenic and heritage landscapes. *Landscape Planning*, 8(1), 69–87.
- Zube, E.H., Pitt, D.G., Anderson, T.W. (1974). *Perception and measurement of scenic resources in the southern Connecticut river valley*. Amherst: Institute for Man and His Environment, University of Massachusetts.
- Zube, E.H., Sell, J.L., Taylor, J.G. (1982). Landscape perception: research, application and theory. *Landscape Planning*, Vol. 9 No. 1, pp. 1-33.

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

BİLİMSEL ETİK BEYANI

“DOĞAL VE KÜLTÜREL PEYZAJLARDA GÖRSEL KALİTE ANALİZİ: AYDIN İLİ ÖRNEĞİ” başlıklı Yüksek Lisans tezimdeki bütün bilgileri etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada, bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiz atıf yaptığımı bildiririm. İfade ettiklerimin aksi ortaya çıktığında ise her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim.

BETÜL ARABACI HAYALİOĞLU

18 / 07 / 2023

ÖZ GEÇMİŞ

Adı Soyadı: Betül ARABACI HAYALİOĞLU

Yabancı Dil: İngilizce

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi (Yıl)
Lisans	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi	2020
Yüksek Lisans	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü	2023